

ELVEK ALKOTJÁK A KORONÁT MINDMÁIG

Az alábbi vázlatok tájékoztató, vitatkozás céljával készültek 2023 03 12 és 2023 05 24 között. Ez a jelleg tükröződik a fogalmazáson is.

Egyrészt számomra célkitűzésként szerepel a magyar alkotmányos hagyomány aktualitásának megértése, végső soron a jelenkori társadalompolitika, közgazdasági rendszer alkotmányosságának felvetéséig – kiindulva a jelenlegi helyzet sok szempontból felemás voltának érzékeléséből.

Másrészt akik a tág nyilvánosság előtt és bizonyos mértékig a szakmai nyilvánosság előtt is megnyilatkoznak mintha csekélyebb igénnyel mérlegelnék az összefüggéseket. Hogyan értem ezt? A lételméleti (ontológiai) és ismeretelméleti alapokig hatóan, mert másképpen csak a sors véletleneinek és mindenféle hatalmi önkénynek (számunkra nemcsak befolyásolhatatlan, hanem jórészt ismeretlen hatalmi erőnek) kiszolgáltatva beszélhetünk alkotmányosságról – a lényegi megértés esélye nélkül.

Problémafelvető, vitatkozó célzattal nem sokat értem el, viszont ami a tájékoztatót illeti, abban inspiráló volt számomra e vázlatok elkészítése.

FÁ

Tartalom

➤ Ha még ma is elvek alkotják a koronát, akkor vajon mi a teendő? ... a lehetőségek áttekintése illetve a megvalósulás terén ... ? (PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT VII. – 2023 05 24).....	2
A teljesség igénye nélkül a problémafelvetés elvi természetének összefoglalása.....	8
➤ A tétel, hogy elvek alkotják a koronát ma is érvényes természetjog és tételes jog az alkotmány kérdéskörében (PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT VI. - 2023 05 16 – FÁ, frissítve 05 23-án).....	11
➤ XXI. századi potenciális, a lényegét megtartó, tovább fejlesztő, az alkotmányos nemzet folytonosságát biztosító szentkorona tan vázlatok szükségessége (PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT V. - 2023 04 25.)	31
➤ Mindig a státus fölébe helyeztük a nemzetet, mint népfajt, és e fölébe a személyt, mint erkölcsi lényt (problémafelvető vázlat IV. - 2023 04 15.)	40
➤ Érvelés a jelenkori szentkorona-tan ideák fontossága mellett (problémafelvető vázlat III. - 2023 04 03) 51	
➤ A történelmi alkotmány legfőbb sajátossága a kartális alkotmányokkal szemben (problémafelvető vázlat II. - 2023 03 19).....	56
(kezdő hipotézisként, tehát a konkrétumokban kiigazítandó, útkereső vázlatként történelmi alkotmányunk sajátosságairól a kartális alkotmányokkal szemben).....	56
➤ A szentkorona-tan mint elvek tana – (Problémafelvető vázlat (I.; - 2023 03 12)	68
Bevezető megjegyzés	69
Bővebb bevezető - problémafelvető vázlat lényeg keresésről és a szaktudományi megállapításokról	69
Történelmi/történelmi alkotmány?	70
Elvek alkotják a királyi koronát (intelmek)	71
Ellenállási jog - ragaszkodás az elvekhez, mint az alkotmányosságunk jellemzője (aranybulla)	72
Ősiség (aranybulla Nagy Lajos féle kiegészítése, 1351).....	73
Jogkiterjesztés-jogfejlesztés (szentkorona elveiben való gondolkodás)	76

Írásmódtól nem függenek a szentkoronát alkotó elvek (kisbetű, nagybetű stb).....	76
Werbőczy alakja.....	77
A hatalom forrása, a koronázás mindig az országalakók akaratától függ	78
Szokásjog	78
Timon a Főkegyúri jogról.....	79
A jogfolytonosság (az elvek és a közösségi lét folytonossága).....	82
Megjegyzésként: a jogelméleti történeti iskolák módszertani etalonként?	82
Záró fejezet.....	84

➤ HA MÉG MA IS ELVEK ALKOTJÁK A KORONÁT,
AKKOR VAJON MI A TEENDŐ? ... A LEHETŐSÉGEK ÁTTEKINTÉSE
ILLETVE A MEGVALÓSULÁS TERÉN ... ? (PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT VII. –
2023 05 24)

Befejezésként a teljesség igénye nélkül a problémafelvető sorozat elvi természetének összefoglalása (ezen VII. számú vázlat utolsó 3 oldalán)

A jelen problémafelvetés¹ módszere az alkotmányosság témakörében szokásos megközelítésektől némileg eltérő, amire menetközben jöttem rá magam is. Amire törekszem, az a magyar alkotmányosság lényegi eszmeiségének² betájolása – és következésképpen ennek az eszmeiségnek az esetleges aktualitását problémafelvetés keretében megkérdezni.

¹ <<<(((-FÁ)))>>> Részemről ez a problémafelvetés általánosságban immár több évtizedesnek tekinthető, aminek alakulása két évtizede idősorrendben az <http://www.alkotmanyossagi-muhely.hu/> honlapon tekinthető meg.

2011-es alaptörvényt követően (pontosabban 2017-től) **személy és közgazdaság - és alkotmány** munkacímrel próbáltam közelíteni az alkotmányos hagyományunk lételméleti és ismeretelméleti alapelveihez. Ezt a szakaszt mintegy lezárja **a személy fogalma ügyében az ontológia ismeretelméleti értelmezése és logikai összetevői c.** összefoglalás 2022 januárban.

2022 augusztusig négy videóbeszélgetés készült el, melyekből kiemelkedett a **Krisztusi út és alkotmányosság** témakör egyrészt, másrészt eljutott a gondolkodás a **mi az alkotmány műfaja** a jogrenden belül vagy azon kívül kérdésig.

Alkotmányjogi érvelőkkel vitatkozva egyértelműbben: **a jog része az alkotmány vagy sem?** (2022 okt).

2023 februárig érdeklődők összejöveteleire készülve 10 részben fogalmazódott meg részletesebben **Alkotmány a jogrenden belül vagy azon kívül? I-X.** vitatkozó Problémafelvetés, útkeresés. Ebben a sorozatban számos kérdés előfordul, amelyet egy összegzés esetén onnan ki kellene emelni.

2023 márciustól pedig az a vitatkozó problémafelvetés készült, amelynek a jelenlegi írás a VII. része.

² <<<(((-FÁ)))>>> Az előző VI-os sorszámú, **A tétel, hogy elvek alkotják a koronát ma is érvényes - természetjog és tételes jog az alkotmány kérdéskörében**

(problémafelvető vázlat VI.) c. írásból átemelek egy lábjegyzet részt, amit utólag tettem bele pontosításként, és a történelmi alkotmány szakralitásához, mítosz-jellegéhez tett kitérő megjegyzésnek tekinthető:

Békési Sándor: **Személy és út** (a krisztusi út és a népmesei legkisebb fiú útja) c. előadásában Joseph Cambell A hős ezer arca c. kötetére hivatkozva beszél a mítoszok jelentőségéről a személy előtt álló életút klasszikus modelljeiről (mesék, mítoszok stb). A szentkorona mint közösségi személy eszméje egy közösségi útról szól.

A kartális alkotmány lényegében elszakít minket a mítoszainktól, pontosabban az alkotmányosság mítoszaitól, a természetjogi normáktól.

Ami kritikai válaszok, észrevételek esetén vita indításnak bizonyulhat,

Válaszok nélkül maradvá pedig afféle palackpostának.

Az aktualitást illetően abból indulok ki, hogy egy eszmeiség léte, logikussága, alkalmazhatósági lehetősége akár csak ideaként maga is megvalósulási tényező lehet. Mint modern korunkban a tervek, leírások, elemzések – attól függetlenül, hogy ha a tervek még nem valósultak meg, a leírások mögött csak elképzelés van és nem feltétlen konkrét létező valóság. Az elvi elemzés elvi modellezést vehet alapul tényleges mérési adatok nélkül. Más szóval a cselekvés egyik fontos előfeltétele a latolgatás, az átgondolás.

Azt feltételezem, hogy ha más geopolitikai körülmények veszik körül Magyarországot, mint amilyen bekövetkezett Mátyás király után, akkor szerencsésebb esetben nem kellett volna szembenéznünk nemzeti identitásunkat, létünket alapvetően jellemző alkotmányosságunk krízisével. Tehát történelmünk válságai nem alkotmányos berendezkedésünk alkalmatlanságából következtek. Ha pedig ez így van, akkor lehetőség szerint reális, hasznos vizsgálódás, hogy például a modern világ társadalmi intézményei és alkotmányos hagyományunk közös metszetben milyen alakzatot formálnának?

Folytatva az eddigi kutakodást, problémafelvetést:

A szentkorona tagjai mint szuverén személyek megnevezésben a személy arra vonatkozik hogy képességeikben, ontológiailag szabad akaratra képes (amely szabad akaratnak a kereszténység a kultúráját adja). A szuverén pedig társadalmilag értelmezve jelenti az önállóságot.

A szentkorona mint szuverén élő személy esetében hasonlóan beszélhetünk a személy mivoltáról (a szentkorona teste által alkotott közösség teremtő okra képes minőségéről), valamint kifelé, más hatalmakhoz viszonyításban a szuverenitásáról, alkotmányos önállóságáról a természetjog fogalmai szerint.

A szuverenitás itt nem a nemzeti közösségtől és a természetjogi elvektől való abszolút függetlenséget jelenti, hanem az állami rendszernek, a tételes jognak a keretében megjelenő önkénytől való viszonylagos függetlenséget, önállóságot (ellenállási jogig, kötelességig terjedően). Ami a kezdetekben, 8-900 évvel ezelőtti állapotokban jobban értelmezhetőnek tűnik.

A történelmi alkotmány mítoszából viszont minden nemzedék tanulhat és a természetjogi elvektől, a nemzeti hagyományoktól el nem szakadva mintegy karban tarthatja a nemzet államalkotó alkotmány-akaratát.

Békési Sándor fenti előadásában Bruno Bettelheim A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek c. művére hivatkozva beszél a mítoszok jelentőségéről mindenki lelki fejlődésében. Teológusként kiemeli a krisztusi út, minta jelentőségét. Ezen a ponton megérkeztünk a magyar alkotmányosság ezer évvel ezelőtti kezdeti, szakrális fázisához, annak nem múltó jelentőségéhez, forrás-értékéhez.

Az alkotmányos népet, nemzetet, országot jelentő szentkoronát élő személynek nevezve adódik a következtetés, hogy az alkotmányos közösség lelki épüléséhez nemzedékről nemzedékre ugyanolyan nagy a mítoszok jelentősége – hogy aztán e mítoszokon nevelkedve nemzedékről nemzedékre képes legyen lehetőség szerint alkotmányosan élni, létezni, cselekedni.

Legyen szó bár a legmodernebb társadalomszervezési módszerekről, eszközökről, azok alkotmányossága legitim módon el nem vethető szempont.

Ha fordulópontot keresünk akkor talán az 1648-as, a harmincéves háborút lezáró vesztfáliai békét³ logikus lehet megnevezni.⁴ A felekezeti alapú békétlenséget lezárandó fogalmazták meg az államok szuverenitását, mármint hogy az állam szuverén módon dönthessen akár vallási kérdésekben is (sok kikötéssel, de a lényeg ez volt a katolikus illetve protestáns pártiak között). Mellékesen, talán csak utólag szembeszökően, ez a béke mintha fogalmilag is lezárt volna egy korszakot, amely a római birodalom felbomlását követő káoszról vezetett ki az egyház és a világi hatalom termékeny szereposztásában. Ha az állam szinte abszurditásig szuverénnek tekinthető, akkor az egyházzal való szerves egységről már nem beszélhetünk, mert az egyházzal szembeni szuverenitást is értik az állami szuverenitás alatt (az egyéni vagy közösségi személy szabad akarati teremtő okra képes jellegű szuverenitás gondolata itt fel sem merült).

Közben felpörög a gyarmatosítás, ahol az Európára jellemző hajdani szerves együttműködés egyház és világi hatalom között már nem alakul ki – vagy legalábbis sokkal erőtlenebbül. Anglia egyenesen kalózzal működik együtt a gyarmatokért való küzdelemben (megkerülendő az állami felelősséget a kalózkodásért).

Másfél évszázaddal a vesztfáliai béke után David Ricardo a tőkehatékonyság bővületében piaci versenyen kívüli abszolút előnyt követel minden más termelési formával szemben odáig terjedően, hogy adminisztratív eszközökkel legyen elvonható a tőke javára a termelési tényező (föld azaz természeti erőforrások, munka azaz társadalmi erőforrások), ami a Földkerekségen mintegy félmilliárd ember erőszakos halálához vezetett egyrészt, másrészt immár az állami szuverenitás helyett a globális tőke szuverenitásának igényével szembesülhetünk.

³ <<<(((-FÁ)))>>> **A vesztfáliai szuverenitás** vagy **állami szuverenitás** a **nemzetközi jog** egyik alapelve, amely szerint minden **állam** kizárólagos **szuverenitást** élvez a területe felett. Ez az elv a **szuverén államok** modern **nemzetközi rendszerének** alapja, és az **Egyesült Nemzetek Alapokmányában szerepel**, amely kimondja, hogy "semmi... semmi nem hatalmazza fel az Egyesült Nemzetek Szervezetét olyan ügyekbe való beavatkozásra, amelyek lényegében bármely állam belső joghatósága alá tartoznak".^[1] Az elképzelés szerint minden államnak, legyen az nagy vagy kicsi, egyenlő joga van a szuverenitáshoz.^[2] A politológusok a koncepciót a **A vesztfáliai béke** (1648), amely véget vetett a **harmincéves háborúnak**. A be nem avatkozás elvét a 18. században továbbfejlesztették. A vesztfáliai rendszer a 19. és 20. században érte el csúcspontját, de a közelmúltban a **humanitárius beavatkozás** hívei kihívásaival szembesült. Szerződések sorozata alkotja a **vesztfáliai békét**, amelyet a politológusok a modern nemzetközi rendszer kezdetének tartanak,^{[3][4][5][6]} amelyben a külső hatalmaknak kerülniük kell a beavatkozást egy másik ország belügyeibe. ügyek.^[7] Ennek hátterében az a korábban elterjedt elképzelés állt, hogy Európának egyetlen keresztény protektorátus vagy birodalom égisze alatt kellett volna lennie; szellemileg a pápa, időlegesen pedig egyetlen jogos császár, például a Szent Római Birodalom kormánya. Az akkor kialakuló **reformáció** aláásta ezt, mivel a protestánsok által ellenőrzött államok kevésbé voltak hajlandók tiszteletben tartani mind a katolikus egyház, mind a katolikus Habsburg vezette császár „felső tekintélyét”.

A legújabb kutatók azzal érveltek, hogy a vesztfáliai szerződéseknek valójában nem sok közük volt azokhoz az elvekhez, amelyekhez gyakran kapcsolódnak: a szuverenitáshoz, a be nem avatkozáshoz és az államok jogi egyenlőségéhez. Például **Andreas Osiander** azt írja, hogy "a szerződések nem erősítik meg sem [Franciaország vagy Svédország] "szuverenitását", sem senki másét; a legkevésbé nem tartalmazzák semmit a szuverenitásról mint elvről."^[8] Mások, például **Christoph Kampann** és **Johannes Paulmann**, azzal érvelnek, hogy az 1648-as szerződések valójában a Szent Római Birodalom számos államának szuverenitását korlátozták, és a vesztfáliai szerződések nem jelentettek koherens új államrendszert, noha egy folyamatban lévő változás részét képezték. Mások is, gyakran posztkolonialista tudósok, rámutatnak az 1648-as rendszer korlátozott relevanciájára a nem nyugati világ történelme és államrendszere szempontjából.^[9] Mindazonáltal a "vesztfáliai szuverenitást" továbbra is a modern államrendszer alapjául szolgáló alapvető jogi elvek rövidítéseként használják. Ezeknek az elveknek az alkalmazhatóságát és relevanciáját a 20. század közepétől kezdve számos nézőpontból megkérdőjelezték. A vita nagy része az **internacionalizmus** és a **globalizáció** eszméire **irányult**, amely egyesek szerint konfliktus [hogyan?] vesztfáliai szuverenitással.

A vesztfáliai szuverenitás eredetét a tudományos irodalom a **vesztfáliai békére** (1648) vezeti vissza. A békeszerződések véget vetettek a **harmincéves háborúnak**, egy **vallásháborúnak**, amely lerombolta Németországot és megölte a lakosság 30%-át. Mivel sem a katolikusok, sem a protestánsok nem arattak egyértelmű győzelmet, a békeegyezség olyan status quo rendet hozott létre, amelyben az államok tartózkodnak attól, hogy egymás vallási gyakorlataiba avatkozzon be.^[10] **Henry Kissinger** írta:

A vesztfáliai béke a valósághoz való gyakorlati alkalmazkodást tükrözte, nem pedig egyedi erkölcsi belátást. A független államok rendszerére támaszkodott, amelyek tartózkodnak egymás belügyeibe való beavatkozástól, és általános hatalmi egyensúlyon keresztül ellenőrzik egymás ambícióit. Az európai versenyeken nem érvényesült egyetlen igény az igazságra vagy az egyetemes szabályra. Ehelyett minden államnak a területe feletti szuverén hatalom attribútuma volt. Mindegyik elismerné társállamai belföldi struktúráit és vallási hivatását, és tartózkodna attól, hogy megkérdőjelezze létüket.^[11]

https://hmn.wiki/hu/National_sovereignty

Jól mutatja az ideákkal szemben az úgymond rontott valóság ellentmondásosságát, prokruteszi bizonytalanságát. Ezen az alapon nem lehet a természetjogi elveket érvényesíteni, meghivatkozni. Teljes a tapogatódzó, véletlenné kiszolgáltatottság.

⁴ <<<(((-FÁ)))>>> Jenei György Magyar etnikai identitás és magyar állami szuverenitás I-II. (Polgári Szemle 2020-2021)

Ahelyett, hogy belevesznénk az utóbbi 200 év gazdaság- és társadalomtudományi elemzésébe, felmerül, hogy van-e értelme és ha igen akkor miként a majd ezer éves (gyökereiben annál is régebbi) magyar állameszmét, alkotmányos alapelveket aktualitásában vizsgálni? Nem valószínű, hogy azzal a világ egészére döntő befolyást lehetne gyakorolni. De legalább saját gondolatainkkal, hagyományainkkal, képzettársításaink természetével (esetlegesen lehetőségeinkkel) legyünk tisztában.

Ami rögtön egyértelmű, hogy legfontosabb megközelítés a magyar alkotmányos identitáshoz köthető. Ez olyan mint a szintén nemzedékről nemzedékre megtanulandó anyanyelv megtartása. Azonban felmerül továbbá, hogy a már fél évezreddel ezelőtt is Werbőczinél szentkorona tanban összefoglalt (majd Timon Ákosnál immár több mint száz éve újfent vázolt), tartalmilag is elemzett, logikai alkotmányosság-elemeknek lehet-e máig, sőt a jövőre tekintettel is aktualitás értéke?

Értéknek tekinthető a megkülönböztethetőség (egyediség) maga a világ más részeitől, legalábbis az adott szimbolikát illetően (szentkorona intézménye), nem valami minőségi fölényt hangoztatva. A gyakorlati, alkalmazhatósági kérdést másodlagosnak (utána következőnek) tekintve mint idea-rendszert kellene mérlegelni. Végig futtathatók-e a gondolatok az elvekből kiindulva? Ütköztetni lehet-e a mai társadalom, gazdaság és államfelfogásokat a történelmi alkotmány lényegével?

Ahogy Werbőczynél és Timon Ákosnál megfogalmazásra kerültek az ő korukban aktuálisnak tekintett szentkorona tan változatok, úgy megfogalmazható-e a mi korunkban is az aktuális szentkorona tan? Más szóval lehet-e közös nevezőt találni a kortárs elméletek és a magyar alkotmányosság elvei között? Sőt. Lehet-e bármi pluszt találni a magyar hagyomány szerinti alkotmányosságban az általában vett kartális típusú alkotmányokkal szemben? Ennek mérlegeléséhez találni kell olyan szempontokat, módszereket, amelyekkel az összevetés megtehető.

A magam részéről ilyen összevetést megalapozó kiindulásnak vélem a szentkorona tagoknak egyéni személyként való felfogását és magának a szentkoronának élő közösségi személyként való azonosítását. A személy szabad akarata filozófiailag a teremtő okságra képesség fogalmával is értelmezhető. Ha innen indulok ki, akkor a teljességet, a normativitást, a természetjogot megidéző akarati elvekhez, kultúrához jutottam a történelmi alkotmány hagyományában.

Kérdés, hogy

az önmagában, kiélezetten értelmezett (természetjogi korlátok elbizonytalanítása, sőt elvetése árán is érvényesíteni kívánt) állami szuverenitás kartális alkotmányossága (amelynek kialakulásában talán reálisan lehet a vesztfáliai béke szuverén állam képzetét egy fordulópontnak tekinteni), az állami társadalompolitika, gazdaságpolitika stb kortárs intézmények, részpolitikák

mennyiben és miként vethetők össze a legalábbis eredetében a teljességet a természetjogi normákkal illeszkedően kifejezni hivatott történelmi típusú, a szentkorona intézményére támaszkodó alkotmányos eszmeiséggel?

Időközben a társadalmi rendszer bonyolódott a szereposztások mai alig áttekinthető káoszáig. A felvilágosodást követően kezd kibontakozni az egyre szélesebb körnek elérhető oktatás, gyógyítás stb állami rendszerek kiépülése, aminek előnyeit élvezve az e rendszerektől való függés (a rendszereket alakítóktól való függés) is egyre erősebbé vált.

Az egyre áttekinthetlenebb helyzetben az ellenállási joghoz ragaszkodás képessége is tompul – illetve Rousseau-ra hivatkozva terrorisztikus végletekig erjed).⁵

⁵ <<<(((-FÁ)))>>> JeanJacques Rousseau (1712-1778) államelméletének nemzetközi utóélete és hatása a legjelentősebb. Ez teljesen immanens elmélet az állam eredetéről, minden transzcendens mozzanatot kiküszöbölve. Ez is társadalmiszerződés-elmélet, amelyben az egyes emberek deklarálják, hogy mint Rousseau írta: „Közülünk mindenki aláveti személyét a közösségnek, és mindenét, amije van, a közakarat legmagasabb vezetésének” (Kunzmann et al., 1999:133). Rousseau bevezeti a közakarat kategóriáját, és minden egyes emberi akaratot ennek a közakarathoz a részévé tesz. A közakarat fejezi ki a népszuverenitást. Vagyis a társadalmi szerződésből a népszuverenitás származik, nem pedig az állami főhatalom. A törvények csak abban az esetben érvényesek, ha összhangban állnak a közakarattal. Különben csak erőszakos, individuális utasítások, amelyeknek nincs kötelező érvényük az egyes ember számára. A népszuverenitást olyan végrehajtó hatalom érvényesíti, amelyet a közakarat ellenőriz, és ha ettől eltér, akkor a közakaratot a

A XIX. század végi Bismarck-i társadalompolitika (aminek finanszírozását a kor máig nem tudatosított könyvelési rendszerére támaszkodó adóztatásra lehetett alapozni) ... és az azóta a jóléti államig fejlődött állami vezetésű társadalompolitikai szolgáltató rendszer felől visszatekintve a személy szuverenitása hogyan értelmezhető?

Utóbbi időben az EU tagság kapcsán sokat kerül emlegetésre a szuverenitás részleges átengedése (mármint egyes országok felől az EU részére). Ennek analógiájára merülhet fel egy úgymond teljességgel szuverén személy képzetéből kiindulva is a személy szuverenitásának részleges feladási gondolatfona. A politikailag, gazdaságilag stb szuverén személy különféle társadalmi státuszokba lépve vállalja az azokkal kapcsolatos feltételeket, előnyöket és hátrányokat. Legegyszerűbben az önálló vállalkozói szerepkörből kiindulva sorra lehet venni a menedzseri posztot, az alkalmazotti státuszt, a munkavállalói szerepet, a segélyeztettséget egészen a gondokságba vétettségig.

Mi lehet a sorsa az elvi, természetjog alapú személyi szuverenitásnak, ha valaki segélyes, alkalmazott .... ? Átengedhető-e szuverenitás elemek megvalósulása például szakszervezeteknek vagy más érdekvédelmi struktúráknak? Átengedhető-e szuverenitás-elem, szuverenitás-rész munkaadónak (vállalatnak, hivatalnak)? Átengedhető-e szuverenitás elem oktatásnak, egészségügynek, egyéb hatósági szolgáltatásnak? A legkülönbébb állami, más társadalmi avagy magán jellegű feleknek?

Átengedett (átadott, elvett) szuverenitásnak minősíthető-e a büntetés végrehajtás? A pénzügyi, vagyoni végrehajtás? Megfordítva a kérdést, mik lehetnek a mutatói az elvi, potenciális szabad akarat (teremtő okságra való) képesség tényleges kiteljesítésének, megvalósulása során a lehetőséggel és kultúráltságának, társadalmi elfogadhatóságának illetve méltányolandságának – például szuverenitása elismerésével illetve szuverenitásának részbeni átvételekor elvárható, a szuverenitás elvét nem sértő kezelésével?

Más logikát követve az állam a szociális, oktatási, egészségügyi stb rendszer működtetésével vajon sérti-e a személy szuverenitását vagy sem? Egy szempont lehet, hogy ne sértse, tehát a szociális rendszer működtetésével se kiváltságossá se megszorított helyzetűvé ne tegye az egyes embereket (és közösségeit a családtól kezdve a nemzeti közösségig bezárólag). Nem könnyű ezen elveket alapul véve körbejárni a mai állapotokat. Milyen nehéz kérdés, a szuverenitásra alkalmasság? Hogyan viszonyuljunk a szuverenitásra képesség eleve elutasítására a legkülönbébb úton-módon (funkcionális vagy teljes analfabetizmus, a közügyekkel szembeni elutasító érdektelenség, az önszervezés minimumának nem vállalása vagy arra való képtelenség stb-stb idővel nem megkerülhető részkérdések)?

A szentkorona, tehát a nemzet (nép, ország) szuverenitásából kiindulva hasonlóan lehet átgondolni a szuverenitás részleges átengedési eseteit, módzatait – sosem feladva a szentkorona intézményét, a szentkorona élő személyében megtestesülő közösség-szuverenitás ideájának elvi teljességét, mint igazodási pontot. Egyrészt ott van a különféle nemzetközi politikai, katonai, gazdasági szervezetekben való tagság (pld EU), másrészt a különféle rögzített vagy éppen csak szokásjog jellegű nemzetközileg elfogadott szabványok, mint a vasúti sínek távolsága, az elektromos hálózat feszültség szintje stb.

végrehajtó hatalommal szemben érvényesítik, ha szükséges, akkor forradalmi fellépéssel. „Az ember rögtön belátja, hogy sem afelől nem szükséges kérdezősködni, hogy kinek áll jogában a törvényalkotás - mert az a közakarat cselekedeteiben áll -, sem afelől nem kell érdeklődni, hogy a kormányfő a törvények fölött áll-e - mert ő az állam tagja -, sem afelől, hogy lehet-e a törvény jogtalan - mert senki sem jogtalan önmagával szemben, sem afelől, hogyan lehet az ember egyszerre szabad, és ugyanakkor a törvényeknek alávetett - mert a törvények a közakarat lajstromai csupán” (Kunzmann et al., 1999:133). Témánk szempontjából ez azt jelenti, hogy Rousseau elméletében az állami szuverenitás a népszuverenitáson alapul. Rousseau a gyakorlatban ezt az elméletet akkor tartotta megvalósíthatónak, ha a demokratikus politikai berendezkedés kis terjedelmű, így a népgyűlések hatékonyan működhetnek. További előfeltétel, hogy az állampolgárok egyenlők legyenek jog és vagyon szerint. További garancia lenne, hogy közös államvallás jöjjön létre, amelyben a társadalmi szerződés és a törvények szentségét vallási dogmaként tételezik.

Rousseau elméleti álláspontja egyértelmű és konzekvens. Lezárt és összefoglalt egy több évszázados elméleti vitát, és máig ható érvénnyel fejtette ki álláspontját az állami szuverenitás és a népszuverenitás elválaszthatatlan kapcsolatáról.

Jenei György: Magyar etnikai identitás és magyar állami szuverenitás - Polgári Szemle, 16. évf. 4-6. szám, 2020

<https://polgariszemle.hu/archivum/184-2020-oktober-16-efolyam-4-6-szam/tortenelem-tarsadalom-es-politika/1113-magyar-etnikai-identitas-es-magyar-allami-szuverenitas-torteneti-adalekok-az-eredetrol-a-torteneti-trendekrol-es-a-kulso-megitelesrol>

Jelen korban a háború miatt rengeteg nemzetközi egyezséget mondtak fel illetve sok egyezés morzsolódott el, azaz került előtérbe a nemzeti szuverenitás szerepe, feladata – amit már sokan végleg meghaladottnak mondtak (egyenesen a történelem vége jelszót hangoztatva). Például nemzeti élelmiszer-szuverenitás, energia-szuverenitás, az egyéni életvitelben önállóságra törekvés a napelemekig, saját kertig, saját adatok feletti rendelkezésig terjedően.

A nemzetközi pénzrendszerben erős absztrakcióval (tehát apránkénti megnevezés nélkül de kényszerítő erővel) jelentkeznek a szuverenitási problémák. A pénzhasználatban megnyilvánuló absztrakció olyan erős, hogy akár nemzedékek során felejtődik el annak tulajdonképpeni jellege, mivolta. A kor modernségére hivatkozva válik gyakori hivatkozássá, hogy meghaladottá vált egy-egy ország szuverenitásának (természetjogi elveket tekintetbe vevő történelmi alkotmányosságának) figyelembe vehetősége.

Holott egyebek mellett éppen napjaink világháború eshetőségét felvető válságának idején merül fel, hogy vizsgálható, illetve a tájékozódás szükségessége miatt vizsgálandó egyes kartális alkotmányú országok tételes joganyagából kikövetkeztethető, országonként változó mögöttes elvek. De mennyire nehéz (szinte reménytelen) a mondhatni torzultan megvalósult esetekből vissza következtetni az előállott szorult helyzetben irányt mutatni képes ideákra? Ezen a váratlan szükségességtől indítva vajon mennyire körvonalazódhat hogy miféle természetjogi szemlélet-törédek fedezhetők fel esetükben? A kimondatlan, sőt hosszabb ideig tagadott, csak a szinte régészeti elemzés által feltételezhető természetjogi profilkép igen omladékonny – éppen a háború-közeli állapotok nagyon erőtlenné teszik őket.

Sőt ha maradunk a feltételezhető természetjogi profilkép gondolatánál, a háborús stratégiák egyik célja lehet ezen természetjogi jelleg támadása, növelve a célbavett társadalom sérülékenységét (vagy éppen a mindennapi életre alkalmatlan túlegyszerűsítésével eszközként a háborúra alkalmassá tételét).

Beszédes a **kétfajta alkotmány-definíció összevetése** ezen a ponton.

Az állam önmegtartóztatása emberi jogok területén – kartális alkotmány,

illetve ***a nemzet államalkotó akarata***. A nemzet viszont olyan többgenerációs entitás, amelynek egyik meghatározó és megtartó vonása történelmi alkotmányossága.

Tehát a modern állam intézményeként az alkotmány az állami lét lehetőségeiből és feladataiból adódik vagy a nemzet önszervező eszközeinek tekintendő, amely által esetünkben a történelmi alkotmány a szentkorona intézményének kontrollja alá tartozik?

Következtethető-e esetünkben a magyar alkotmányos hagyomány szellemiségéből valamifajta modern társadalompolitikai jelleg? Nem könnyű a válasz különösebb problémafelvetés jelleggel, hiszen a válaszok megformálására egyelőre nincsen különösebb társadalmi erőfeszítés.

A legalapvetőbb kérdés, hogy **kik az alkotmányosság végső alanyai?** Válaszként adódik, hogy a szentkorona tagjai illetve a szuverén személyek – és akkor ide értendő maga a szentkorona által megjelenített nemzet egésze is mint élő alkotmányos közösség.

A válasz jelentősége általános elvi kérdésként korunk gondolkodása szerint úgy fogalmazható, hogy a rendszerelméleten belül mik azok a megkötések, sajátosságok, amelyekkel az alkotmányos társadalmi rendszer jellemezhető, modellezhető? És adódik a deduktív és induktív axiomatikus rendszerelmélet lehetséges megkülönböztetése.

A deduktív rendszerelméleten belül pedig az élő szuverén személy mint olyan elemi alapegység, amely ezen rendszerelméleti keretben tovább nem osztható, egyedi azaz nem másolható, önmagában értelmezendő azaz nem levezetett fogalomként illetve nem származtatott alapelemként, értelmes és szabad akaratú azaz teremtő okként jeleníthető meg az adott rendszerelméleti fejezetben.

Ismert dolog, hogy a rendszerbe szervezett elemi alkotórész a rendszer deformálhatja, átértelmezheti. A személy mint alapelem esetében rendszerelméleti kritérium kell legyen, hogy a ráépült, befogadó rendszer nem veheti el alapelemének személy mivoltát. Modern kort idézve nem alakíthatja át tömegemberré, nem rendelheti falanszterikus struktúra alá, lelkiileg nem helyezheti elidegenítő körülmények közé stb-stb.

Pontosabban fogalmazva minél kevésbé tompíthatja az alkotmányos rendszer alapelemének személy mivoltát, más irányból tekintve pedig a potenciálisan deduktív axiomatikával leírható rendszer megvalósulásának alapvető célja kell legyen a személyi lét kibontakoztatása minél jobban. Mind az egyének mind a nemzet szempontjából. A nemzet a szuverén személyek közössége, de ez nem jelenti azt, hogy megbontottuk volna a nemzet egységének elvét, hiszen tagjai (a szentkorona tagjai) egyenként vagy kisebb csoportokban nem tekinthetők fél vagy más arányú töredék nemzetnek, amely töredékek sajátjaiból mérnöki szemlélettel mechanikusan lehetne felépíteni a nemzet egészét. A teljesség nem a részek összessége, ami általános rendszerelméleti elv, de itt érdemes hangsúlyozni.

A TELJESSÉG IGÉNYE NÉLKÜL A PROBLÉMAFELVETÉS ELVI TERMÉSZETÉNEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A természeti és társadalmi erőforrások **szentkorona tulajdonának alapelvét** (amelyből birtokosként részesedhetnek a szentkorona tagok) békülékenyen meghaladottnak, irreálisnak nevezik számosan, akik egyébként a történelmi alkotmányosság, az alkotmányos hagyományok feltétlen hívének mondják magukat (esetenként finom megkülönböztetéssel történelmi alkotmányt mondva – mintha ez a finom megkülönböztetés felmentene a kérdéssel való szembenézéstől). A nosztalgiát talán megkönnyíti ez a redukált állapotot elfogadó eljárás, érdemben vizsgálódva azonban ki kell jelenteni, hogy a természeti és társadalmi erőforrások (például termőföld, ásványkincsek, víz stb valamint pénzrendszer, szerzői jogok rendszerének stb) szentkoronától elvont tulajdonlása lehet legális (az érvényesülő külső vagy belső hatalmi önkény által alakított tételes törvényeket tudomásul véve) de nem lehet legitim (nem lehet a magyar alkotmányos hagyomány, identitás szerint legitim).

A magyar alkotmányos identitás ugyanis **nem szabadon változtatható identitás**, nem amolyan sodortatásban a kényszernek engedő címke, mert van belső logikája, például a természetjoghoz kötöttsége. Ezt fejezte ki egy régebbi tétel, megfogalmazás, miszerint a szentkoronához való viszonyát nem változtathatja meg sem a szentkorona tagja, sem a tagok által választott, a hatalmat gyakorló alkotmányos fő (korábban király, uralkodó) - legfőképpen az önkényhatalmat tiltva. Sőt e tétellel összefüggésbe hozható az ellenállási jog illetve kötelesség az alapelvek sérelme esetén (ami az elvek alkotják a koronát elv szerint egyben a szentkorona sérelmét is jelentené).

A szentkorona alkotmányosságának elvei a természetjog általánosságában fogalmazhatók meg. A tételes jogra épülő, azt működtető, a pozitívizmus jegyében nagyrészt mechanizált jogrendszer egészen más jellegű. Nem lehet kijátszani a természetjogi általános elveket oly módon, hogy ami nem tilos (nincsen tilosként megnevezve), az szabad – csak keresni kell valamit ami kilóg a természetjogi elvek alól, például új rendszer-szervezési módszerek, eszközök, célok. Hanem fordítva. Nemzedékről nemzedékre, törvénnyel, jogszabállyal kezelni kívánt konkrét esetekben mindig fel kell vetni mondhatni a legitimitás érdekében, hogy az alkotmányossághoz, az alkotmányos identáshoz, hagyományhoz, a szentkorona intézményéhez viszonyítva milyen elvi kérdéseket kell rendezni. Tehát nem a legitimitás megy a legalitás után, hanem **a legalitásnak kell illeszkednie a legitimitáshoz.**

Egy fokkal általánosabb, de itt hivatkozható probléma a **szentkorona és az állam viszonya**. Timon Ákosnál is olvasható olyan megjegyzés, amiből az következik, hogy a szentkoronát mint korai jogi személy államot értelmezi. Azonban ez a felfogás, amit főleg a jogpozitívizmus modern kori térnyerése erősít fel a természetjoggal szemben, lényegét tekintve vitatható.

A szentkorona régies kifejezéssel testét a tagok adják, nyilván a más szempontból a szentkoronát alkotó elveket valló, elfogadó, alapul vevő tagok (szuverén személyek). A szentkorona élő közösségi személy. A jogi személy, az állami apparátus, rendszer viszont nem élő és nem természetes, azaz nem a teremtő okságra

képes közösségi személy. A jogi személynek tulajdonosai vannak. A szabad akaratú élő személy viszont nem lehet tulajdonlás tárgya. Tehát a szentkorona mint élő közösségi személy csak a tulajdonosa lehet a jogi személy államnak. Ezzel a megszokottól eltérő értelmezéssel nem a vitatkozás a cél, hanem a lényegét kereső és logikus szemlélet teljesebbé tétele. A szentkorona alkotmányossága a szentkorona élő szuverén személy mivoltából következően legitim, a jogi személy állam szabályai önmagukban viszont maximum legálisak lehetnek. A kettő között a kapcsolat kialakítása, karban tartása, működtetése a szentkorona tagok feladata.

A korábbiakban felmerült a szuverén személy szentkorona tagok **létfeltételeinek természetes portfóliója, készlete** gondolat. E portfólió elvi alapjai természetjogiak kell legyenek. Potenciálisan a jogrend milyen jelleggel közelíthet a társadalom alkotmányos önszervezésében felmerülő kihívásokhoz, kényszerekhez és lehetőségekhez? A konkrétan megvalósuló portfólió azonban lehetőleg minél teljesebb legitimitással olyan szabályozást kell kövessen, amely a létező társadalomban eredményes, működőképes (klasszikusan például a természeti és társadalmi erőforrások tulajdonának és birtoklásának olyan elválasztása, amely funkcionális egységben értelmezhető, és összességében eredményes működésre vezet).

Fontos kérdés a **természeti és társadalmi erőforrások egymáshoz viszonyítása** olyan szempontból, hogy a természeti erőforrásként értelmezhető terület előfeltétele a társadalmi erőforrások alkotmányosságának vagy fordítva? Nyilvánvaló, hogy a terület mint természetes erőforrás teljes hiánya esetében finoman szólva nehézségek adódnak a társadalmi erőforrások szuverén léte, működése előtt. Azonban e szélső esettől (a terület teljes hiányától) eltekintve hosszú távon a természeti és társadalmi erőforrások egymástól való kölcsönös függésében a domináns, a meghatározó a társadalmi erőforrás léte – ilyen társadalmi erőforrásnak tekintve a szentkorona alkotmányosságát is.

Megjegyzendő, hogy a területi állam-típuson kívül léteznek egyéb lehetőségek is, mint például a terület nélküli máltai szuverén lovagrend⁶. A római katolikusok központját adó Vatikán is jelképes területűnek tekinthető, nem a vatikáni állam területének mérete adja a katolikus hierarchia súlyát, jelentőségét, mozgásképességét.

Ismertek olyan struktúrák, amelyek szuverén jellege nincs elismerve, de gyakorlatilag más állami, területi állami befolyástól függetlenül léteznek – szabadkőművesek titkos társasága és sok más szerveződés, például az utóbbi időben egyre nagyobb nyilvánosságot kereső világkormány törekvések (amelyek a teljes Földgolyó feletti uralmat célozzák, tehát csak egyelőre terület nélküliek).

Azonban a magyar alkotmányos hagyomány esetében nem merült fel a teljes terület nélküliség lehetősége, törekvése, netán kényszere.

A jelenkori, a nemzet mint élő közösség határoktól független egységét hangsúlyozó politika jól illeszthető a szentkorona tagság közösségének gondolatával – habár ilyen elvre a jelenlegi politika nem hivatkozik.

A jelenkor egyes társadalom szervezési megoldásaiban sorra felvethető kritikai alapként, hogy megfelelnek-e illetve megfeleltethetők-e, illeszthetők-e a történelmi alkotmányosság alapelveivel? Az egyik kézenfekvő eljárás lehet a létfeltételek természetes portfóliójának gondolatából kiindulni, amely portfólió koronként újra rendezhető, de mindig az alkotmányos legitimitást, természetjogi elveket szem előtt tartva.

⁶ <<<(((-FÁ)))>>> Miután a muszlim erők visszafoglalták a Szentföldet 1291-ben, a Rend [Rodosz](#) szigetére került, majd 1530-tól 1798-ig [Máltára](#), fenntartva a kettős szerepét: a betegek ápolása és a kereszténység védelme. Hadiflottája jelentős részt vett ki az [Oszmán Birodalom](#) és a [berber kalózkodás](#) elleni védekezésben a Földközi tengeren; közben Málta szigetén fönntartott kórháza élvonalban volt a korabeli európai kórházak közt. A reformáció és a francia forradalom hatására a rend elveszítette franciaországi és a protestánsává vált területeken levő hatalmas tulajdonait. 1798-ban [Napóleon](#) elűzte a rendet Máltáról.

A rend 1834-ben letelepedett Rómában, ahol a [pápai állam](#), és 1884-től az új olasz állam, elismerte [szuverenitását](#) és székhelyének területenkívüliségét. Ettől kezdve újra föllendült és gyarapodott, visszatérve eredeti ispotályosi hivatásához.

https://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%A1ltai_lovagrend

Például napjainkban szembeszökő a világ pénzügyi átrendeződése, a pénzrendszereket működtető hatalmak átrendeződésének megnyilvánulásaként. Egyre többet használt fogalom a pénzügyi önrendelkezés, ami mögött az a felismerés van, hogy a modern pénzrendszert a korábbinál is sokkal erősebb absztrakció jellemzi és ezen kevesek által nemhogy befolyásolni, kezelni tudott de a többség által fel sem ismert, át nem látott absztrakció a hatalmi pozíciók elrejtésére is kiválóan alkalmasak ... bizonyos határokig. Ezek a határok kezdenek felfeslenni napjaink történéseiben. E körülmények közt a korábbi rejtett hatalmi eszköz meghatározással szemben kaphat jelentőséget a pénzügyi önrendelkezés fogalma.

A pénzügyi önrendelkezés egyelőre nem alkotmányossági kritérium. Valamely kormányzat és emögötti társadalom pénzügyi mozgásterét értik alatta. De nem nagyon merül fel az alanyi pénzhasználati jog fogalma, lehetősége vagy akár követelése(például a szentkorona tagság elvéhez kötve). Az **alanyi pénzhasználati jog** a szentkorona tagok pénzügyi alkotmányos szuverenitásával társítható. Természetesen nem abszurd törekvésné, hanem az alkotmányos közösséget alkotó szuverén személyek (valamint e szuverén személyek közösségeként értelmezhető szuverén élő személy szentkorona) alkotmányos elvekkel illesztett pénzügyi önrendelkezési jogaként, eszközöként.

A részletek hosszas mérlegelés, kidolgozás eredményeként adódhatnak. Visszatekintve az elmúlt évszázadra beszélni lehet a pénzteremtő hitelhez (és a pénzteremtő támogatáshoz) való alanyi jog gondolatáról is. Azonban a pénzügyi kifejezések oly mértékben változnak sokszor taktikai megfontolásokból következően hogy a pénzteremtő hitelhez való jog rövid felvetése pontosítást, egyeztetést igényelne – mint általában a jelen problémafelvetés egésze.

Az **állampolgárság különféle változatainak** (magyarországi állampolgárság, magyarigazolvány és uniós állampolgárság) és a **szentkorona tagságnak az összevetése**, megkülönböztetése (az állam és a szentkorona közti különbség mintájára) szintén elég fontos és kikerülhetetlennek tűnő feladat. Ismert a székely vicc az uniós csatlakozás idejéről, hogy Bukarest után már Brüsszel is hozzájuk csatlakozott. Ilyen elméleti huszárvágással nem oldható meg a probléma. Ha azonban a szentkorona tagok jogait és kötelességeit, a szentkorona testének tagságából következően tekintjük alkotmányos alaphelyzetűnek, akkor nem kerülhető meg a szentkorona tagok kötelességeinek feltétel rendszere sem. Felmerül például, hogy bizonyos körülmények között a szentkorona tagság elveszthető legyen-e? ....

A kétezres években (az ezredforduló idején) kevésbé lehetett kitérni a történelmi alkotmányhoz való viszonyulás lehetőségét. Az alkotmányossági műhely és fórum egyesület öntevékeny rendezvényein felmerült a határon túli alkotmányos helyzetének kérdése (ötven országbeli magyarság táján értelmezve). Akkor felvillant a gondolat, hogy a szentkorona alkotmányossága egy a történelmi alkotmány hagyományához igazodó ország keretén belül értelmezhető a legegyszerűbben a modern korban. Más országokban viszont az alkotmányos autonómia gondolata merülhet fel, amely szerint ha a magyar alkotmányosság lényegi vonása a természetjoghhoz kötődés, akkor gyengített formában ez megjeleníthető az autonómiák esetében is.

Sajnos a környező országokban az ilyen erős, magyar alkotmányos identitáshoz kötött autonómia lehetősége (egyáltalán a magyar autonómiák lehetősége) háttérbe szorult. De a gondolat maga megfelelt a magyar nemzeti identitás jellegének, amely szerint az alkotmány a nemzet államalkotó akarata – amely bizonyos megszorításokkal értelmezhető az **adott részmagyarság külhoni autonómia alkotó akarataként** is (úgy a dél- és észak-amerikai bevándorló országokban, mint Ázsiában vagy Afrikában vagy bárhol másutt a világon).

Végül fontosnak tartom a magam részéről (a magam számára), hogy a magyar alkotmányos identitást, hagyományt, annak **aktualitását elsősorban önmagában, annak működőképességében**, aktualizálhatóságában kell vizsgálni. Timon Ákos korszakos könyve több kiadásban jelent meg. Fénymásolatban egy 1913-as példányhoz jutottam, amelynek bevezetőjében a magyarság államalkotó géniusza volt megemlítve mint kétségtelen tény.

A géniusz tudtommal kimagaslóan magas intelligenciát, illetve tehetséget jelent. Ebben az értelemben sajnálatos kontrasztot kapott a kötet ezen önbizalmat sugalló megjegyzése a háború végén. A háború és

Trianon után hasonlóan érzem a magyarság kárpát-medencei kultúrfölényének hangoztatását (bár a kultúra magas finanszírozásának indoklásaként), amelyben szintén minőségi fölény igényét érzem. A történelem a második világháborús vereségével majd a szovjet megszállás évtizedeivel újabb megpróbáltatást hozott.

Tehát a világ más részeivel, népeivel, országaival szemben bármiféle elvi fölényt hangoztatni olyan igyekezetnek érzem, amely könnyen visszafelé sülhet el, megkímélve magunkat a saját dolgunk elvégzésétől. A saját dolgunk pedig a saját alkotmányosságunk ügyében, hogy **a jelenkorban is minimálisan működőképes eszmeiségként** tudjuk az alkotmányos hagyományunkra értelmezni, sőt megélni, alkalmazni. Pontosabban szólva Werbőczy és Timon Ákos szentkorona tana után a XXI. század aktualitásait kezelni képes szentkorona tan modell végig gondolása, megvitatása jelenkori feladat a közéleti, politikai gondolkodásunk egyik viszonyítási alapjaként.

➤ **A TÉTEL, HOGY ELVEK ALKOTJÁK A KORONÁT MA IS ÉRVÉNYES TERMÉSZETJOG ÉS TÉTELES JOG AZ ALKOTMÁNY KÉRDÉSKÖRÉBEN**
(PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT VI. - 2023 05 16 – FÁ, FRISSÍTVE 05 23-ÁN)

Had kezdjem élménybeszámolóval. Nem találtam a módját, hogy az ezeréves magyar alkotmányosságot az előzményeihez illetve a párhuzamos úgymond nyugati fejlődéshez viszonyítsam.

Legfőképpen azt a megközelítési módot, azt a ráhangolódást nem találtam, ami egy viszonylag tömör áttekintést tesz lehetővé. Interneten ekkor akadtam rá egy Társadalompolitika c. egyetemi jegyzetre⁷, amelynek igen tömör és csak a lényegre szorítókozó megállapításainál egy általam már ismert kiadványra voltak hivatkozásai.⁸ Ezt a filozófiai zsebkönyv kiadványt megjelenésekor még frissiben vásároltam meg, de túlegyszerűsített ábrái, rövid összefoglalói számomra követhetetlenek voltak, ezért maradt polcom egy eldugott sarkában.

Azonban a Társadalompolitika c. kötet úgy tudott ebből az igen tömör filozófiai kiadványból még rövidebben pár mondatos lényegi megállapításokat kiemelni az ókori keleti és görög filozófiai irányzatokat jellemezve, hogy az államfilozófia terén segített megtalálni azt a lényegi, csupán jelzés-szerű fogalmazást, amire rátalálni véltem az arisztoteleszi fogalmi sablonnak nevezett megközelítésben is.

Ez a vázlatos áttekintés megfelelő lehet a problémafelvetés műfajában a témakör behatárolásában.

Magam részéről egyelőre nem is látok más lehetőséget az érdemi, aktuális alkotmányelméletre, kortárs szentkorona tan változatra.

A történelmi alkotmány eszmei alapjait az „elvek alkotják a koronát” jegyében általános társadalom-, hatalom- illetve államelméleti bevezetővel indulhat.

I. Az őskori távlatban legalább a kínai, indiai, mezopotámiai, egyiptomi hatalom illetve államfelfogás sajátosságait kellene áttekinteni röviden, tömören, kiemelve sajátosságaikat és egymáshoz képesti különbségeiket.

II. Második nekifutásra a közvetlen előzménynek mondható görög-római, a részben arra épülő keresztény hatalom illetve államfelfogás valamint a magyarságra ezer évvel ezelőtt jellemző úgymond szokások alapozhatnák meg a magyar alkotmányossági önismeretet.

---

⁷ https://dtk.tankonyvtar.hu/bitstream/handle/123456789/2921/30_Tarsadalompolitika.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Jenei György – Társadalompolitika _ A tananyag a TÁMOP-4.1.2/A/2-10/1-2010-0003 "Képzés- és tartalomfejlesztés a Budapesti Corvinus Egyetemen" projekt keretében készült. Budapest, 2011

⁸ Filozófia (1999) Atlasz, Filozófia. Athenaeum, Budapest.

III. Harmadik megközelítésben pedig az ezer évvel ezelőtti, sokak által szakrálisként megnevezett korszakkal induló magyar alkotmánytörténet párhuzamos kontrasztjaként az európai hatalom és államfilozófia korszakai, irányzatai tárgyalhatók. Koronként összevetve a magyar történelmi alkotmány eszmei jellegzetességeit a vele kortárs nyugati irányzatokkal.

A cél pedig annak kutatása az úgymond harmadik megközelítésben, hogy

miben lehetséges áldott vagy éppen áldatlan megkésettséget megállapítani a nyugati mintához képest, illetve miben lehet a magyar sajátosságok életképesebb lényegét felfedezni, ahol tehát nem megkésettség, hanem másság vagy éppen lényegi erények találhatók a magyar alkotmányosság javára az összevetésben.

I. Az óskori távlatban legalább a kínai, indiai, mezopotámiai, egyiptomi hatalom illetve államfelfogás sajátosságait kellene áttekinteni röviden, tömören, kiemelve sajátosságaikat és egymáshoz képesti különbségeiket.

Idézetek a Társadalompolitika c. kötetből

„**Az ókori Indiában** az önálló társadalompolitika nem értelmezhető, ugyanis az indiai filozófia felfogása szerint a természet, a társadalom az emberi létezés örök világtörvény (dharma) által irányított. ... Vagyis nincs elkülönült társadalom, az erkölcsi jó és rossz kozmikus világtörvény által meghatározott”

„**Az ókori Kínában** a nagyhatású elméletek a társadalmat már viszonylagosan elkülönítik. Az ókori kínai filozófiában két, egymással szembenálló nézőpontot találunk: a konfuciánus és a legalista felfogást.

A konfuciánus felfogás szerint az állam stabilitása az emberek erkölcsén és a család centrális szerepén alapul. Az állam stabil, amelyben az uralkodó saját erkölcsisége alapján kormányoz. ... Vagyis a konfuciánusok lehetségesnek tartják az állam társadalompolitikai beavatkozását, méghozzá erkölcsi alapon.

Ezzel szemben áll a legalisták felfogása, akik az állami stabilitás alapját az egyértelmű és kötelező törvényekben látják. Szerintük a törvények betartását csak a büntetések és jutalmazások következetes és szigorú rendszere garantálhatja, mert a legalisták szerint az ember természeténél fogva rossz és csak neveléssel és kulturális ráhatással javítható meg.

A legalisták is megalapozzák a társadalmi folyamatokba történő beavatkozást, de nem erkölcsi, hanem jogi alapon, törvények útján.

Az ókori kínai filozófiában mindkettőtől eltér a taoizmus felfogása. Az állami stabilitás alapja szerintük az, hogy az ember nem avatkozik bele szükségtelenül az eseményekbe. Szükségesnek tartják az állami és kormányzati rendet, de ezt a legkisebb mértékre kívánják szorítani. Elvetik a legalisták felfogását a törvények, szabályok meghatározó szerepéről.

A kínai filozófia tehát az állam stabilitását, az állami tevékenység legfőbb célját, a társadalmi beavatkozást nem a kozmikus világtörvényből eredeztette, hanem az emberi természettel kapcsolta össze.”

a Társadalompolitika c. kötetből vett idézetek vége

Az iráni, mezopotámiai és egyiptomi államfilozófiáról ilyen rövid találó sorokat nem találtam a hivatkozott tanulmányban illetve az általa megjelölt filozófia könyvben. Bár bizonyára helye volna például Hammurapi oszlopának feliratából meríteni vagy a bő egyiptomi irodalmat elemezve ide vonatkozó megállapítást tenni.

II. Második nekifutásra a közvetlen előzménynek mondható görög-római, a részben arra épülő keresztény hatalom illetve államfelfogás valamint a magyarságra ezer évvel ezelőtt jellemző ügymond szokások alapozhatnák meg a magyar alkotmányossági önismeretet.

Folytatva a Társadalompolitika c. kötetből vett részeket:

„A görög filozófia kezdeti szakaszában a természet, a társadalom és az emberi gondolkodás közös őst okát és lényegi elvét (arché) valamilyen anyagi vagy szellemi létezőben jelölték meg. Az első görög filozófus a miletoszi Thalész szerint ez az őanyag a víz, ami azt jelentette, hogy „..minden vízből van, és miután az arché élőknek és önmagától mozognak tartja, így a víznek magának is lelke van” (ún. hülozoizmus).

Anaximandrosz a végtelent, az „apeiron” tekintette őselvnek - mint írja: „Az apeiron a dolgok eredete. Amiből keletkeznek, ugyanabba térnek is vissza, a szükségszerűség szerint.”

Ezeknek a szemléleti közelítéseknek közös jellemzője, hogy az elméletileg tételezett őselv a természet, a társadalom és az emberi gondolkodás közös lényegét fejezi ki, és a társadalom nem különül el viszonylagos önállósággal.

A görög filozófiában fordulatot jelentett a szofisták fellépése, akik a társadalmi problémákat autonóm módon, a természeti háttértől függetlenül közelítették meg.

Leghíresebb képviselőjük - Protagorasz - „homo mensura” tételéből indultak ki, amely kimondja: „Minden dolog mértéke az ember, a létezőké abban, hogy léteznek, a nem létezőké abban, hogy nem léteznek.” (Filozófia, 1999. 35. oldal.)

Ezen az alapon ezt az összekapcsolást lazítják fel a szofisták a görög filozófiában, amikor **megkülönböztetik a természetes jogot (phüszzei) és a tételes jogot (nomoi)**. Ezt Hippiasz a következőképpen fogalmazza meg Platón egyik dialógusában: „a törvény (nomosz) zsarnokoskodik az ember felett, és sokszor a természetnek ellentmondó dologra kényszeríti”.⁹ (Idézi: Filozófia, 1999. 35. oldal.)

Vagyis létezik egy pozitív, tételes jog, amely nem természettől fogva érvényes, hanem a törvényalkotók érdekeiből ered.

Az állami stabilitás tehát nem az emberi természetre épül, hanem az emberek illetve az embercsoportok érdekeivel, vagyis a társadalmi erőviszonyokkal kapcsolatos.

A szofisták különböző módon tekintik az államot és vele a pozitív jogot az érdekérvényesítés eszközeként. Thraszümakhosz szerint például a törvény a hatalmasok eszköze, amivel elnyomják a gyengéket. Ezzel ellentétben Kalliklész szerint a törvény a gyengék védőbástyája a hatalommal szemben. Mindkét felfogásban közös, hogy a törvény funkciójához társadalmi harc, küzdelem tapad. Tőlük eltérően Kükophron a törvények integratív szerepét hangsúlyozza, amikor a polgári tulajdon és a mindennapi élet kölcsönös biztosítékának tekinti a törvényeket.

A szofisták fellazítják az erkölcsi erények és az állami stabilitás közötti kapcsolatot is. Hiszen szerintük az erkölcsi értékek nem természettől fogva léteznek, hanem megállapodások, a közmegegyezés alapján (thézei). Így az erkölcsi erények nem a születéskor adott emberi természetből fakadnak,

---

⁹ <<<(((.-FÁ)))>>> Antigone drámája

hanem olyan megállapodásokból, amelyeket az emberek különböző helyeken és időben különbözőképpen kötnek meg.

A szofisták tehát a görög természetfilozófia hagyományával szemben a filozófiai szemlélet középpontjába az embert helyezték. A jogot, a törvényeket nem társadalom kívüli okokra vezették vissza, hanem az ember alkotásának tekintették. Emberi szándékból eredeztették a vallást is - mint Kritiasz megállapította: „Amikor... a törvények magakadályozták, hogy nyíltan erőszakot kövessenek el, és ezért titokban vétkeztek, ekkor nekem úgy tűnik - egy ravasz elme feltalálta az embereknek a félelmet az istenektől, hogy így a gonosztevők akkor is féljenek, ha titokban valami rosszat tennének vagy mondanának, vagy gondolnának.” (Filozófia, 1999. 35. oldal.)

A szofista fordulatot folytatta és kiteljesítette Szókratész, aki az autonóm, emberi értelmén alapuló etika megalapítója. Eszerint **az emberi cselekvést belső, lelki erők vezérik, a társadalmi beavatkozás alapja az értelmén alapuló megfontolás** - mint ezt megállapította: „Mindig olyan voltam, hogy semmi másra nem hallgattam, csak arra az évrre, amely, ha a dolgot megfontoltam, előttem legjobbnak tetszett.” (Idézi: Filozófia, 1999. 37. oldal.)

A racionális megfontolás Szókratész szemléleti követelménye, amelyet azért tart szükségesnek, mert szerinte sok ember az emberi létezés lényegét tekintve tévedéseket követ - mint ezt egy dialógusban megállapítja: „Nem szégyelled hát, hogy mindig csak a vagyonod lehető legnagyobb gyarapítására van gondod, meg hírnevedre, megbecsültetésedre, de a belátásról, az igazságról, és arról, hogy lelkedet a lehető legjobbá tedd, nem is gondoskodik, nem is gondolkodik?... Nem a vagyonból lesz az erény, hanem az erényből a vagyon és minden más jó az ember számára.” (Idézi: Filozófia, 1999. 37. oldal.)

Platón az állam társadalmi beavatkozásának szükségességét átfogó elméletben indokolja.

Az állam létrejöttét az egyes emberek gyengeségével és egyoldalúságával magyarázza. Platón szerint az emberek - gyengeségük miatt - egymásra utaltak, de a közösségi életet önmaguktól - erkölcsi alapon - képtelenek megteremteni. Ezért központi szerepet tölt be a nevelés, amely az egész állami berendezkedés alapja. <<<(((a keresztény egyház praktikus funkciója? -FÁ)))>>> Az erkölcsi alapok és a törvényes keretek - az alkotmányok - egyaránt a nevelés során szerzett tudás következményei.

Ebből következik, hogy Platón szerint a legjobbak uralmán nyugvó államforma nem lehet stabil. Az arisztokrácia csak totalitáriánus módon képes a legjobbak állam fenntartására. A pénz növekvő hatalma azonban kikezdi az arisztokratikus uralmat és átadja a helyét az oligarchikus uralomnak, ahol a hatalom már nem a legjobbak által alkalmazott erőszakon nyugszik, hanem a tulajdonon, a gazdagságon.

Ez már hanyatló államforma - mint Platón írja: „Egyre jobban belemerülnek az anyagiasságba, s minél többre tartják ezt, annál kevésbé becsülik az erényt. Vagy talán nem olyan a különbség a gazdagság és az erény között, hogy ha a mérleg két serpenyőjére tesszük őket - annak a játékában mindig ellenkező irányt vesznek.” (Idézi: Filozófia, 1999. 45. oldal.)

Az államformák körforgásának ezzel azonban nincs vége. Újabb kényszer következik. A hatalomnélküliek a szegénység miatt kikényszerítik a demokráciát, amely azonban anarchiába fordul, és végeredményként előáll a legrosszabb kormányforma: a zsarnokság.

Élete végén Platón belátja, hogy a nevelésre alapozott államberendezkedés nem stabil, azaz állandó körforgásra ítéltetett. Ezért kései munkájában a „Törvények”-ben az államot a törvények szabályozzák, és az emberek számára a törvények biztosítják az együttélés kereteit.

Arisztotelész összehasonlító szemléletben foglalkozott az egyes államok sajátosságaival. A filozófiatörténeti hagyomány szerint 158 alkotmányformát ismertetett; ezek közül azonban csak az „Athéni állam” maradt fenn.

Arisztotelész az állam eredetét – Platónnál ellentétben – nem az emberek gyengeségével magyarázza, hanem az egyes emberek közösségek felé irányuló természetes hajlamával. Szerinte „az ember természeténél fogva államalkotó lény”. (Idézi: Filozófia, 1999. 53. oldal.)

A konfuciánus felfogáshoz hasonlóan az állam szervezeti és erkölcsi alapjait a társadalom kisközösségeiben, a családban találja meg. A mindennapos érintkezésben kialakulnak azok az erkölcsi erények is, amelyeket a tradíció és a közmegegyezés örökít át és tart fenn.

Arisztotelész helyes és eltorzult államformákat különböztet meg.

A **helyes államformák** – a királyság, az arisztokrácia és a népuralom – az egész közösség jólétét szolgálják,

az **eltorzult államformák** – a zsarnokság, az oligarchia és a demokrácia – pedig csak az uralmon lévők érdekeit érvényesítik.

Arisztotelész szerint nincs ideális államforma, azaz nincs értékkülönbség a helyes államformák között. A leginkább optimális formának olyan keverékformát tekint, amelyet mérsékelt népuralomnak nevez, és amely a különböző államformák előnyös vonásaiból áll, mint írja: „Az az állami közösség a legjobb, amely a középben állók bázisán nyugszik... ennek ad döntő súlyt és így megakadályozza valamely szélsőség túlsúlyát”. (Idézi: Filozófia, 1999. 53. oldal.)

A görög filozófia hagyományait a rómaiak folytatták. így például a **szofisták megkülönböztették a természetes jogot és a pozitív jogot**. Ez a megkülönböztetés Cicero közvetítésével – aki különbséget tesz

a **történelmileg változó törvények** (csoportérdekérvényesítés)

és a **változatlan természetjog** között

– épül be a középkori filozófiai gondolkodásba, és válik nagyjelentőségűvé a középkor végén.

a Társadalompolitika c. kötetből vett idézetek vége

A kereszténység kapcsán nem szokás hangsúlyozni, hogy egy 300 éven át hellenisztikus területen ment végbe Jézus élettörténete, születése, nevelkedése, majd tanítása és szenvedése, feltámadása, megdicsőülése.

Háromszáz év nagy idő. Kérdés, hogy a hellenisztikus kultúrának az egyszerű halászok életére milyen hatása lehetett – az újszövetségi iratokat többségében görögök által rögzített változatban ismerjük.

Alkotmányosság szempontjából legfontosabb görög hatásként itt a kereszténység államvallássá válását követően kialakult keresztény állameszmében látom. Illetőleg például Platón jóra nevelésre alapozott államának eszméjét mintha a pápaság a latin Európa kontinensén átfogóan képviselte volna. Tehát az öröknek mondott természetjogot az egyház, a csoportérdeket érvényesítő jogot pedig a világi hatalom által hozott törvények képviselték. A kettő (egyház és világi hatalom) sajátos véd- és dac-szövetséget, dinamikus, szerves egységet képviselve alakította ki az európai civilizációt, kultúrát, történelmet.

A részleteket illetően lehetnek pontatlanságok, felfedezni valók, de a lényegét illetően a szakrális korszakot a magyar történelemben így készítette elő a görög-keresztény előzmény érvényesülése a római birodalom bukása után.

A Társadalompolitika c. kötetből vett további idézetek

1.4. A középkori filozófia

A középkori filozófusok közül Aquinói Szent Tamás egyértelműen és nagyhatású módon kapcsolta össze a keresztény gondolkodást a görög filozófia eredményeit szintetizáló arisztotelészi szemlélettel.

Aquinói Tamás (1225–1274) szerint az emberi cselekvés elveit normatív erővel a természettörvények szabják meg, amelyek az isteni bölcsességből fakadó örök törvény megjelenési módjai az értelemmel bíró lény, az ember életében.

Aquinói három törvényt különböztet meg:

„Az **örök törvény** (**lex aeterna**) az isteni bölcsesség, amely mindent irányít.

A **természettörvény** (**lex naturalis**) részesedés az örök törvényben az emberi értelem révén. A szabad akaratot az isteni törvény nem korlátozza. A törvény csak az értelemmel nem megáldott természetnél hat belső szükségszerűségként. Az emberek számára a normatív szabály jellegét ölti. Az ember oly módon vesz részt az isteni gondviselés bölcsességében, hogy előre tervez önmaga és mások számára. A természettörvényből származnak a cselekvés általános, legfőbb elvei.” (Filozófia, 1999, 85. oldal.)

A természettörvények azonban nem rendelkeznek elegendő szabályozó erővel a társadalomban. Szükséges a természettörvények – azaz az általános alapelvek – érvényesítése az egyes embercsoportok és az egyének szintjén. Ez történik meg az **emberek által alkotott törvények** (**lex humana**), amelyek az állami berendezkedés alapját alkotják. Az emberi törvényeknek a természetjogon kell alapulniuk, és a közjót kell szolgálni.

Ezzel rendszerezett formában megalapozta a társadalmi cselekvés autonómiáját. Leválasztotta a társadalmat a természeti háttértől. Ezen felfogás szerint az emberi beavatkozás a társadalmi folyamatokra nemcsak lehetséges, hanem belső, erkölcsi parancsból fakadó szükségesség is.¹⁰

A társadalompolitika kötetből vett idézet vége

A skolasztikát vagy a lovagkort több szempontból lehet az alkotmányosság kezdetének tekinteni – például az erkölcsi, a hatalmi és a tudományos szempontok és e szempontokra alapuló intézmények elválasztásával,

A szent királyok szakrálisnak mondható történelmi korszakának gyökerei között a görög-keresztény előzmények mellett jelentősek voltak a magyarság sajátos hagyományai az ezer évvel ezelőtti államalapítás előtti korból.... Amit a néprajz részben a népmesékben fentmaradt elemekből reprodukálhat (Tündér Ilona,

¹⁰ <<<(((..FÁ)))>>> A skolasztikát vagy a lovagkort több szempontból lehet az alkotmányosság kezdetének tekinteni – például az erkölcsi, a hatalmi és a tudományos szempontok és e szempontokra alapuló intézmények elválasztásával, egymással szembeni autonómiájuk tudatosított gondolatával (egyház, állam és pld az egyetemek egyházi autonómiából származó önállósága). a személy fogalma ennek a folyamatnak részeként kristályosodhatott ki .....

Táptos Paripa, Sárkányok legyőzése, Legkisebb fiú történetek, Igazság legalább elvileg és nem a rossz győzedelmeskedik, népdalok és népszokások).

Jelenlegi magyar történelmi alkotmány (szentkorona tan) elemzések nem nagyon térnek ki arra, hogy miféle táptalajt jelentettek az addig felgyűlt hagyományok, hogy miféle gondolatiság volt készen számukra, hogy miféle mintákkal rendelkezettek. Például a platóni állam ideája az egyházi szerveződés előtt, az arisztoteleszi filozófia rendezetlen emlékei, a római jog stb-stb.

Például a **királyság fogalma** ezen előzményeket figyelembe véve miféle lehetett ha spontán, intuitív módon is, de mégis meghatározón. Ahogyan bár nem vagyok történész, de laikusként nem olvastam még elemzést arról, hogy Attila római neveltetése latin és talán görög nyelvtudásán túl miféle hatással lehetett uralkodására, politikájára. Vajon honnan származhatott törekvése hogy Egyiptomot is meghódítsa, amiben korai halála akadályozta meg? Büntetni, legyőzni akarta Rómát avagy birodalmába illesztve megújítani?

A magyar történelmi alkotmány vizsgálatokor általában nem kerül tárgyalásra a királyság fogalma. Történészek bizonyára körültekintően tudják elemezni, de a történelmi alkotmány ügyében lábjegyzetben sem szokott szerepelni.

A királyság¹¹

Arisztotelesz *Politika* c. műve szerint alapvetően ötféle monarchia létezik.

A leggyengébb hatalommal a *spártai-mükénéi* típusú király bírt, aki tulajdonképpen csak egy legfőbb hadvezérnek minősül, bár kinevezése életfogytig tart.

A második típus a *despotikus monarchia*, ami a keleti népeknél figyelhető meg, és a despotai cím örökletes.

A harmadik típusú király az *aiszumnata*, azaz a választott türannosz. Leginkább a római *diktátori* megbízatáshoz hasonlít, de a hellének között is előfordult.

A negyedik a *homéroszi eposzokból* is ismert az *archaikus* típusú *királyság*, melyben a király hadvezér, bíró és az állami áldozat bemutatója – azaz a papi testületen kívüli pap – is egyben. Ez nem örökletes.

Az ötödik típus az örökletes és totális monarchia, arisztotelészi kifejezéssel *pánbazileia* (πανβασιλια), melyben „egy kézben van a főhatalom minden felett”.

A római birodalom utáni európai keresztény királyságok típusainak felosztására nem találtam könnyen elérhető forrást, hogy szent István királysága hogyan sorolható be Arisztoteleszi fogalmak szerint, a későbbi római fogalmak szerint, illetve a korabeli európai királyságok mellé. Mintha megszüntetve megőrizve elve szerint, legalábbis az évszázadok folyamatainak eredményeként a magyar király (választott Türannosz?) elnevezés alatt az aranybullától már másvalami érvényesült a hatalmi elvekben – mint a többi európai királyságban.

Nem világos tehát a mai fogalmak szerint, hogy mit érthetünk pontosan királyság alatt szent Istvántól, majd az aranybullától és így tovább. Amit közkeletűnek lehet mondani, a szentkorona intézményét, Werbőczy és Timon és mások munkásságában olvashatóan, abból nehéz megvitatni, hogy ma mit érthetünk a királysági államformán a szentkorona intézményét is alapul véve. Hogy lehet beszélni szentkorona köztársaságáról vagy egyéb formáról, az nem visz közelebb a kérdéshez, hogy milyen aktuális megoldást jelenthetne a királyság a jelenünkben. Egy angol vagy más nyugati szakszótárat, enciklopédiát lapozva valószínűleg nem tudnánk az olvasottak alapján szabatosan kifejtetni, hogy

a magyar közjogban, alkotmányos hagyományban, a szentkorona alkotmányosságában mit jelent a királyság mint államforma?! – a szentkorona országának királysága?¹²

¹¹ <<<(((-FÁ)))>>> https://hu.wikipedia.org/wiki/Arisztotel%C3%A9sz_%C3%A1llamformatana#A_kir%C3%A1lys%C3%A1g

¹² <<<(((-FÁ)))>>> Történelmi alkotmány eszmeiségének alapul vétele nélkül a királyság fogalma alul határozott (határozatlan) fogalomnak tekinthető alkotmányossági kérdésben. Vegyük például a következő szócikket:

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/k-F287B/kiraly-F2AE6/>

Minden bizonnyal részletekbe menően (autonómiák, önkormányzatok, mindenféle választott tisztség szervezési módja) kellene érvényesülnének régi elvek. De találhatóak a mai korban figyelembe vehető, a magyar alkotmányosságban a koronát alkotó régi elvek?

A döntő sajátosság a kartális alkotmányokkal szemben a történelmi alkotmány (a **szentkorona mint élő személy intézménye**, és a **szentkorona tagok élő személy mivolta** stb) természetjogi jellege. Mi ennek a római koron átszűrődő görög-keresztény gyökere és miben ered a magyarság korábbi hagyományából, ismérveiből, eszmeiségéből, történelméből?

Milyen értelme, értelmezése lehet a történelmi alkotmánynak és azon belül talán a királyságnak is a mai lelkileg elidegenedett, szerveződésében falanszterikus, globális önkénynek kitett, kiszolgáltatott (a globális önkénynek megfelelni igyekvő) nagyvilágban?

---

király – ‘megkoronázott egyeduralkodó’; ‘uralkodó helyzetű üzletember’: olajkirály; ‘a legkiválóbb, legtekintélyesebb személy vagy lény (valamely körben)’: az állatok királya; ‘(kártyajátékban) a király képét ábrázoló lap’: pikk király; ‘(sakkban) a legfontosabb figura’. Származékai: királyi, királyság.

Szláv eredetű szó: szerb-horvát, szlovén kralj, szlovák král; ezek Nagy Károly frank uralkodó germán Karal, Karl nevéből erednek. A magyar szó az óhorvátból eredhet a szóeleji mássalhangzó-torlódás ejtéskönnyítő magánhangzóval való feloldása útján; a korábbi kerál hangrendi illeszkedéssel és a szöveg palatalizálódásával nyerte el mai alakját. Személynévből lett méltóságnév még: [bán](#), [cár](#), [császár](#).

Érdekes a közjogi értelmezést megkerülő etimológiai magyarázat (amelynek közjogi tartalmat nem érdemes tulajdonítani): Szláv eredetű szó, a szlávok meg Nagy Károly nevéből vették.

A Károly szó eredeténél pedig egy másik szócikkben:

<https://hu.wiktionary.org/wiki/K%C3%A1rly>

Károly régi magyar személynév, a török eredetű karul, karvaly madárnévből származik. Már a középkorban azonosították azonban a germán eredetű német Karl névvel, mivel ennek a latinositott Carolus formája az -us végződés nélkül hasonlóan hangzott, mint a magyar név. A germán név jelentése: szabad (férfi), legény. Női párja: [Karola](#).

Maradjunk tehát az etimológiai megközelítést mellőzve a magyar alkotmányos hagyományhoz kötődő elvek alapján kiadódó jelentésnél a király, királyság kifejezések jelentésénél.

Fölmerülhet a kérdés, hogy ami a magyar népmeséket illeti, amelyeket szent István előtti korokból származóknak tekintenek, mindig királynak mondták a legkisebb királyfi apját? Vagy talán fejedelem lett volna korábban a mesebeli megnevezés? A népmesékben nem kizárt újabb szavak, kifejezések megjelenése, de meglepőnek tűnik, hogy a magyar népmesék tengelyében szereplő főalak, a király elnevezésére szláv jövevényszót használtak volna.

Békési Sándor: [Személy és út](#) (a krisztusi út és a népmesei legkisebb fiú útja) c. előadásában Joseph Cambell A hős ezer arca c. kötetére hivatkozva beszél a mítoszok jelentőségéről a személy előtt álló út klasszikus modelljeiről (mesék, mítoszok stb). A szentkorona mint közösségi személy eszméje egy közösségi útról szól.

A kartális alkotmány lényegében elszakít minket a mítoszainktól, pontosabban az alkotmányosság mítoszaitól, a természetjogi normáktól.

A történelmi alkotmány mítoszából viszont minden nemzedék tanulhat és a természetjogi elvektől, a nemzeti hagyományoktól el nem szakadva mintegy karban tarthatja a nemzet államalkotó alkotmány-akarátát.

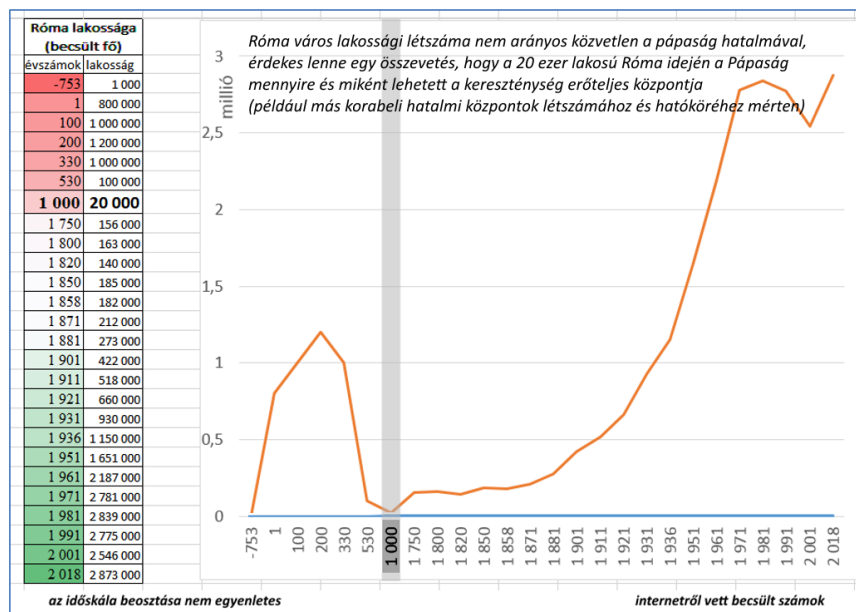
Békési Sándor fenti előadásában Bruno Bettelheim A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek c. művére hivatkozva beszél a mítoszok jelentőségéről mindenki lelki fejlődésében. Teológusként kiemeli a krisztusi út, mint jelentőségét. Ezen a ponton megérkeztünk a magyar alkotmányosság ezer évvel ezelőtti kezdeti, szakrális fázisához, annak nem múló jelentőségéhez, forrás-értékéhez.

Az alkotmányos népet, nemzetet, országot jelentő szentkoronát élő személynek nevezve adódik a következtetés, hogy az alkotmányos közösség lelki épüléséhez nemzedékről nemzedékre ugyanolyan nagy a mítoszok jelentősége – hogy aztán e mítoszokon nevelkedve nemzedékről nemzedékre képes legyen lehetőség szerint alkotmányosan élni, létezni, cselekedni.

Legyen szó bár a legmodernebb társadalomszervezési módszerekről, eszközökről, azok alkotmányossága legitim módon el nem vehető szempont.

III. Harmadik megközelítésben pedig az ezer évvel ezelőtti, sokak által szakrálisként megnevezett korszakkal induló magyar alkotmánytörténet párhuzamos kontrasztjaként az európai hatalom és államfilozófia korszakai, irányzatai tárgyalhatók. Koronként összevetve a magyar történelmi alkotmány eszmei jellegzetességeit a vele kortárs nyugati irányzatokkal.

A magyar történelmi alkotmány története a szakrális korszakban indult. De praktikus szemlélve hogyan volt lehetséges, hogy az akkori magyarság Európában ugyan átvéve számos európai mintát, a maga eredetiségéből oly sokat megtarthatott? Hiszen volt előtte a hunok diadala és egy nemzedéken belüli szétesése és utána például a mongolok korlátozott sikere Európa ellenében. A magyarok akkor érkeztek Európába, amikor az éppen a római birodalom szétesését követően tulajdonképpen káoszban volt. Erre egy gondolat felvető ábra állt össze bennem, ami talán érzékelteti a helyzetet:

Hogy mi maradt meg a magyarok eredetiségéből? Hosszú a lista, de egyik a szentkorona tanban tetten érhető hatalomfelfogás. Ezt szokás emlegetni. Kevésbé szokás emlegetni, amit Szemere Bertalan 1861-es levelében is tetten lehet érni, hogy „**mindig a státus fölébe helyeztük a nemzetet, mint népfajt, és e fölébe a személyt, mint erkölcsi lényt...**”.

Ehhez lehet társítani a szentkorona élő személynek tekintését. S ha megnézzük hogy mi a filozófiai tartalma a személy fogalmának Boethius óta, akkor juthatunk oda, hogy körvonalazódhat milyen eszmei értéket őrzött meg a magyarság ezer éven át. Az nyilvánvaló hogy a személy filozófikus fogalmát nem az ázsiai pusztákról hozták eleink. De az is világos, hogy e fogalom jelentőségét, tartalmát tudatosan vagy sem de átértézték, bele illeszkedtek és vele biztosították a magyar alkotmányosság sajátosságát. Aminek nem a sajátos volta a lényeg (tehát nem a különbözősége más népek alkotmányosságától), hanem annak tartalma.

Próbáljuk meg tehát vázolni a párhuzamos szálakat a magyar és az európai állameszmék, államfilozófiák között, amelyeknek különbsége a francia forradalomban született kartális alkotmány intézményével vált különösen szembeszökővé.

Ismét hosszan idézve a Társadalompolitika c. tanulmányból az 1.5.A modern társadalompolitika szemléleteti alapjai fejezetcímtől (40. oldal):

Az állami beavatkozás, a modern társadalompolitika filozófiai és szemléleteti alapjai fokozatosan a késő középkorban kezdődő folyamattal alakultak ki. A folyamat társadalmitörténeti alapja a polgárosodás, amely a feltalálások és

felfedezések korszakával kezdődött (hajózási technika fejlődése, amely felfedező utakhoz vezet; Kopernikusz heliocentrikus világképe; Gutenberg feltalálja a könyvnyomtatást; Alberti a festészetben felfedezi a perspektíva elvét). Mindez áttörést alapoz meg egy zárt, statikus társadalomból egy dinamikus társadalom irányába. Az áttörést olyan elméleti-filozófiai fordulat készíti elő, amelynek lényege: fordulat **a transzcendens társadalomszemléletből az immanens társadalomszemlélet és az embert központba állító humanista gondolkodás irányába, a reneszánsz igénye az embernek az antikvitás szellemében történő újjászületésére**¹³.

A változások főbb dimenziói a következők:

Rotterdami Erasmus (1466-1536) megkísérli a keresztény filozófia és az ókori humanizmus szintézisét¹⁴. Abból indul ki, hogy az emberi létezés nemcsak sokoldalú, hanem egymással ellentétes törekvéseket tartalmaz. Ezt az emberi értelem akkor tudja felfogni és kezelni, ha a vallási tolerancia és a humanista képzettség alapján a helyzetek elemzésekor az ellentétek egyesítésére, összebékítésére képes.¹⁵

- a humanizmus megalapozza az emberi létezés lényegi természetéből fakadó szabadságot - mint ezt **Giovanni Pico Della Mirandola** (1463-1494) a Beszéd az ember méltóságáról című művében írja: a teremtéskor Isten így szól az emberhez: „Téged nem fékez semmi kényszer, téged szabad akaratodra bízlak, az fogja természetedet megformálni. A mindenség közepébe helyeztelek, nézz körül, hogy mi legkedvedszerintvalóbb a világban. Nem alkottunk sem éginek, sem földinek, sem halandónak, sem halhatatlannak, hogy önmagadat amilyennek csak akarod, döntésed és rangod értelmében magad alakítsd ki, s mint a fazekas, abba a formába gyúrd át, amelyik inkább tetszik. Lelked végzéséből lesüllyedhetsz az alacsony, állati világba, és újjászülethetsz a felsőbb, az Isten világába.” (Idézi: Filozófia, 1999. 99. oldal.)

- fordulat a szuverenitás fogalmának értelmezésében. **Jean Bodin** (1530-1596) szerint az állami szuverenitás jogának (törvényalkotás, háború folytatása, bírói és pénzügyi joghatóság) birtokosa az abszolút uralkodó, aki senkinek sem felelős, csak az isteni parancsnak és a természetjognak. Ezzel szemben **Johannes Althusius** (1557-1638) szerint a szuverenitás egyedül a népé, és a nép visszavonható hatallyal - csak megbízza az uralkodót a kormányzás gyakorlásával,¹⁶

- fordulat a természetjog fogalmának értelmezésében. **Hugó Grotius** (1583-1645) Aquinói Tamás természetjogi felfogását haladja meg. Különbséget tesz a pozitív, az írott, mindenkor érvényes jog és a változatlan, normatív

¹³ <<<(((.-FÁ)))>>> Az ember mint személy, társadalmi helyzetétől függetlenül a kereszténység egyik alapfogolata (minden egyes ember lelkiismeretével Isten előtt számol be). Filozófiai módon ezt Boethius fogalmazta meg (amely megfogalmazás a szabad akarat révén lényegében a teremtő okság képességét kapcsolta az emberhez). A reneszánsz törekvések ezen felismerés alapján keletkezett mozgástér kihasználására irányultak - némileg homályosodni engedve ezen felismerésekhez vezető alapvető lételméleti (ontológiai) és ismeretelméleti kereteket. Arra az antikvitásra hivatkoztak (mondhatni zöldmezős beruházás, újrakezdés jelleggel), amelyre épült sok tekintetben a kereszténység maga is - kiérelve a személy fogalmát.

¹⁴ <<<(((.-FÁ)))>>> Amit úgy is lehetne mondani, hogy a kereszténységben szervesülten (szinte spontán módon) továbbélő görög filozófia tudatosítását kísérli meg rotterdami Erasmus, mint amikor egy épület felújításnál feltárják, vizsgálják a feledésbe ment alapokat (ledöntve akár a falakat is).

Hihetetlen hogy a hit mint az ókori ismeretelméleti eredmények, az axiomatikus gondolkodáshoz vezető arisztoteleszi fogalmi sablon alkalmazási kultúrája fel sem merül. Hogy tehát felelősen ezt a minden korábbinál hatékonyabb fogalmi eszközt (az axiomatikát) mire lehet, mire érdemes használni, hogy az emberiség javát szolgálja? Milyen lelkiességgel szabad, értelmes, jóra való dolog az axiomatikához nyúlni? A válasz egyik tömör megfogalmazása: hittel-reménnyel-szeretettel. Ez a kereszténység útja a görög filozófia eredményeinek használatára a társadalmi kérdésekben is.

¹⁵ <<<(((.-FÁ)))>>> Ennyiben Adam Smith elődje?

¹⁶ <<<(((.-FÁ)))>>> a népfeltség elve fél évezreddel későbbi filozófiai hipotézis mint a szentkorona tagság

természetjog között.¹⁷ A pozitív jog csak akkor tarthat érvényességre igényt, ha összhangban áll a természetjoggal: "A természetes jog az ész parancsa, ami arra utal, hogy a cselekvésben, magával az értelmes természettel való összhang vagy annak hiánya miatt, erkölcsi szükségszerűség vagy rútság rejlik." (Idézi: Filozófia, 1999. 101. oldal.)

- reformáció a keresztény egyházban. **Martin Luther** (1483-1546) elveti a katolikus egyház által igényelt közvetítő funkciót, mert szerinte az egyes ember hitének gyakorlása közben közvetlen, személyes és felelősségteljes kapcsolatban áll Istennel. Ezzel személyessé teszi a vallásos érzést¹⁸. **Jean Calvin** (1509-1564) pedig a hivatásban elért és a gazdasági sikert tekinti az isteni kiválasztottság jelének, amellyel a modern munkaerkölcs kifejlődését alapozta meg.

- fordulat a politika és az erkölcs viszonyának meghatározásában. **Niccolo Machiavelli** (1469-1527) felbontja a politika és az erkölcs - antikvitás óta létező összekapcsolódását. Szerinte a politikai elemzés számára nem az etikai eszményekre épülő állam a fontos, hanem annak elemzése, ami valóságos: „Nagy a távolság a valódi és képzelt életmódunk, valóságos és feltételezett tetteink között¹⁹; aki az utóbbiak alapján okoskodik, inkább saját romlásának okozója, mintsem sikeres előmenetelének.” (Idézi: Filozófia, 1999. 101. oldal.) A politika és az erkölcs szétválasztása máig ható érvénnyel teremtette meg a modern politikai gondolkodás alapjait.

1.6. A felvilágosodás hatása

Ez az elméleti-filozófiai fordulat segíti a polgárság társadalmi felemelkedését a **XVII.-XVIII.** században egészen a polgári forradalmakig, a hatalom megragadásáig. Ez a társadalmi felemelkedés a felvilágosodás kibontakozásával kapcsolódik össze. A felvilágosodás klasszikus definícióját **Immanuel Kant** (1724-1804) adta meg, eszerint: "A felvilágosodás az ember kilábalása a maga okozta kiskorúságból²⁰. A

¹⁷ <<<(((-FÁ)))>>> az ókori, majd kétezer évvel korábbi görög gondolatok iránti nosztalgia keretében válik az európai gondolkodás kincsévé – de a magyar alkotmány félezer évvel korábbi, ennél jóval komplexebb (érettebb) megoldásáról tudomást nem véve

¹⁸ <<<(((-FÁ)))>>> Ellentmondás fedezhető fel az üldözött őskereszténység és az államvallássá vált kereszténység megfelelő intézményi állapota között. Az ember és Istene közti közvetlen, közvetítő nélküli kapcsolat eszméje a még nem államvallás őskereszténységnek megfelelő szemlélet. A reformáció idején pedig az akkori egyház eltávolodásával szembeni ellentmondásból vált meghatározóvá ismét. Bizonyára nem lehet a problémát feloldani valamely eltökélt állásfoglalással bármely irányban. Azonban nyilvánvaló az összefüggés az egyházi szerveződés és a hívő és Isten közti közvetlen vagy közvetett kapcsolat teológiai kérdése között. Végső soron talán a szentségek segítségként való értelmezése lehet a fonal, amelyet követve megnyugtató eredményre lehet jutni.

A református egyházi alkotmány megkülönbözteti az isteni törvényeket (isteni igazságokat) az egyház szervezeti működését szabályozó testületi döntésektől függő törvényektől. A katolikus egyházban mintha kevésbé éles volna a határvonal, az isteni igazságok és az egyházi döntéshozó fórumok, személyek eseti döntései között.

¹⁹ <<<(((-FÁ)))>>> Érdekes ellentmondás Platón idea-tanával, hiszen az létező valóság nála nem az ideák közvetlen megvalósulásai. Arisztotelesznél még élesebb a különbség a mérhető-tapasztalható valóságot jelentő akcidenek és a csak az ember által tételezhető lényeg, szubsztancia között. Niccolo Machiavelli (1469-1527) azon megállapítása, hogy „Nagy a távolság a valódi és képzelt életmódunk, valóságos és feltételezett tetteink között” a klasszikusok mai értelmezhetősége alapján, kellően távolról szemlélve egy evidencia volt. Aminek evidencia jellegét elvetve a normativitást utasította vissza a világi államról való gondolkodásban. Ezzel mintegy törés következik be az egyház és a világi állam szerepének felfogásában - erőteljesebbé válik az egyház mint az örök isteni normák őrzőjének, képviselőjének, oktatójának szerepe, szemben a világi államnak a normák feláldozása révén a hatékonyság irányú változásával.

Mindemellett a kortársnak mondható Werbőczy (1465-1541) a szentkorona tanban a felelős hatalomgyakorlás elveit próbálja kötni a lelki, lelkiismereti elfogadottságú klasszikus elvekhez, melyek a társadalom ontológiai teljességét tekintették megnyugtató háttérnek. Érdekes, hogy Werbőczy közvetíteni próbált a reformáció korai szakaszában az egyház-szakadás megakadályozása érdekében. Itthon pedig a világi állam, a szentkorona állama érdekében nem a természetjogi normáktól törekedett szabadulni, hanem éppen a szentkorona intézményével az egyház és állam, pontosabban az egyház által hangsúlyozott isteni, természetjogi elvek és a világi hatalomgyakorlás szabályai között keresett elszakíthatatlan köteléket.

²⁰ <<<(((-FÁ)))>>> Mai szemmel, a magyar alkotmányos hagyomány felől tekintve ez egy hihetetlen megállapítás. Illetve mutatja, hogy milyen nehéz lehetett kilépni a korábban minden jobb volt, tágabban az egykor volt aranykor képzetéből. Hiszen nem az ember okozta a saját maga kiskorúságát, hanem az ember volt képes szinte kiizzadni az előrelépést a társadalom tagjait egyenként személynek

kiskorúság az arra való képtelenség, hogy valaki mások vezetése nélkül gondolkodjék.” (Idézi: Filozófia, 1999. 103. oldal.)

A felvilágosodás eszmeáramlata átalakítja az állam és a társadalom viszonyát, az állam szervezeti felépítését és az állami beavatkozás célrendszerét és értékalapjait. Ennek főbb mozzanatai a következők:

- a hatalmi ágak (törvényhozás, igazságszolgáltatás, végrehajtás) elválasztása²¹. A hatalmi visszaélések, az állam politikai túlsúlyának kizárása érdekében a hatalmat különböző (egymást kölcsönösen) ellenőrző szervekre osztják fel. Ezt **John Locke** (1632-1704) és **Charles de Montesquieu** (1689-1755) végzi el. Montesquieu szerint a hatalommegosztás a szabadságot szolgálja.

A törvényhozó hatalomnak a végrehajtást kell ellenőrizni,

a végrehajtó hatalomnak vétőjoga van a törvényhozó hatalommal szemben,

a bírói hatalom, pedig élesen elválasztandó a végrehajtó hatalomtól.

- társadalmi szerződés elméletek²². Az állam keletkezését magyarázó elméletek először az abszolút monarchiát, azután a demokratikus köztársaságot alapozzák meg. **Thomas Hobbes** (1588-1679) elveti, hogy az ember természeténél fogva államalkotó lény. Az ember természetes állapotában csak saját előnyét követi²³, és ezért a konfliktusok szükségszerűek. Biztonság és rendezettség csak akkor érhető el, ha az ember bizonyos jogokat felad, és akaratát egyetlen akaratnak rendeli alá. Ezzel hozzák létre az államot, amelynek hatalma korlátlan, elidegeníthetetlen és osztatlan.²⁴

John Locke (1632-1704) felfogása eltér Hobbes elméletétől. Feltételezi a természeti ősállapotot és a társadalmi szerződés megkötését. Szerinte azonban a természeti állapotban nem korlátlan egyéni szabadság érvényesül, hanem mindenki alárendelt a természettörvénynek. Ennek legfőbb parancsa az Istentől teremtett emberi természet fenntartása, vagyis a természetjog megtiltja mások életének, egészségének, szabadságának és birtokának megkárosítását. Ezt a követelményt az emberek nem tartják be, és ezért az önfenntartás és a béke érdekében kell létrehozni az államot²⁵, amely nem abszolút hatalom, kötve van a természettörvényhez. Az állam kötelessége az

tekintő gondolkodásig – fokról fokra sok vargabetűvel. Kant ezzel a fogalmazásával hosszabb távon olyan végletességbe csap át, hogy a lehetőség, hogy mások véleménye nélkül is gondolkodhassunk szinte a munkamegosztást indul tagadni a társadalom előtt álló gondolkodási feladatokban.

²¹ <<<(((-FÁ)))>>> Ez a hatalmi ágak funkció szerinti szétválasztása elv nem tévesztendő össze a választó és választott közti alkotmányos elvek szerint osztott (végső soron osztatlan) hatalommal, ami a magyar történelmi alkotmányban alapvető elv. Kérdés tehát, hogy a választó és választott közti, alkotmányos elvek szerint osztott hatalommal szemben lehet-e kifogás modern korunkban, hiszen az önkény fékezését jelenti. A hatalmi ágak funkció szerinti szétválasztása egy kormányzás technikai elv, amely alapvető kérdésekben, például kié a végső hatalom az önkény kizárásával, nem igazít el. A népképviselő ilyen meghivatkozása ugyanis a valóságot nem fedi.

²² <<<(((-FÁ)))>>> Az általában úgymond nyugatinak nevezett filozófiában az emberről alapvetően az az antropológia szolgál, hogy beszélő gép, hogy csak azért nem tudjuk döntéseit determinált algoritmusú történészként modellezni, mert nem rendelkezünk elegendő információval döntési paramétereiről. Az emberi méltóság kifejezésen jól érzékelhető, hogy a személy, de főleg a lélek vezérelte személy fogalmának egy gyengített változata. Amely elvet bármikor sutba lehet dobni, majd minden magyarázat nélkül ismét elővenni.

Ezzel szemben a görög alapozású keresztény alapállás szerint nem a paraméterek megfelelő aprólékosságú ismerete vagy az algoritmusok ismerete hiányzik, hanem **elve fenntartjuk (had használjam ezt a kifejezést) a teremtő ok státuszú ember elvi megismerhetetlenségét (közölhetetlenségét), önértékét (lásd szuverén személyek),** akiknek közössége a nemzet, más szóval akik a szuverén élő személy szentkorona tagjai – és itt lényegileg másról, többről van szó, mint népfelügyőről, emberi méltóságról).

²³ <<<(((-FÁ)))>>> ez egy közgazdaságból redukált, leegyszerűsített ideológiai kivetítés

²⁴ <<<(((-FÁ)))>>> amivel a természetjogi elvek figyelembe vételét korlátozták

²⁵ <<<(((-FÁ)))>>> modern kori történelmünk aztán a természettörvényi normáktól elszakított állami önkény tobzódását hozta világszerte

emberek szabadságának és tulajdonának megóvása, a közösségi jólét normáinak érvényesítése. Ebből következik, hogy Locke szerint, **ha az állam megszegi a természettörvényeket, akkor a népnek jogában áll akár forradalom útján is - az államhatalmat megdönteni, és új társadalmi szerződést kötni**²⁶.

- a népszuverenitás elvének elismerése. **Jean-Jacques Rousseau** (1712-1778) társadalmi szerződés elméletének alapvető tartalma a népszuverenitás. Szerinte az egyes emberek a közakaratra vetik alá magukat és ez garantálja az emberek szabadságát és egyenlőségét.²⁷

Ez a közakarata nyilvánul meg a törvényekben, és az államok kötelessége a közakarata érvényesítése. Ennek hiányában az államot erőszakos eszközökkel meg kell dönteni - mint Rousseau írja: „Az ember rögtön belátja, hogy sem afelől nem szükséges hosszan kérdezősködni, hogy kinek áll jogában a törvényalkotás - mert az a közakarata²⁸ cselekedeteiben áll - sem afelől nem kell érdeklődni, hogy a kormányfő a törvények fölött áll-e - mert ő az állam tagja -, sem afelől, hogy lehet-e a törvény jogtalan, mert senki sem jogtalan önmagával szemben, - sem afelől, hogyan lehet az ember egyszerre szabad ugyanakkor a törvényeknek alávetett - mert a törvények a közakarata döntéseinek lajstromai csupán.”²⁹ (Idézi: Filozófia, 1999. 133. oldal.)

A Társadalompolitika c. tanulmány idézésének megszakítása.

A jelek szerint a társadalompolitikai gondolkodást meghatározó gondolkodók felsorolásából kimaradtak a közgazdászok, akiket a fiziokratizmus fellépésével név szerint is meg lehet nevezni és akiknek a társadalomról való gondolkodásban meghatározó volt a szerepük.

Kiemelkedő volt **Adam Smith** (1723–1790), akinek *A nemzetek gazdagsága* című művében a sokat hivatkozott önérték a legfeltűnőbb szervező elv. Már ami a gazdálkodók önállóságát illeti. A legtöbb méltatás itt meg is áll. Némelyek alapvető ellentmondást látnak abban, hogy *Az erkölcsi érzelmek elméletében* c. másik főművében a közösségi szolidaritást hangsúlyozza. Mivel alkalmam volt *A nemzetek gazdagsága* című művét magyarul, a XIX. századi 5 kötetes kiadásban olvasni (az utolsó 50 oldalt kivéve, mert a könyvtár vissza-követelte), innen tudom, hogy ebben a művében is a végső szempont a közösség állapota volt.

Emlékeztet, amikor azt elemzi, milyen társadalmi környezet milyen hatással van az ott élőkre. A leghitványabb körülményeket a laktanyák környékére tette. Védekezéséért, orvoslásként bankok és egyéb gazdasági infrastruktúra telepítését jelölte meg. Az állami beavatkozásnak nagy ellenzője volt. De a korrupt beavatkozás ellen volt (korának posztókereskedelme és más jelenségek erre jelentős példákat adtak).

Könyvében nem is egyszer tér ki arra, hogy ha a társadalom és ezen belül a gazdaság állapota jelentősen megromlik, akkor az államnak nem lehetősége, hanem kötelessége a beavatkozás, de nem konkrét szereplőknek kedvező intézkedésekkel, hanem a piacot szabaddá szervező intézkedésekkel, monopóliumok elleni védelemmel stb.

Adam Smith fellépése nem képzelhető el azon gondolkodási előzmények nélkül, amelyekből a Társadalompolitika c. kötetben szereplő filozófusok és nézeteik adnak ízelítőt.

David Ricardo (1772–1823) Adam Smithet követő nemzedék meghatározó közgazdásza volt. Smith erkölcsi alapállásától elszakadva a tőkehatékonyság ideológusának is tekinthető. Meghatározó tételét fogalmazott meg az erkölcsi-természetjogi normáktól elszakadó tőke (mint úgymond az egész emberiség közérdekét

²⁶ <<<(((-FÁ)))>>> az ellenállási záradék elve

²⁷ <<(((-FÁ)))>>> mintegy újraépíteni próbálja a polgári, deszakralizált és de-ontologizált, a klasszikus filozófiai-teológia alapokban megragadott teljességtől elszakított gondolkodásban a társadalmi önképet.

²⁸ <<(((-FÁ)))>>> ez a közakarata nagyban emlékeztet a szentkoronára, de mint közakarata igen gyenge a David Ricardo által megideologizált tőkeérdekkel szemben

²⁹ <<(((-FÁ)))>>> Ez a modern kori forradalmak ideológiájának egyik alapvető érve, amely a természetjogi normáktól elszakadva az önkény, a terror elszabadulását eredményezte – jelenkorban legerősebben pld azokban az uniós jogszabályi megkötésekben, melyek szerint a tőkeérdekkel szemben törvény nem alkotható (nyilvánvalóan a természetjogi normák élvének elvételére törekedve)

legerőteljesebben, leghatékonyabban képviselni képes szerveződés) előjogáról, szemben más tulajdonformákkal, kisiparral stb.

Ricardo irányvonalát követve tételesen van rögzítve több helyen is az EU-ban, hogy jogalkotás nem irányulhat a tőkeérdek ellen. A mai globális tőke akkor vett lendületet, amikor Ricardo munkálkodott. Akkor erősödött meg a vélekedés, hogy a kartális alkotmányok felelnek meg a tőkeérdeknek, amelyek nem nevezik meg az alkotmányosság végső alanyát illetőleg a hatalom végső jogosultságát. Hogy a népfelség elve milyen korban vált általános hivatkozássá, arról különösebb részletezés nélkül egy táblázat. Mintegy félmilliárd ember az utóbbi kétszáz évben a világot formáló tőkeerő érvényesülésének áldozataként.

Ez a tőkeerő több mint a különféle típusú alkotmányok szabályozó képessége. De elmondható, hogy ez a tőkeerő nem volt alkotmányosan legitim. Az alkotmányosság kérdésének akkor van súlya, ha befolyásolni tudja, legalább moderálni a hatalmi folyamatokat.

a korábbi innen-onnan szedett táblázatba illetve a videóban említett indiai 100 milliót (40 év alatt)	Magyarországi számok				
nagy háborús halálozások számai az emberiség történetéből háborúkat kísérő járványokkal (becsült értékek internetről)	halálozások számai millió fő	világ lakossága milliárd fő	világ lakosságának %-ában	saját lakosság millió fő	%
abortusz áldozatok Magyarországon (1950-1980)	7	3	0,23	10	70
<i>imperializmus hasonlóan XX. századi, világháborúkon kívüli 100 milliós tétele</i>	100	3	3,33		
Kommunizmus civil áldozatai (1917-1990) – 100 millió	100	2,5	4,00		
második világháború magyarországi halálos áldozatainak száma	0,9			11	8
Második világháború (1939-1945) - 60 millió	60	2,5	2,40		
<u>Második kínai–japán háború (1937-1945) - kb. 20 millió</u>	20	2,1	0,95		
<i>ukrán holodomor 5-8 millió áldozata (vagy az a kommunizmus áldozataiban benne van)</i>	8	3	0,27		
<u>Polgárháború és intervenció Szovjet-Oroszországban (1917-1921) – 5-9 millió</u>	9	2	0,45		
<i>spanyol nátha (1918-1920) - 50-100 millió áldozat – Jóval több mint az 1. vh-ban fegyveres harcok áldozatai</i>	70	2	3,50		
első világháború magyarországi halottainak száma	0,13			7	2
<u>Első világháború (1914-1918) - 21 millió</u>	21	2	1,05		
<i>Belga Kongó (1885-1908) fél év alatt 10 millió áldozata</i>	10	1,5	0,67		
<i>Belga Kongó fél év alatt 30 millió áldozata – más becslés szerint</i>	30	1,5	2,00		
<u>India angol kifosztása</u>	<u>100</u>		<u>7,7</u>		
<u>Tajping-felkelés (Kína, 1851-1864) - kb. 20 millió</u>	20	1,3	1,54		
<u>Mandzsú hódítás a Ming-kori Kínában (1616-1662) - kb. 25 millió</u>	25	0,550	4,55		
török idők Magyarországon (1500-1600)	2	0,550	0,36	3,5	57
<i>amerikai indiánok az 1500-1600-as években (az európaiak immunitása nélkül az európaiak sokszor enyhe, nátha szerű fertőzéseitől) 90 millió</i>	90	0,500	18,00		
<u>Timur Lenk hódításai (1360-1405) - 7 - 20 millió</u>	20	0,372	5,38		
tatárjárás áldozatai Magyarországon (1241-42)	0,2	0,362	0,06	2	10
<u>Mongol hódítások és inváziók (1200-tól) - 30 vagy 60 millió</u>	60	0,362	16,57		
<u>An Shi lázadás (Kína, 755-763) - kb. 36 millió</u>	36	0,180	<u>20,00</u>		
<i>Justinianus pestis az 500-as évek római birodalmában hadjáratból hazahozva 17 millió</i>	17	0,177	9,60		
<u>Kína egyesítéséig eltelt háborús időszak (Kr. e. 475-221) - kb. 10 millió</u>	10	0,120	8,33		

A Társadalompolitika c. tanulmány idézésének folytatása

1.7. Az I. fejezet lényegének összefoglalása

Az eszmei és értékalapok mélyebb megértéséhez kétféle idősíkban szükséges visszapillantani. Egyrészt szükséges egy nagyobb lélegzetű történelmi visszapillantás azokra a különböző államelméletekre, amelyek a filozófia története során alakultak ki és amelyekből a francia felvilágosodás eszmekörének kialakítói és az utánuk következő gondolkodók egyaránt építkeztek.

Másrészt szükséges az újkori eszmeáramlatok elemzése, ugyanis ebben a szakaszban jelentek meg a modern állami szerepvállalás különböző eszmetörténeti mozzanatai, méghozzá hol egymással vitatkozva - harcolva, hol pedig egymással szövetségben.

Platón az állam társadalmi beavatkozásának szükségességét átfogó elméletben indokolja. Az állam létrejöttét az egyes emberek gyengeségével és egyoldalúságával magyarázza. Platón szerint az emberek - gyengeségük miatt - egymásra utaltak, de a közösségi életet önmaguktól - erkölcsi alapon - képtelenek megteremteni. Ezért központi szerepet tölt be a nevelés, amely az egész állami berendezkedés alapja. Az erkölcsi alapok és a törvényes keretek - az alkotmányok - egyaránt a nevelés során szerzett tudás következményei.

Arisztotelész az állam eredetét - Platónnal ellentétben - nem az emberek gyengeségével magyarázza, hanem az egyes emberek közösségek felé irányuló természetes hajlamával. Szerinte „az ember természeténél fogva államalkotó lény”. (Idézi: Filozófia, 1999. 53. oldal.)

Aquinói Tamás szerint az emberi cselekvés elveit normatív erővel a természettörvények szabják meg, amelyek az isteni bölcsességből fakadó örök törvény megjelenési módjai az értelemmel bíró lény, az ember életében.

A természettörvények azonban nem rendelkeznek elegendő szabályozó erővel a társadalomban. Szükséges a természettörvények - azaz az általános alapelvek - érvényesítése az egyes embercsoportok és az egyének szintjén. Ez történik meg az emberek által alkotott törvényekben (lex humana), amelyek az állami berendezkedés alapját alkotják. **Az emberi törvényeknek a természetjogon kell alapulniuk, és a közjót kell szolgálni.**

A modern társadalompolitika szemléleti alapjai

- **Rotterdami Erasmus** (1466-1536) megkísérli a keresztény filozófia és az ókori humanizmus szintézisét. Abból indul ki, hogy az emberi létezés nemcsak sokoldalú, hanem egymással ellentétes törekvéseket tartalmaz. Ezt az emberi értelem akkor tudja felfogni és kezelni, ha a vallási tolerancia és a humanista képzettség alapján a helyzetek elemzésekor az ellentétek egyesítésére, összebékítésére képes.

- a humanizmus megalapozza az emberi létezés lényegi természetéből fakadó szabadságot fordulat a szuverenitás fogalmának értelmezésében. **Jean Bodin** (1530-1596) szerint az állami szuverenitás jogának (törvényalkotás, háború folytatása, bírói és pénzügyi joghatóság) birtokosa az abszolút uralkodó, aki senkinek sem felelős, csak az isteni parancsnak és a természetjognak. Ezzel szemben **Johannes Althusius** (1557-1638) szerint a szuverenitás egyedül a népé, és a nép visszavonható hatállyal - csak megbízza az uralkodót a kormányzás gyakorlásával,

- fordulat a természetjog fogalmának értelmezésében. **Hugó Grotius** (1583-1645) Aquinói Tamás természetjogi felfogását haladja meg. Különbséget tesz a pozitív, az írott, mindenkor érvényes jog és a változatlan, normatív

természetjog között. A pozitív jog csak akkor tarthat érvényességre igényt, ha összhangban áll a természetjoggal³⁰:

- reformáció a keresztény egyházban. **Martin Luther** (1483-1546) elveti a katolikus egyház által igényelt közvetítő funkciót, mert szerinte az egyes ember hitének gyakorlása közben közvetlen, személyes és felelősségteljes kapcsolatban áll Istennel. Ezzel személyessé teszi a vallásos érzést.³¹ **Jean Calvin** (1509-1564) pedig a hivatásban elért és a gazdasági sikert tekinti az isteni kiválasztottság jelének, amellyel a modern munkaerő fejlődését alapozta meg.³²
- fordulat a politika és az erkölcs viszonyának meghatározásában. **Niccolo Machiavelli** (1469-1527) felbontja a politika és az erkölcs - antikvitás óta létező összekapcsolódását³³.

A felvilágosodás eszmeáramlata átalakítja az állam és a társadalom viszonyát, az államszervezet felépítését és az állami beavatkozás célrendszerét és értékalapjait. Ennek főbb mozzanatai a következők:

- a hatalmi ágak (törvényhozás, igazságszolgáltatás, végrehajtás) elválasztása. A hatalmi visszaélések, az állam politikai túlsúlyának kizárása érdekében a hatalmat különböző (egymást kölcsönösen) ellenőrző szervekre osztják fel.
- - társadalmi szerződés elméletek. Az állam keletkezését magyarázó elméletek először az abszolút monarchiát, azután a demokratikus köztársaságot alapozzák meg.
- a népszuverenitás elvének elismerése. **Jean-Jacques Rousseau** (1712-1778) társadalmi szerződés elméletének alapvető tartalma a népszuverenitás. Szerinte az egyes emberek a közakaratnak vetik alá magukat és ez garantálja az emberek szabadságát és egyenlőségét. Ez a közakarat nyilvánul meg a törvényekben, és az államok kötelessége a közakarat érvényesítése. Ennek hiányában az államot erőszakos eszközökkel meg kell dönteni.

A társadalompolitika c. kötetből vett terjedelmes idézet vége

Jenei György – Társadalompolitika (2011 Corvinus) c. tankönyvből vett idézetek még folytathatók. Az állami szerepvállalás változását követi nyomon ókortól napjainkig. Elsősorban a társadalompolitikában, kevésbé tárgyalva a gazdaságpolitikát.

Azonban ezen a ponton felmerül, hogy milyen forrásból tudott a modern állam szociális és egyéb célokra olyan hatalmas összegeket fordítani, amelyekkel az úgymond jóléti államot lehetett finanszírozni?

A jóléti állam leépülésének évtizedeit éljük meg. Tehát a kassa nem végtelen. És főleg a jóléti állam által segítetteknek kevés a befolyása, nem tulajdonosként, nem is az alkotmányosság feltétlen érdemi alanyaiként tudnak fellépni – különben a jóléti állam maradna.

Közgazdasági szempontból az állami költségek lehetőségére két lépésben próbálok rávilágítani:

A modern könyveléstechnika, amely lehetővé teszi az állami elvonás kikényszerítését

³⁰ <<<(((-FÁ)))>>> de hát ez a klasszikus, görögök által is vallott nézetnek felel meg – nem? Azaz nem meghaladta Aquinói Tamás-t, hanem mögéje lépett

³¹ <<(((-FÁ)))>>> az őskeresztények mintáját követve

³² <<(((-FÁ)))>>> kivéve ha az a siker a Ricardo által hangoztatott előjogok érvényesítésének köszönhető

³³ <<(((-FÁ)))>>> ami pedig megfelelne a magyar történelmi alkotmány korabeli elveinek, mármint az erkölcs és hatalom összekötöttsége továbbra is éppen a szentkorona intézménye által

Azokat a közgazdasági folyamatokat, viszonyokat, amelyek kitermelhetik a könyveléstechnikával elvonható fedezetet az állami szerepvállaláshoz.

Az olyan nagy projektek, mint modern infrastruktúra, úrkutatás és legfőképpen hadiipar hihetetlen mértékű elvonást jelentenek egyéb gazdasági felhasználás elől. Azaz a modern társadalompolitika által nyújtott állami szolgáltatásokért cserébe a társadalom nagy része ki van rekesztve az önálló gazdasági szerepvállalásból.

A modern könyveléstechnika nem is olyan régi, mint amikor a pénz több évezredes történetéről van szó. Valahol **Otto von Bismarck** (1815-1898) reformjai idején alakult ki az állam által szabályozott mai könyvelési rendszer, amelyben az állam nemhogy önkényesen kiemelhetett pénzüsségeket a gazdasági szereplők mérlegéből, hanem annak szerkezetét is előírhatta, mintegy befolyásolva intenzitásukat és irányukat.³⁴

Az állami költségek finanszírozásáról a fiziokraták óta folyamatos az elmélkedés, javaslatok hosszú sorából keletkeztek az időszakonként és országokonként eltérően megvalósult változatok. A teljesség igénye nélkül mindenekelőtt a monopolprofit jelentett olyan forrást, amely jelentős összegű lehetett.

Henry George (1839-1897) amerikai közgazdász telekértékadó javaslata pusztán a földterület tőkeértékének 0,5-1,5 %-os évi adójával minden más adótípust kiválthatónak tekintett. Nagy hatású (egyébként iskolázatlan, autodidakta) közgazdászként tartották számon. Az első világháború előtt világszerte a legtöbb számottevő politikus az ő hívének tekintette magát Amerikában, Európában, Kínában. Az első világháború pokla és a háború utáni nyers körülmények vették le a napirendről a telekértékadó kiegyensúlyozott elméletét, ajánlását.³⁵

Elvek alkotják a koronát (Intelmekek)

Az alkotmányosság legalitási, azaz jogrenden belüli és legitimális, azaz jogrenden túli voltának is a kérdése azért lehet eleven probléma, mert a napjainkban átrendeződő világban ismét szembesülünk a választható megoldások alkotmányosságának aktuális kérdéseivel.

A szentkoronát elvek alkotják.

De miféle elvek, illetve ezek az elvek miként lehetnek aktuálisan elevenbe vágók?

Csak az ezer évvel ezelőtt ismert, akkor meghivatkozott elvek akkori megfogalmazásaikban jöhetnek számításba, vagy általánosabban, az elvek szerkezeti építményének tekintve a koronát a jelenkorban is a szentkorona intézménye szolgál az aktuális természetjog jellegű elvek megjelölésére – kellő megfontolás, óvatosság mellett?

³⁴ <<<(((-FÁ)))>>> Rövid vázlat [pénzteremtő hitel mibenlétéről](http://www.alkotmanyossagi-muhely.hu/pnztrmt-hitel.htm) - A mintegy 100-150 éve kialakult hitelpénz rendszer könyveléstörténeti sajátosságából kiindulva - <http://www.alkotmanyossagi-muhely.hu/pnztrmt-hitel.htm>

³⁵ <<(((-FÁ)))>>> Henry George(amerikai közgazdász, 1839 – 1897) földérték-adó javaslatának elvi alapja némileg rokonítható a szentkorona tulajdonjogával, hiszen a föld-érték adót is lehetne valamiféle birtoklási díjnak tekinteni. Amiben azonban különbözik, hogy Henry George a föld magántulajdonát nem kérdőjelezte meg, csak annak adóztatására tett javaslatot.

A szentkorona tagság kimondottan érvényesíti azt az elvet, mely szerint az állam a közösség (Rousseau). A szentkorona tagságot rokonítani lehet benne a népfeltség jogával az állam felett. A részletek azonban lényegesen különböznek.

A szentkorona tulajdonjoga közvetve a szentkorona tagok mint végső alanyok osztatlan tulajdonjoga, aminek közvetlen használatához birtoklás révén juthatnak. Eredetileg a birtoklás az ősiség idején a katonai szolgálat díjával és közéleti szerepvállalással volt megfizethető. Miután azonban az állam más mechanizmusokkal szervezte meg mind a katonai védelmet, mind az adóztatást, mind a politikai részvételt, felmerül a kérdés, hogyan lehet az alapelvek érvényesítését újra gondolni? A közösség jogát a természeti és társadalmi erőforrásokhoz (szentkorona esetében nem vonható el véglegesen a társadalomtól a föld és más erőforrások tulajdonjoga). A közösség tagjainak viszonyát az uralmat gyakorlókhöz (a szentkorona tagjaival nem fordítható szembe legitím módon a hatalomgyakorlás). A hatalom forrása nem a népfeltség akár a népfeltség önkényét is bele értve, hanem a szentkorona jelképében a szentkorona tagok közösségének és a hatalmat gyakorlóknak az osztatlan alkotmányos közössége. Az elidegenedés és a falanszteri struktúra nem ütközik végletesen a kartális alkotmányossággal, amelynek viszonya a természetjoghoz bizonytalan – szemben a szentkorona történelmi alkotmányával, amely nem szakítható el bizonyos természetjogi elvektől.

A teljesség igénye nélkül, a problémafelvetés jellegét bemutató néhány aktuális példa a legitim alkotmányosság területeinek problémájára, legalább kiinduló témaköröként:

Ősiség – természeti erőforrások birtokként a nemzeti közösséghez kötöttsége megfeleltethető az ENSZ 1963-as gazdasági alapokmánya szellemiségének

Adózás – közteherviselés, némileg kapcsolva a hadviselési kötelességgel

Szentkorona tagság – ütköztetve az állampolgársággal egyrészt

Szentkorona tagság – **létfeltételek portfóliója** másként

Amelynek alapja a létfeltételek hozzáférhetősége, önszervezhetősége

Államháztartás és egyéni-családi háztartás elválasztottsága

Werbőczy hármaskönyve (1514) tekinthető egyfajta rendezettségre törekvő **visszatéréshez** akkor még a szokásokban megnyilvánulóan eleven tudatú, lelki egyensúlyal, lelkiismereti megnyugvással vehető ősi törvényekhez, és mint rendezett visszatérési törekvés azok némileg újra fogalmazásának. Az ősi elveket hangsúlyozó szentkorona tanban.

A jog írásba foglalását Mátyás király idején jogászai pályáját kezdő Werbőczyre bizonyára hatottak Mátyás király jogi reform tervei egyrészt, másrészt az Európában általános törekvés az írásos jog megteremtésére.³⁶

Az európai mintáktól eltérően Werbőczy a szentkorona tan ismertetésében ....

Mária Terézia (1717 - 1780) **szociális, egészségügyi, oktatási, árvaellátási** újításai vizsgálhatók úgy, mint alkotmányos jelentőségű újítások, amelyek azóta szerves egységben tarthatók számon a magyar alkotmányosság addigi elveivel, intézményeivel, törvényeivel. Vajon voltak-e vizsgálódások, amelyek ezeket az intézkedéseket a szentkorona tagsággal vetették össze? Olyanképpen, hogy már nem csak közvetlen földbirtoklás lehetett a szuverén szentkorona tagsági lét anyagi alapja, hanem ezek az állami intézkedések is?

A **sajtószabadság** is vizsgálható a szentkorona tagok jogainak bővüléseként (talán azzal együtt, hogy a nemzettől idegen érdekek szolgálata a sajtó eszközével sem lehet alkotmányosan legitim). A sajtószabadság korlátozása nyilvánvalóan a sajtó hatalmi eszközként való felhasználása miatt vált kérdéssé (a nyomtatás megjelenését követően).

Az országgyűlési választójog kiterjedése ismert módon felvetette a **szentkorona tagság radikális kibővülését**. Kérdés, hogy ehhez milyen kötelességek kapcsolódnak modern intézményeken keresztül a szentkorona tagok klasszikus módon megfogalmazott kötelességei helyett?

A **szentkorona tagság és az állampolgárság intézményének összevetése** is fontos feladvány. Lehet hogy azon viszonyítás, amely felmerült az állam és a szentkorona között olyképpen, hogy a szentkorona mint élő személy a tulajdonosa az állami intézményeknek talán különválhat a szentkorona tagság és az állampolgárság fogalma is.

Az **általános közteherviselés**, az adómentesség felszámolása mint nemesi előjog meghaladása nem szüntette meg az adómentesség intézményét, hiszen számos területen élő módszer valamely személyi körre, tevékenységi területekre átmenetileg vagy tartósan adómérséklést sőt adómentességet biztosítani.

A választóközetekben a választók anonimitása egy átgondolandó megoldás, hiszen a vármegyei önállóságnak (némi áthallással a választóközet politikai testként való folyamatos működésének) nagy előnyei voltak. Körültekintően kellene megvizsgálni, hogy valóban a modern közigazgatás, mindenféle

³⁶ A nemzet főtere füzetek rovatban a Tripartitumról szóló ismertetésben részletezve (4. oldal) https://www.parlament.hu/documents/1779743/1846292/Tripartitum_lapoz%C3%B3_pdf.pdf/32e2da0a-751f-969e-54d9-c0b25ee7a005?t=1621242534721 (6-26. oldalig a honlap hibásan éppen nem mutatja az 1-6 oldalakon részletes ismertető szöveget).

infrastruktúra szervezési kényszer vezetett a vármegyei és egyéb autonómiák vissza szorítására, vagy alkotmányosan illegitimnek tekinthető részérdekek érvényesülése?

Nyilvánvaló, hogy a jelenlegi parlamenti illetve megyei, helyi önkormányzati feladatkörök nem egy lehetséges, alkotmányosan legitim működés szempontjai szerint szerveződnek.

Az olyan modern jogok, mint a lakhatáshoz, munkához, társadalombiztosításhoz, nyugdíjhoz való jogok alkotmányos garanciája, azaz alkotmányos elven alapulónak tekintése figyelembe veendő szempont – de azzal, hogy nem szakadhat el a személyi lét feltételeinek, önszervezésének elvétől (ezt a problémakört **az alkotmányos lét feltételeinek természetes portfóliója** néven vetem fel). Nyilvánvaló, hogy a munkához való jog teljesebb változata a vállalkozáshoz való jog stb-stb.

Ma már a **családi léthez való jog**, a család mibenlétének rögzítése is alkotmányos megerősítést kívánt (család szűken véve: apa-férfi, anya-nő + gyerekek, a család bővebben + közvetlen felmenők és leszármazottak + együttélő oldalágiak).

A **föld (természeti erőforrások) szabad tőkejóságként** kezelése uniós elvárásoknak megfelelően egyrészt közgazdaság elméleti „nonszensz”, azaz fogalmi képtelenség, másrészt a szentkorona tulajdonjogának sérelme. Lehet azt mondani, hogy a nemzetközi túlerő nem ismeri el alkotmányosságunkban a szentkorona tulajdonjogát pld a föld tekintetében, de ez legfeljebb legális lehet, azonban alkotmányosan mindenképpen illegitim.

A szentkorona elvekből áll. A szentkorona alkotmányosságunkból legitim módon kiiktathatatlan. Tehát nem lehet alkotmányos legitimitása az uniós jognak akkor, **ha a tőkeérdek sérelmére uniós jog nem alkotható**. Ez ugyanis a jogtalan önkény írásba foglalt megnyilvánulása, tehát a szentkorona alkotmányossága szerint illegitim. A modern alkotmánynak is foglalkoznia kell a globális erőcsoportok önkényével szembeni ellenállással (a szentkorona mint a közösségi személy ellenállási jogaként illetve kötelességeként).

Végül pedig meg kell említeni a **pénzrendszer** problémáját (a pár oldalas hitelpénz mibenléte szöveget hivatkozva). A társadalmi kapcsolatok gazdasági és azon kívüli elszámolásának egy igen absztrakt eszközzel a pénzhasználat. A pénzhasználat modern korunkban nem kerülhető ki, még csak nem is minimalizálható. Azonban a pénzteremtés és pénz megszűnés és pénzhasználati folyamatok könyvelési tételek sorozataként való kezelése megkívánja az elvi, alkotmányosan legitim szempontok feltárását és figyelembe vételét.

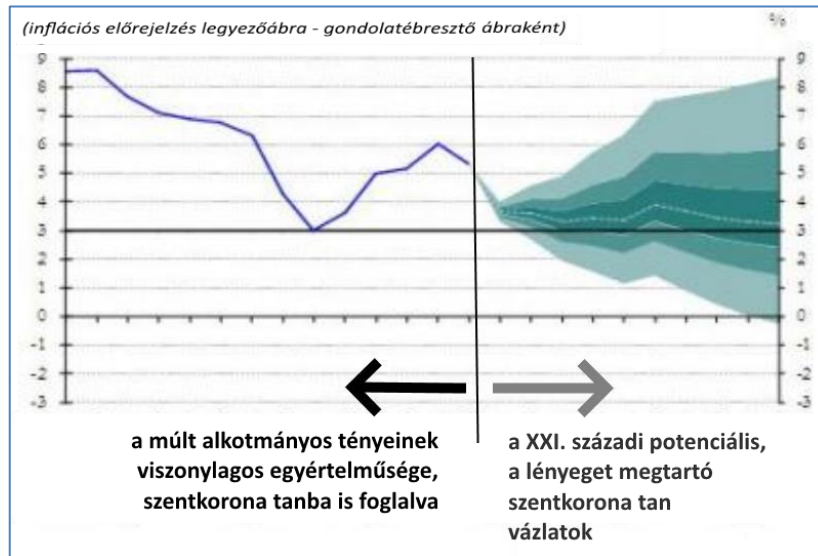
Felmerül például az **alanyi pénzhasználati jog** kérdése, továbbá a pénzteremtő hitelhez és támogatásokhoz való alanyi jog kérdése. Az alkotmányos alapelvek szerint illegitim pénzügyletekre jó példa a második világháború utáni államosítás, majd a rendszerváltási privatizáció, az offshore számlákra utalt pénzek, a devizahitelek és egyáltalán **az országos költségvetés visszatérő összezsúszása a háztartási költségvetésekkel** (az országos költségvetés háztartási költségvetések terhére való kiegyensúlyozása).

➤ XXI. SZÁZADI POTENCIÁLIS, A LÉNYEGET MEGTARTÓ, TOVÁBB FEJLESZTŐ, AZ ALKOTMÁNYOS NEMZET FOLYTONOSSÁGÁT BIZTOSÍTÓ SZENTKORONA TAN VÁZLATOK SZÜKSÉGESSÉGE³⁷ (PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT V. - 2023 04 25.)

³⁷ Az alkotmányos hagyományok alapul vétele a jelenben egyrészt feltételezi a száz évvel ezelőtti, kiemelkedően Timon Ákos kezdeményezéséhez köthető elméleti kutatás folytatását. Nyilvánvaló, hogy az azóta eltelt időszak kimaradt kutatásai hiányoznak az összképből, ugyanakkor az is egyértelmű, hogy új kutatási módszerek és új helyzet új feltételeket jelentenek.

Általánosságban

a történelmi alkotmányosság, a szentkorona tannal való foglalkozás dilemmájáról

A múlt alkotmányos tényeinek vizsgálatára kínálkozik egy idő lehatárolás a szent királyok szakrálisnak nevezhető korszakától kezdve Timon Ákos munkájáig (az azt vitató-értékelő irodalommal). A második világháborút követő szovjet megszállás korszaka egyértelmű törésnek, megszakadásnak, korszakhatárnak tekinthető.

A szakrális korszakot követően a szakralitás nem szűnik meg, hanem egy differenciálódó struktúrában kap helyet, lényegében máig hatóan.

A szakralitást őrző nyelvezet, nyelvi fordulatok nem pusztán anakronizmusnak tekintendők, hiszen Istenben hívők sok tekintetben ma pont ugyanúgy vagy nagyon hasonlóan fogalmazzák, és élük át a megfogalmazottakat imáikban, lelki életükben.

Más oldalról némi átjárás mindenképpen található a szakrális nyelvezet és például egy az alkotmányos eszmeiséget, alkotmányosságot leíró, elemző tudományos nyelvezet vagy éppen a jogban használatos nyelvezet között. Van átjárás, hiszen ugyanazon jelenséghez kötődve használatosak, de nem egy az egyben fordíthatók át a szövegek, hiszen különböző az érzelmi, az élmény-alapjuk, céljuk, és a rájuk jellemző nyelvi eszközök logikája.

Lényeges, hogy amiként mindenki (többnyire) anyanyelvén számol, azonképpen a problémákat a hozzá legközelebb eső nyelvezetben, szövegtípusban fogalmazza meg. És ha másokkal, mások szempontjaival akar szembesülni, akkor kell kitekintenie a mások nyelvezete irányában, jelen esetben az alkotmányos hagyomány és annak keretében akár a szakrális korszak világára.

A görögök idejében a dialektika fejlődése az alkalmilag megállapodott közös képzetek kialakulásáról szólt egészen az axiomatika módszeréig. Aki a kemény axiomatikus utat nem vállalta, az bizonyos kérdésekhez kapcsolódó közös képzetekkel nem tudott mit kezdeni.

Például ha a szent királyok korától számítjuk az alkotmányosságunk történetét, akkor a görög filozófiai előzmények, a keresztény gondolkodási feltételek mellett a magyar régmúlt sajátosságait is meg kell nevezni illetve újra mérlegelni ahhoz, hogy a jelenkorban érvényes, a magyarság identitását, lelkiségét kifejező, ugyanakkor hatékony, életképes megoldások (lehetséges-kívánatos víziók, ajánlások) születhessenek.

Ez azt jelenti, hogy önmagában a történelmi, jogelméleti stb. szaktudományok szerinti felülvizsgálat, pontosítás a korábban körvonalazódott témakörökben kevés. Helyesebben csak egy kívánatos input, amely mellett ....

Az alkotmányos elvek, eszmeiség, identitás esetében nem olyan egyszerű a helyzet, hogy aki az axiomatika legszigorúbb követelményeinek nem felel meg (mint pld korunk elméleti fizikájában), az dilettáns, illetéktelen marad, hanem mindazok körében akik alkotmányosság alanyának tekinthetők, tekintik magukat (szentkorona test tagjának), azoknak egyrészt a saját problémafelvető szövegtípusukban otthonosan kell mozogniuk, másrészt viszont el kell igazodjanak a többiek gondolkodásában, cselekedeteikről a többiek szövegtípusában is kell tudjanak gondolkodni, társalogni. Ide értve a többiek érzelmi világát.

Legalább mint földrajzi ismeretekben a konkrét területek bejárása nélkül, úgy fogalommal kell rendelkezünk bizonyos mértékig a hajdani szentkirályok korának szakralitásáról csakúgy, mint jelenkorunk szakralitásának természetéről, típusairól.

A rendszerváltás előtt és alatt kért hangot egy olyan agresszív, korábban a felszínen nem ismert felfogás, miszerint sorrendet kell felállítani az alkotmányosság és a vallási meggyőződés között, és e hamis sorrendben a vallásosságnak kell feltétlen előnyt biztosítani (bármilyen is legyen ama vallás irányulása), miáltal a vallási meggyőződés felmentést adhat az alkotmányosság szempontjai alól.

Odáig ment ez az irányzat, hogy szektákat kezdeményeztek, mert úgymond az a leghatásosabb ingatlan-politika, ingatlan-spekulációs, ha a másikat vallási meggyőződés erejével sikerül a spekuláció segítségére bírni, akár saját érdekeinek a feladásával.

Csak első pillanatra tűnik meglepőnek sőt hihetetlennek ez a megjegyzés. Gondoljunk bele a scientológia jelenségébe, hogy markáns, világot átfogó példát találjunk. De ha elolvassuk Soros György A pénz mágiája című kötetét, ott ugyanennek a törekvésnek a modelljét találjuk meg a konkrét vallási eszközök említése nélkül (a másik manipulálásával, megtévesztésével elérni, hogy a manipulált akár saját költségén, saját érdeke ellenében a manipuláló érdekében lépjen fel). Ha azonban a GreatReset utóbbi időben nyilvánosságra került ideológiáját vesszük tekintetbe, megint erre találunk példát világot átrendezni próbáló törekvésként. A kísértés olyan nagy és annyira nem új, hogy a római keresztény egyházban a búcsúcédulák kapcsán kirobbant reformáció sem máson háborodott fel, mint a lelki életnek világi uralmat, gazdagodást szolgáló irányítási kísérletén.

Innen érthető meg az ellenállási záradék jelentősége a szakralitás (tisza szakralitás) védelmi kötelességét alapul véve – az alkotmányos elvek (tisza alkotmányos elvek?) védelmében. De ha ezen elvek érzelmileg elhalványultak, keveredtek, alkotmányos tanulmányokban kusza ellentmondásokban jelennek meg, akkor minek kelhet védelmére az ellenállási jog-kötelesség? A külső és belső önkény ellen? De mik a konkrétumok?

Nehéz (de ezért szükséges) megfogalmazni, ha nincsen király, ha nincsen megyei autonómia, ha a helyi önkormányzat jelszava számtalanszor csak paródiaként fedezi az érdektelenségből és ravasz visszaélésből adódó képtelennél képtelenebb fonáságokat. Ha összecsapjuk a kezünket ősiséget hallván (hogy az korszerűtlen megoldás, az elv érdektelen), szentkorona szuverenitását említve (hogy más van az alaptörvényben), a szentkorona tulajdonjogát említve (hogy a szokásos modern tulajdoni gyakorlat más – többek között a szakralitás igényét ingatlan spekuláció igájába fogó módszerek révén).

A szent királyok döntően szakrálisként jellemezhető korszakát megelőző gyökerek három ága emelkedik ki: a magyarság Ázsiába vezető emlékei, hagyományai, a görög filozófia eredményeként kialakult gondolkodási sémák, valamint a hellenisztikus szentföldön kialakult kereszténység, amely nagy Konstantintól államvallássá válva keresztény államszervezési elvekhez, intézményekhez vezetett.

E három forrás, gyökér önállóan is tárgyalható (tárgyalandó) legalább bevezetés jelleggel, hogy vizsgálható legyen tényszerű hatásuk a magyar alkotmányosság évezredére, sőt tekintetbe vehetők legyenek remélhetően megszülető XXI. századi szentkorona tan variánsok felvetéséhez is.

Például az alkotmányról szóló szakirodalom hangsúlyozza, hogy a magyar alkotmányosság alapelveinek némelyike a magyar ősmúltba vezet, ázsiai párhuzamai lelhetőek fel. Idővel oda-vissza csatolás jelleggel mindenképpen tisztázódnia kell de legalábbis tisztábbá kell válnia a képnek, hogy mik ezek az alapelvek és jelenünkben-jövőnkben mennyire lehetnek aktuálisak.

Az elmúlt szovjet megszállási időszakban, de tágabban a Habsburg kor szinte teljes időszakában e sajátos, a szent királyok korát is megelőzően ősi vonásokat őrző alkotmányosságunkat igyekeztek gyengíteni, lehetőség szerint kitörölni a köztudatból. Tehát erőfeszítést kell tenni azonosításukra, összevetésükre a történelmi alkotmányosság ezer évével (hogy a jelenben is foglalkozni lehessen velük).

Lényegében a szent királyok korát megelőző sajátos gyökerek ismerete, beazonosítása az egyik feltétele a XXI. századi szentkorona tan kifejtésének, a római jog természetétől való esetenkénti különbség meghatározásának, figyelembe vételének.

A római jog egyébként nem csak a magyar hagyományoktól lehet eltérő, hanem modern korunkban a kiszélesedő világpolitika (világpiac) révén a legkülönbözőbb kihívásokkal szembesül, hiszen a pusztán szövetszerű megfeleltetés nagyhatalmi és más globális érdekkörök „demokrácia export” törekvéseinek, a lényegesen eltérő kultúrájú népekkel való formális elfogadtatás a felszín alatt lényegi eltérésekkel jár. Azaz mondhatni látszólag teljes a római jog szétterülése a Földkerekségen – azonban éppen napjainkban alóla felfeslik egyre erőteljesebben a ténylegesen ható helyi joggyakorlat római jogtól való különbözősége (a civilizáltak mondható, telepített jogi formák érvényesülése szinte a funkcionális analfabétizmus jelenségével állítható párhuzamba).

Komolyan véve a magyar alkotmányosságot összességében nincs tehát honnan importálni a teljes alkotmányossági know-how-t. Meg kell becsülni, amit örökségként fel tudunk használni.

A magyar alkotmányosságban oly sokat emlegetett jogfolytonosság nem valamely műemlékvédelmi megóvás konzerválás-logikájához kell közelítsen, hanem például a gyógynövények újra felfedezéséhez, modern életmódunkba iktatásához hasonlatos aktualizáláshoz.

Ez a hatalmas munka, mely nem egy ponton elvi, elméleti döntéseket igényel, nem pusztán elméleti tisztázást jelent, hanem nyilvánvalóan valamely szélesebben ható szemléleti tényerést tételez fel.

Ahogy korábban Pecze Ferenc hívta fel a figyelmet, hogy a szentkorona tan kifejezésben a „tant” ne valami lekicsinyítő minősítésnek tekintsük (a megkövült dogma értelmében), mert az állattan, közzettan stb tudományágak mintájára komolyan veendő elméletet nevez meg hagyományos kifejezéssel. Példaként a szentkorona tan horvát elnevezésében a „nauka” szót hozta fel, amely a magyarnál egyértelműbben jelent elméletet sőt tudományt.

Hogy mennyire komolyan veendő (vehető) a XXI. századi szentkorona tanok (tan-programok) kérdése, arra példaként hozható fel a remélhetőleg megfogalmazódó tan-változatok játékelméleti elemzése – mint lehetőség. Az ilyen elemzés is szembesítene a kérdéssel, hogy kik az alkotmányosság végső egyéni és közösségi alanyai? A már felmerült szóhasználattal ... kik a végső alanyok, egyéni és közösségi személyként?

Jelenkori társadalomelméleti gondolkodásunkból ezek a vizsgálatok nem következnek automatikusan. A sodródás (másnéven a fejlettebb nyugati társadalomszervezési know-how átvételek) mechanizmusa nem követeli meg azt a probléma felvetést, mérlegelést, elvi áttekintést stb, amit a XXI. századi szentkorona tannal (szentkorona tan változatokkal, lehetőségekkel) való foglalkozás viszont feltételez, igényel, kivált ... Azzal a könnyebbséggel, hogy történelmünk, alkotmányos identitásunk, kulturális sajátosságaink sok szempontból segítenek elkerülni az esetlegesen felmerülő parttalanság veszélyét.

Ebből viszont az következik, hogy a szentkorona-tan tanulmány nem egy lezárható fejezetet, kötetet jelenhet, hanem folyamatot kell jelentsen, a társadalom elméleti (jogi, politikai, közgazdasági de még azon túl szociológiai stb) munkálkodásnak viszonyítási alapjaként. Ahogy korábbi évszázadokban a nemzeti fennmaradás egyik hatótényezője lehetett a szentkorona intézményére támaszkodó alkotmányosság eszméje, gyakorlata, úgy a jövőben ez finomodva-árnyalódva megragadhatóbbá teheti

az ősidőkre visszanyúló elvi alapokat (amiket félreérthetően szokásban megnyilvánulónak mondanak), a történelmi alkotmány intézményeit az elmúlt ezer évben, és az elkövetkező időszak fejleményeit.

Részletet kiragadva

Az ősiségen és a tulajdonon kívül, főleg a kezdetekben a szentkorona közvetlen gazdasági értelmezése nem volt jellemző.

Ehhez azt is hozzá kell venni, hogy a gazdaságtörténetileg is a gazdasági szempontok önálló tárgyalása ezer évvel ezelőtt nem volt jellemző. Az Eckhart Ferenc által emlegetett pápai levelek hangsúlyozták, hogy a birtokadományozás túlzott mértéke meggyengítheti a királyi hatalmat és ezáltal a király képességét az ország fenntartásában. De ez a tanács nem volt elmélet.

Ami annak a korszaknak (szakrális korszaknak mondható az aranybulláig?) mai szóval kifejtett gazdaságpolitikai elméleti hátterét illeti, azt talán csak a későbbi visszatekintő méltatások fogalmazták meg.

A merkantilisták tudatos gazdaságpolitikája kereskedelmi alapú volt, minél többet exportálni és érte a gazdagságot jelző aranyat behozni az országba (1400-1600-as években fokozatosan fejlődött ki).

A fiziokraták 1750 körül léptek fel közgazdaság elméleti gondolataikkal Franciaországban (François Quesnay és társai az állami beavatkozás mentes gazdaságpolitikai irányzatot próbálták elgondolni a merkantilizmus tagadásaként – a föld azaz természeti erőforrások mint termelési tényező).

Adam Smith műve a nemzetek gazdagságáról 1776-ban jelent meg (a munka mint termelési tényező).

Az aranybullát 1222-es keletkezése után több mint 100 évvel kibővítő ősiséget Nagy Lajos hirdette ki. Az ősiség közgazdasági tartalma, célja az elemzéssel egyértelműen kimutatható.

Szerencsés, az európai közgazdasági gondolkodásban korainak tűnő jó megoldásnak minősíthető az ősiség intézménye.

Általában véve a jogi, törvényi szabályozás valamely reálfolyamatot befolyásol jól-rosszul megfogalmazott szempontok, célok érdekében. Az 1200-as években az önálló közgazdaság elméleti okfejtés még ritka lehetett, talán csak nyomai fedezhetők fel. Azonban a kimondatlan de érzékelt, kezelni kívánt problémák megoldási módszerei között ott lehettek a mai szóval közgazdasági szempontok is. Az elkövetkező évszázadok során a történelem fordulatai által kiváltott, kísért lépésekben fokozatosan kaphattak szerepet az egyre önállóbban kezelt, átgondolt közgazdasági vonatkozások, sőt tételek.

Werbőczy az ősiséget már a szentkorona tulajdonjogának hangoztatásához kapcsolja.

A lényeg, hogy a közgazdasági kérdések, szabályok, elvek nem az alkotmánytól függetlenül formálódnak, hanem magukba kell foglalják az alkotmányos elvek lecsapódását is. Ha nem így történik, mert a történelem fordulatai kavardást okoznak, akkor időnként egyeztetni, rendezni kell az összefüggéseket.

A jogkiterjesztő jelleget a magyar alkotmányossággal kapcsolatosan ismert módon szokták hangsúlyozni, többek közt a szentkorona tagság 1848-as kiterjesztését hozva fel példaként. Tehát a joganyagok körének kiterjesztését értik alatta és nem a jogértelmezés, a jogtechnika érvényességének kiterjesztését (pld a szokásjogi peremvidék bevonását a tételes és intézményesített jog hatálya alá), azaz nem a jogfejlődést (nem az alkotmányosan legitim jog fejlődését értik alatta).

A jog eszközének kiterjesztő használata veszélyeket, tévutakat is jelenthet. Például a családi közösség belső folyamatainak a jogi (mechanizált) szabályozás területéként való felfogásával visszaszorul a család intimitása, sérül a családtagok személy mivolta, családközösségi egymásra utaltsága, egymás iránti érzelmi szuverenitásuk³⁸. A határ, ameddig a jogtechnika nem okoz kárt az bizonytalan, elmosódó sáv. De akármilyen

³⁸ A szuverenitás fogalma az 1500-as évektől használatos. A szabad akarati képesség, jogosultság, másképpen az alárendeltségtől való mentesség megfelelője lehet a közösségi személy esetében (amit a magyar jogban a szentkoronához kötünk, nyugati országokban az állam fogalmához).

A személy érzelmi szuverenitása alatt az érzelmi szabadság értendő (a szóhasználatnak a jogi túlszabályozással szembeni éllel van értelme). Ha a lélek kifejezést is használjuk (végső soron a személy fogalma mint kagylóban a gyöngy a lélek általánosabb fogalmából emel ki egyes jellemzőket), akkor a személy szabad akaratát mellett beszélhetünk talán a lélek érzelmi szabadságáról, amit egy családon

elmosódó tud lenni ez a határvonal, attól még létezik és létezik mindkét oldala. Egyik oldalon a mechanizált jogrend érvényessége, másik oldalon a személy szabad akaratának és érzelmi szuverenitásának elismerése (ahol az elismerés egyik útja, hogy a tételes jog nem tekinti illetékesnek magát a személy szabad akaratának, érzelmi szuverenitásának a felülírásában).

A magyar viszonyokat belülről kevésbé érinti (bár érinti), kifelé azonban korprobléma, hogy fűnyíró elv szerűen azaz történelmietlenül egy sablonnal kívánják kezelni a kerek egész világot. A kerek világ azon részeit is, ahol történelmi tapasztalat, ambíció, kulturális háttér hiánya illetve merőben más volta miatt nem tekinthető normának általában az európai eredetű kartális alkotmány sem, nemhogy az Európán belül is ritka történelmi alkotmány.

Nem tekintik normának a személy fogalmának alapul vételét, sőt a szabad akaratét sem (a lélek érzelmi szuverenitásáról még kevésbé szólva). E téren a kultúrlis különbségek a világ különböző tájai között a fogyasztói vagy éppen kötelezőnek nyilvánított közgazdasági szabványokkal nem tűnnek el.³⁹ Ami nem titok, amire politikai-hatalmi taktikák épülhetnek megzavarva a széles közvélemény előtt a tisztánlátást.

A világszéles átrendeződésben tehát nem csak a külföldi normák (elvárások) mechanikus importjával rendezhetjük saját helyzetünket, hanem időnként a fenntartással kell éljünk.

Csekey István Magyarország alkotmánya c. könyvében⁴⁰ bőven foglalkozik a szokásjog kérdésével. Az ő értelmezése sokkal logikusabbnak tűnik jelenkorban, mint akik Werbőczyre hivatkozva a valahai szokásjogot a magyar alkotmányosság forrásának tekintik és erre támaszkodva azt mondják, hogy az alkotmányosság feltámasztása nem logikát, elsősorban nem intézményeket igényel, hanem hallgatni kell a szív szavára. Azt is. De az építményt, a fogalmi keretet amelyben a szív szavára kell hallgatni mégis az ezeréves alkotmányosságunk adja, annak fejlődésével és további lehetőségével együtt.

Csekey művében a szokásjogot funkcionálisan értelmezi, mint a tételes jog határterületét, amolyan gyeprüvidékét – ahonnan kiemelhetők egyes szokások a tételes jog világába illetve ahová visszasüllyedhetnek tételes jogok az eljelentéktelenedés, az intézményi háttér elbizonytalanodása miatt. A család belső világa is most ezen a gyeprüvidéken találta magát, ahonnan hivatalnok jogászok, bürokraták újabb és újabb nemzedékei próbálják áthozni a tételes jog világába. A jelenkori visszasságok folyamatai is ezt az utat valósítják meg.

Tehát a szokásjog kifejezés használatakor a jelenben jelzős szerkezettel meg kellene különböztetni azt ami a hajdani aranybulla illetve a hármaskönyv korában még szokásként tudatunkban élő, mai szóval alkotmányos evidenciákat jelentette – attól a jelenkori, Csekeynél is olvasható változattól, amikor az írott jog határterületeként értelmezi, mert a mai olvasó különben könnyen, sok irányban eltévedhet.

Más kérdés, hogy vajon a jog mai gyeprüvidékén érvényesülő szokásokban felfedezhető-e a hajdani (aranybulla, hármaskönyv kori) sajátosan magyar szokások jellegzetességeinek halvány nyomai.

Az alkotmányosság útja tehát nem lehet mechanikusan értelmezett, nem lehet vélt vagy valós korábbi folyamatok, fázisok trendjének mechanikus folytatása. Az alkotmányos jövő nem válhat egy mechanikus extrapoláció zsákmányává. Mindig szem előtt kell maradjon az egyéni és közösségi személy mivolt, a szentkorona szuverenitása és annak intézményi sajátosságai. Megfelelő körültekintéssel mindig fel kell idézni a szentkirályok előtti korokból örökölt elveket és amit ahhoz az ezeréves alkotmányfejlődési időszak hozzá tett.

A mechanikus extrapoláció ugyanis kötődhet öröknek tekinthető (isteninek, természetjoginak nevezhető) elvekhez, evidenciákhoz, a magyar alkotmányosság gyökereihez, latensen velünk élő

belül jogi eszközökkel nem lehet szabályozni. Az érzelmi szuverenitás tehát érzelmi önállóságot, függetlenséget jelenthet, ami a saját lelkiismeret általi vezéreltség – az európai keresztény kultúrkörben. ... Amit korunkban megkérdőjeleznek, aminek gondolati-érzelmi, lelkiismereti rendje napjainkban megfakult.

³⁹ Szép példa erre Szmodis Jenő A szuverenitás átértékelődése a menekültügy és migráció kontextusában - Jogelméleti Szemle 2022/4. szám, 188. oldal

⁴⁰ Csekey István: [Magyarország alkotmánya](#) (Budapest, 1943 - könyvnap, Renaissance Könyvkiadó)

Megjegyzések [alkotmányosságról](#) - Csekey István könyvét olvasva - Fáy Árpád, 2004 március végén * Egy levél: Jablanczy Sándor [észrevétele](#)

---

elvekhez, vagy éppen későbbi konkrét megoldásokhoz. Anélkül hogy elhagynánk az alkotmányos hagyományt, azon belül is tájékozódni kell, hogy az úttévesztés elkerülhető legyen.

Jogfolytonosság alatt pedig a rendezett, legitim alkotmányosság helyreállítását értik valamely önkény-korszakot követően, pld II. József uralkodása után. Talán pontosabb lenne az alkotmányos nemzeti lét folytonosságára való törekvés jelen helyzetünkben (az alkotmányosan legitim nemzeti lét folytonosságára, további folyamatára való törekvés, aminek egyik fontos hatóeleme a jogrenden belül értelmezett, alkotmányosan legitim törvényesség).

A történelmi alkotmány jogrenden belül és azon kívül értelmezhetősége végső soron tehát a nemzeti lét alkotmányos elvű folytonosságát, fenntarthatóságát kell tárgyalhatóvá (kezelhetővé, megvalósulóvá) tegye. Korunkban az alkotmányosság jelene, jövője valamiképpen további differenciálódást, polarizálódást kell jelentsen – a szentkirályok szakrális korszakából kezdődően az aranybulla, ősiség, Werbőczy szentkorona tan értelmezése, a Habsburg-kori független államiságért való küzdelem stb fázisokon átívelően, amelyek Timon Ákos korára mintegy kibontották a magyar alkotmányosság általunk ismert eszméjét.

A differenciálódás önmagában nem tekinthető alkotmányos értéknek, csak az eszmeiség alapelveit megtartó kifejlődésben. Most egy további lépcsőfok előtt állunk, aminek eszmei megfogalmazására kísérletek lehetnek a XXI. századi szentkorona-tan változatok, törekvések.

Ahogy a szakrális korszakot követően az alkotmányosság szinte amorf kezdeti állapotából fokozatosan kapnak határozottabb megfogalmazást például közgazdasági kérdések, azt tehát sem jogkiterjesztésnek hanem talán az alkotmányosság fokról fokra való kiteljesedésének lehetne nevezni.

A jogfolytonosság helyre állítás helyett, azzal némileg rokon logikával bizonyos alkotmányos elveknek megfelelő aktuális megoldások kialakításával az alkotmányos nemzeti lét folytonosságáról lehetne gondolkodni.

Ha tehát a jogfolytonosság fogalmát a mai alkotmányjogászok mindenképpen a jogrenden belül kívánják értelmezni, akkor az alkotmányos nemzeti identitás, nemzeti lét folytonosságát kell a jogrenden kívüli szempontként megjeleníteni (hiszen a jogi eszköztár, intézményrendszer modern fogalmakkal a társadalom önszabályozó, önirányító eszközrendszere, amely az önszabályozási, önirányítási célok meghatározására alkalmatlan, mert ontológiai értelemben nem végső alkotmányossági cselekvő, célkijelölő, célkövető alany sem a pozitivista szellemben felfogott állam egésze sem azon belül a jogrendszer) – mert értelmet, jelentőséget az alkotmányos jogfolytonosságnak az alkotmányos nemzeti lét adhat.

Jelen okfejtéssel azt kívánom indokolni, hogy az alkotmányosság szempontjai nem valami steril, a való élettől, annak különféleképpen megformált területeitől, például a közgazdaságtól elzárt éteri elvekként (sőt a hagyomány-émlékként) kezelendők, hanem az élet minden területének (az alkotmányos nemzeti lét minden területének) elvi alapjaként.

Párhuzamos példaként hozható fel a filozófia és a matematika tudományának kapcsolata. Sok matematikus (kutatók és egyetemi tanárok is) azon a véleményen vannak, hogy a filozófia egy bizonytalan világ (ahol a szofisták módján mindent és mindennek az ellenkezőjét meg lehet ideologizálni), szemben a matematika egyértelműségével. Szabó Árpád mutatta ki például Euklidesz Elemek c. művének 1982-es új fordításához írt előszavában, hogy a szofisztika korára jellemző paradoxonok világából Szókratész, Platón, Arisztotelesz filozófiai „döntései” vezettek az egyértelmű, axiomatikusan felépíthető euklideszi matematikához (erősebben fogalmazva vezettek kiúthoz a paradoxonok alapértékek nélküli mocsarából).

Az élet sok más területén hasonló a helyzet. A filozófiai megalapozás, rendezés nem mellőzhető (és az alkotmányosság, az alkotmányos szellemiség valamiképpen a társadalmi önkép, öntudat, identitás, létmód filozófiájának is tekinthető, de legalábbis vannak filozófiában megfogalmazható vonatkozásai).

A társadalmi rendszerek, intézmények világában sem mellőzhetők az alkotmányos alapelvek – esetünkben nem mellőzhető az alkotmányos hagyományunk folyamatának tovább vitele, lehetőség szerint további kiteljesítése legalább a legfontosabb területeken. A közgazdaság világa egy ilyen fontos részterületnek tekinthető. Az életképesség esetünkben feltételezi a gazdasági-pénzügyi önszervezés valamely „elégészes-elérhető” (alkotmányos) szintjét, mértékét.

Tehát egyáltalán nem utópia a XXI. század szentkorona tanának szükségességét hangoztatni, hanem alkotmányos szükségszerűség azzal foglalkozni. A feladat több mint elméleti, több mint jószándéki kérdés. A világméretű, immár megvalósult civilizációs küzdelmek világában a magyar alkotmányos identitás nemcsak érzelmi iránytű kell legyen, hanem az ellenszéllel, mindenféle lebeszélő, cenzúrázó, félre igazítani igyekvő törekvésekkel szembenező és azoktól lehetőleg függetlenedésre, autonómiára képes önálló alkotást kell eredményezzen.

Kevesek által méltányolt filozófiai szempontok, háttér, közeg vázlatpontjai

Kétértékű logika (igen-nem) ókori, görög kialakulásával, tudatosításával kezdődött egy folyamat, ami a mai tudományos gondolkodáshoz vezetett, annak előnyeivel és korlátaival együtt.

Zavaró volt az egyértelmű tételek megfogalmazásában a tapasztalatok általánosíthatóságának és egyértelmű értelmezésének nehézsége. Az eleai filozófiát a tapasztalattól nem befolyásolt tiszta gondolatokra törekvő jellemezte.

A szofisták korszaka a görög filozófiában az érvelési technikák magas színvonalát érték el, de alapkérdésekben bizonytalankodva mindennek és minden ellenkezőjének a bizonyítását is vállalták, ami a paradoxonok teljes káoszát eredményezte.

Szókratész a nem látható melletti méregpoharas tanúságtevő ebből a káoszból kívánt kilépni (szemben a mindennek az ellenkezője mellet is érvelést vállaló szofistákkal).

Platón a tökéletes ideák és árnyékvilági rontottan másolataik rendszerének megalkotójaként, mintegy fogalmilag kezelhetővé próbálta tenni azt a láthatatlan világot, aminek léte mellett kívánt Szókratész tanúságot tenni.

Arisztotelesz még tovább lépett, mintegy fogalmi sablonba foglalva az ideák természetét, sőt megalkotásának nyelvi-fogalmi eszköztárát (pld szubsztancia és akcidens kategóriák szétválasztása).

Arisztotelesz lényegében a gondolkodásunkat máig meghatározó fogalmi sablont alkotott, amit csak részleteiben tartalmaznak a filozófia könyvek, nem összefüggő, **lételméleti és ismeretelméleti alapvetésnek is tekinthető rendszerként:**

a szubsztancia és akcidens kategóriák mintegy

potencia és aktus – lehetséges és megvalósult

forma és anyag

létező valóság változása – oksági láncolat, elégséges ok

végző ok fogalma, ami nem valóságos ok – teremtő oknak is mondható

dialektikából kifejlődő, fejlett szinten az arisztoteleszi fogalmi sablont felhasználó axiomatika

Euklidesz Elemek c. axiomatikus munkája (Szabó Árpád bevezetőjével az axiomatikus matematika filozófiai előfeltételeiről)

Porfürioszi fa, amely szektorokra osztotta a létező valóságot

Szabad akarató személy fogalma (későbbi kifejezéssel a teremtő okra képesség), ami **lételméleti és ismeretelméleti sarokpontnak is tekinthető**

Skolasztikus megkülönböztetés ész és értelem között (teremtő okról illetve a létező valóságról gondolkodás)

Alkimisták kísérletező, de a kísérleti eredményeket rendszerben értelmezni nem tudó kora után a tapasztalati axiómákat kezelni képes induktív axiomatika kialakulása

Ettől a korszaktól kezdve használták visszamenőleg a deduktív axiomatika elnevezést arra az axiomatikára, ami Euklidesztől fogva egyértelműen megvalósult (ami a tapasztalati eredményeket kezelni még nem tudta), aminek elvi előzményeként említhető a tiszta észre törekvés az eleata filozófusoknál, a méregpohár bizonyágtétele, Platón kigondolt (de a kigondolás tényét még fel nem vállaló, helyette öröklétűnek mondott) ideái, valamint Arisztotelesz szubsztanciális kategóriája, tiszta forma gondolata, teremtésre képes végső ok fogalma, majd az önkényesen megjelölhető axióma képzete (megkülönböztetve az önkényesen megadott alapfogalmakra következtetéssel, bizonyítással, levezetéssel kialakított, logikailag rendezett fogalmi építménytől).

Megkülönböztetés lényege deduktív és induktív axiomatika között, hogy milyen axiómákra alapulnak (például idea jellegű szubsztanciálisra vagy tapasztalati jellegű akcidentálisra).

Az induktív axiomatikán belül legalább a matematikai, logikai stb modulok deduktívak maradnak továbbra is, mintegy módszertani részt alkotva.

A formális logika a XIX. Század végén, a századfordulón a deduktív vagy induktív axiómákra való építkezés módszerességében nyitott új korszakot.

A rendszerelmélet a XX. század elejétől a formális logika által vált lehetségessé. Azonban a rendszerelmélet fokozottan veti fel a lételméleti és ismeretelméleti alapok fontosságát (a gondolkodó személy lételméleti és ismeretelméleti meghatározottságát, szabad akarati és teremtő oksági sajátosságát alapul véve). Az ontológiai (lételméleti) problémát az a kísértés veti fel, hogy a természettudományokban elért sikereken felbuzdulva mechanizáltan próbálják kezelni az emberi, társadalmi kérdéseket is.

A szabályozáselmélet a XX. század közepétől a rendszerelmélet egy fejezeteként, fejleményeként is tekinthető, elválasztván egymástól a szabályozott és szabályozó alrendszereket (de szabályozó alrendszeren a szabályozási algoritmust és eszközöket értve, nem pedig a szabályozó alanyt, az embert).

Társadalomszabályozás esetében felmerül a szabályozás lételméleti (ontológiai) kérdése, hiszen itt már nem mechanikus folyamatok szabályozásáról van szó (aminek csúcsterméke a számítógép lett a XX. század második felében), mert a társadalomban mind a szabályozott egyének és közösségek, mind pedig a szabályozó cselekvők a természettudományos vizsgálatok alá nem tartozó szabad akarátú, teremtő okságot gyakorolni hivatott személyek (akiknek személyi létét szabályozási eszközökkel korlátozni szélső esetben felvetheti akár a gyilkosság vagy genocidium esetét).

A XX. század világháborúj, diktatúrái egy századdal korábban nem lettek volna lehetségesek, mert hiányoztak volna a hozzájuk szükséges szervezési módszerek. A XX. században már meglévő módszerek elégségesek voltak a tömegtársadalmak szervezéséhez, működtetéséhez (iszonyatos áldozatok árán), de éppen a személy ontológiai, teremtő oksági sajátosságának figyelmen kívül hagyása miatt alkalmatlanok voltak a modern gazdaságú alkotmányos (egyéni és közösségi személyek mivoltát nem romboló hanem éppen kiteljesítő) társadalom szervezéséhez, működtetéséhez.

A XXI. század első évtizedeiben az úgynevezett mesterséges intelligencia algoritmusok ontológiai és ismeretelméleti szempontból az intelligencia hagyományos fogalmát alapul véve nem intelligensek (hasonlóan ahhoz, mint ahogy a wikipedia egyik szoftverét ontológiának nevezték el, de attól még semmi köze a lételmélethez). Értetni kell a különbséget a filozófiai tartalommal rendelkező szóhasználat és a filozófiai tartalmat figyelmen kívül hagyó vagy durván leegyszerűsítő szóhasználat között.

Nyilvánvaló, hogy XXI. századi szentkorona tan nem generálható mesterséges intelligencia algoritmussal ... nem lehet megtakarítani a foglalatosságot.

A XXI. századi szentkorona tan lehetősége (elvi potencialitása) tehát sokkal szélesebb, mint ami a hagyományos alkotmányelmélet és társtudományai köréből következne. Biztos alapot kell tehát teremteni a remélhető felhasználásához, a létező valóságban való kiteljesedéséhez (aktus), nem kizárva a jelentős jogfejlesztés lehetőségét az alkotmányos nemzeti lét folytonossága érdekében (aminek a jogfolytonosság kérdése egy fontos de nem kizárólagos szempontja).

➤ MINDIG A STÁTUS FÖLÉBE HELYEZTÜK A NEMZETET, MINT NÉPFAJT, ÉS E FÖLÉBE A SZEMÉLYT, MINT ERKÖLCSI LÉNYT (PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT IV. - 2023 04 15.)

Szemere Bertalan Nemzetiség és magyar alkotmány c. levelére⁴¹ Albert Gábor vagy két évtizede hívta fel a figyelmemet. Azért szoktam hivatkozni e levélre, mert a személy fogalmát hangsúlyozza mint a magyar alkotmányosság egyik központi elemét.

Az általunk számon tartott lélek fogalma talán Platóntól származik, de nincsen olyan definiálása mint a személy fogalmának (mintha a személy fogalmát a szabad akaratot és értelmet hangsúlyozva kivonták volna a lélek fogalmából).

Élő közösségi személynek mondták a szentkoronával szimbolizált, megnevezett nemzetet mint alkotmányos közösséget⁴² és fontosnak tartották hogy e közösség tagjait is személynek tekintették (önmagában megállónak, nem ismételhetőnek, értelmesnek, szabad akaratúnak).⁴³

Most amikor az alkotmányos hagyomány XXI. századi aktualitása merül fel a jogrenden belül és azon kívül, fontos kérdés, hogy régi kifejezéssel élve ki, kik a szentkorona testének tagjai akár mint közösség akár mint egyén? Hiszen ők az alkotmányosság végső, tulajdonképpen, ontológiai (lételméleti) értelemben vett alanyai. Tisztázandó kérdésként merül fel tehát, hogy mit érthetünk magának a szentkoronának a közösségi élő személy mivoltán és mit a szentkorona tagjainak élő személy mivoltán?

Azaz felmerülhet, hogy a szentkorona tag minősége manapság mennyire jellemezhető (egyebek mellett) annak személy mivoltával (egyéni vagy közösségi lélek vezérelte személy mivoltával)?

Az evolúció szó jelentése általánosságban a latin *evolvere*, *evolutum* ('kihengerít, kibont, kibomlik') eredetű. Ha tehát eltekintünk a közvetlen biológiai, fejlődésméleti jelentésétől, akkor jó asszociációt kínál a szentkorona tan elemeinek és a szentkorona tan egészének időbeli kialakulására. A szentkorona tan időbeli úgymond rugalmas változását szokás említeni, de hogy ezen mi értendő azt általában nem részletezik. Nos a szakrális korszakban érvényesülő de mai szemmel még jobbra amorf megjelenésű elvek kibomlásaként, kibontásaként értelmezhető a magyar alkotmányosság kialakulása – kölcsönhatásban a változó feltételekkel mind a nagyvilágban mind a belső viszonyokban.

⁴¹ Szemere Bertalan: Nemzetiség és magyar alkotmány. - [Nyílt levél](#) Farkas-Vukotinovics, kőrösi Főispán úrhoz. (1861) - Albert Gábor észrevétele nyomán

⁴² A szentkoronával szimbolizált, megnevezett nemzet mint az alkotmányos hagyományunk, létünk által jellemezhető közösség értendő. E kifejezéssel, hogy a nemzeti közösséget a szentkoronában mint szimbólumban nevezzük meg, egyúttal az a tétel is érvényesül, hogy a szentkorona tagjai nem határozhatják meg viszonyukat a szentkoronához. Más szóval fel sem merülhet olyan, hogy a népszuverenitás vagy bármilyen más önkény-elv nevében „leszavazzák” a szentkoronához tartozásunkat. A szentkorona tan XXI. századi megfogalmazása tehát a mi nemzedékünk számára jelenthet egyfajta idea szintű önazonosság elemzést. Ez az önazonosság keresés egyik eszköze annak, hogy a valós létünkben alkotmányosságra törekedhessünk.

⁴³ A történeti dátumozás, hogy a személy fogalma mikor, hogyan került használatra alkotmányos önképünk fogalmazásakor fontos önismereti kérdés. De két külön dolog a felismerés és a tudatosodás története.

önmagában megálló (szubsztancia típusú fogalom, Arisztotelesz szubsztanciális kategóriáját idézi)

megismételhetetlen – definíció szerint nem lehet belőle sorozat a test klónozásával sem, mert ami fizikailag, biológiailag megsokszorozható, az nem tartozik a személy idea fogalom megismételhetetlenségére alá

értelemmel rendelkező – (vagy inkább ésszel gondolkodó, a világ egészéről, a teljességről és abban önmagáról gondolkodó) - amennyiben az értelmet a véges valóságról szóló oksági gondolkodáshoz kötjük, az ész pedig (mint ahogyan sokan értelmezik) ennél tágabban, a világmindenség határfogalmát is tudomásul vevő elmélkedéshez kapcsoljuk - amint állítólag szent Tamás tette Kr u 1200-as években, és ahogy egyes mai filozófus oktatók teszik a magyar szavak jelentésének elhatárolásában (de Boethius jó fél évezreddel a skolasztikusok előtt élt és fogalmazott, tehát ez a különbségtevés az ő korában talán még nem volt ismeretes) – a megkülönböztetés használata esetén értelem és ész között azt jelezni kell

szabad akaratú – erkölcsi értelemben ez mindenképpen az oksági meghatározottság (a mechanikus vagy inkább fizikai, természettudományos oksági meghatározottság) alóli mentességet jelenti, azaz a felelős cselekedetben megnyilvánuló szabad akaratként foghatjuk fel (mert az oksági determináltság nem fér össze a szabad akarral)

Mindez azért érdekes, mert felmerülhet, hogy a szentkorona tagjának lenni hajdani ismérveket mennyire bővítette vagy helyettesítette, pontosította a boethiusi definíció szerinti személyi mivolt elméleti ismeretének előtérbe kerülése?

A totalitás, a teljesség megragadhatóságáról

A teljesség megragadása, megragadhatósága vagy annak mértéke, mikéntje az európai gondolkodás egyik sarokpontja sokezer éve.

A görög időkben született egy lényegében ismeretelméleti és lételméleti alapokat a maga módján rendező válasz, amelyet kifejtett, módszerré érett formájában axiomatikának mondunk. Nagyon hatékony fogalmi módszer és a csodálatos eredményeit látva manapság nem nagyon van szem előtt, hogy magának az axiómának a logikailag meg a teljes valósághoz képest ismereteinktől és céljainktól függően önkényes kijelölése evidens módon jelzi, hogy ott a teljes valóságról szó nem lehet, hiszen mi magunk a kezdő lépéseket teljesebb bizonytság nélkül tettük meg – a lényegét kijelölni törekedve.

Talán a misztika, intuíció, spontán megérezés stb, axiomatikus rendbe nem foglalható gondolkodási műveletekkel sejthető meg néha a lényeg. Akkor sem a teljesség, hanem a lényeg. És ha az axiomatikát jól kezelő emberről (emberekről) van szó, akkor a misztikán, intuíción, spontán megérezésen, megsejtésen alapuló jó axiómák kiválasztását eredményezhetik.

Arisztotelesz a szubsztancia és akcidens kategóriák szétválasztásával ismeretelméleti és lételméleti alapvetést tett.

Eszerint a lényeg csak az ember által jelölhető ki. Erre nincsen (nem lehetséges) algoritmus (bár azóta szinte minden korszakban felmerült a kísértés, hogy hátha mégis ..., legújabbban a mesterséges intelligenciának nevezett algoritmusok kapcsán).

Az akcidens viszont a mérhető mennyiségeket, az akár mechnaikusan azonosítható minőségeket tudja rögzíteni. Lényeges megállapítani, hogy az akcidensekből soha nem következik automatikusan a lényeg.⁴⁴

A szubsztancia és akcidens kapcsolatának kezelése ugyancsak emberi feladat.

Az axióma megjelölése, kiválasztása egy szubsztanciális művelet, végső soron nem automatizálható.

Vissza tekintve az elmúlt évezredekre a létezőnek és megismerhetőnek mondott, oksági láncsal leírható valóságnak valamint a számunkra eleve megismerhetetlen teljességnek van egy határpontja, egy érintkezési pontja amit Arisztotelesz a végső okkal tudott meghivatkozni. Nevén tudta nevezni mint végső okot azon az áron, hogy kizárta annak megismerhetőségét. Arisztotelesz Isten fogalmához kapcsolta a végső okot.

Boethiusz majd évezreddel későbbi meghatározását a személynek tulajdonított szabad akaratról összevetve a végső ok fogalmával szembe tűnő a gondolatok rokonsága. Nevezetesen hogy a szabad akarat a maga hatókörében végső ok típusúnak tekinthető. Alkalmasnak tűnik rá a teremtő ok elnevezés is az isteni, világmindenséget teremtő végső ok mintájára.

Arisztotelesz után kb fél évezreddel a porfűröszi fának nevezett modellben az akkor elgondolt létező valóságot elhatárolt, ma úgy mondanánk szintekre osztották fel. Ebben a felosztásban az emberi szint önálló szegmensként jelent meg. Kétszáz év múlva érvelhetett Boethius a nevéhez kötött személy meghatározással.

Ezen a ponton, a végső ok vagy szabad (teremtő) akarat fogalmával megérinthetőnek tűnik a teljesség, a totalitás – anélkül hogy megismerhető lenne. Másként fogalmazva a teljesség egy szeletére (minőségére) megismerési lehetőségünk nincsen, csak az utalás a létére vagy a megélés élménye. Ami több a megismerésnél és viszont ha a megismerésen belül akarunk maradni, akkor sokkal kevesebb a megismerhetőségnél, leírhatóságnál.

⁴⁴ Mai napig ezt kerülgetik a mesterséges intelligencia körüli vitákban. Lehet-e lényeg-felismerő képessége a mesterséges intelligencia szoftvereknek?

A szentkorona élő közösségi személy volta (és tagjainak élő személy volta) tehát messze több mint megismerhetőségi kategória. .... Ontológiai, lételméleti végső alanyiságról van szó.

A klasszikus ontológia, lételmélet kifejezést a modernebb, az ideákat elutasító, a teljességből kiinduló vagy azt akár csak számításba vevő gondolkodást szinte tiltó korunkban leegyszerűsítették a teljes halmaz fogalmára. Ebben a tetszőlegesen meghatározható teljes halmaz értelemben beszélnek legkülönbébb tárgykörök ontológiájáról, aminek semmi köze ahhoz a lételmülethez, amely a végső, teremtő ok sajátosságai és a létező valóság oksági viszonyai közti elvi különbséggel foglalkozik.

Érdekes dolog, hogy a szentkorona hagyományához, alkotmányához közelítve milyen évezredes alapvető filozófiai tételekhez, evidenciákhoz juthatunk mint ma is érvényes érvekhez (idea és árnyékvilág, szubsztancia és akcicens, végső illetve teremtő ok, személy boethiusi meghatározása).

Alkotmányról lévén szó a mai jogi gondolkodás büszkén hivatkozik a római jogra, mint előzményére, mint történeti talpkövére, amelyet évezredig nem tudott felülmúlni illetve amelynek számos alapelvét ma is relevánsnak, érvényesnek tartja.

A magyar történelmi alkotmányosság történetét szemlélve az előzmények között Európa szerte ott van a görög filozófia fogalmi sablonokba, szinte nyelvtani kategóriákba rögzült hagyatéka, a római jog és egyes népvándorláskori népek saját jogi hagyományai – a latin nyelvű keresztény egyház római központjának több évszázados erőfeszítésével, hogy népükről gondoskodó, nemzedékeket áthidaló távlatokban gondolkodó királyságok kialakulását, megerősödését ösztönözzék.

Esetünkben mindezt az előzményt a szent királyok szakrálisnak mondott korszaka mintegy érlelő fázis, mint egy zsilip amorf táptalajjává tette, amelyből későbbi történelmünk egyes korszakaiban megformálódott a szentkorona tanban leírható alkotmányosságunk és annak központi intézményeként a szentkorona intézménye.

Mi az a sajátosság a szentkorona tanban, ami lényegileg más mint a kortárs alkotmányok elméletében? A római jogra épülő jogrendszerekben általában a gyakorlat kiforog bizonyos megoldásokat, azok rögzülnek, majd valamely idő elteltével a rögzült szabályokat rendszerezik és eljutnak elméletileg is rendezett joganyaghoz (mint a méltán nagy hatású római jog).

A szentkorona tanban is szereplő elvekre viszont valami más a jellemző. Itt is elterjedt a szokásjogra hivatkozás, azonban ez a hivatkozás önmagában felületesebbnek tűnik, mert nem vezet a szentkorona tan lényegéhez, ami pedig olyan sajátosan szimbolizált, megfogalmazott ideát (idea-csokrot) jelent, amely legalábbis a mi emlékeink terében a véletlenszerűen kialakult, a gyakorlat által visszaigazoltan megerősödött eredettel nem magyarázható meg (főleg a szent István óta eltelt időn belül).

A szentkorona intézményének megértését ismeretelméleti irányból is alá kell támasztani.

Mi a szentkorona? Rengeteg meghatározás van forgalomban. Egyet nem nagyon emlegetnek, hogy egy jel. Nem betűírás betűire kell gondolni, hanem modern korunk fogalmi között talán a piktogram áll közel hozzá. Egy egyedi, nem másolható, tenger sok mechanikusan bele kódolt vallási, csillagászati, történelmi stb információt tartalmazó tárgy – amelynek alkotmányosságunkban való szerepének az értelmezése a sajátos, miránk jellemző⁴⁵. Kiforrott formában az alkotmányosságához és létehez, identitásához ragaszkodó nemzetet

⁴⁵ A jog korszakokon átnyúlva változó szimbolikus kultúrájú környezetben öröklődhet. A szentkorona tan korszakokon átnyúlva

- *lényegileg a sajátos szimbólumokban rögzült elvekben azonosítható.*
- *Ez teszi lehetővé, hogy ellenálljon adott átmeneti korszakok legitimitást igénylő vagy romboló önkényhatalmának.*
- *Más szóval a szakrális korszakban gyökerező majd korszakokon átívelő szimbólumokban rögzült elvek teszik lehetővé (evidenssé) az ellenállási jog és kötelesség legitimitását.*
- *Azaz az alkotmány az aktuálisan elfogadott hivatalos felfogásban elfogadott eljárás, mód és forma szerint tételezett, aktuális jogrenden kívüliséggel fékezi a legitimnek mutatható önkényhatalmi beavatkozás lehetőségét*

---

jelenti a szentkorona. Mai kifejezéseket használva a tárgy által jelölt tartalomnak a nemzetet tekinthetjük, mint élő közösségi személyt - amelynek testét az ugyancsak élő személy tagok alkotják (tagok alatt a nemzet tagjait értve).

A jelhez magához ismert módon köthető misztika, szakralitás (jelen esetben annak egyediségét is feltételezve). De a jelhez kapcsolható misztika, szakralitás stb nem fedheti el a pontosan értelmezhető máig kifejlődött alkotmányos tartalmat.

A teljesség szempontjának iménti személy fogalmához kötött megfogalmazása azért is fontos korunkban, mert hatalmi eszközzé vált a részletekben elvesző, az összefüggések iránt érdektelen gondolkodás szorgalmazása (!) oktatástól kezdődően a legkülönbélebb eszközökig. Hovatovább a kommunizmuson túl is a vallási kultúra rombolása is hatalmi, sőt harcászati stratégiai eszköz (írásban is ránk maradt szövegek tanúsága szerint a régi Kínától kezdve Ószövetségen át a legmodernebb hibrid háborús koncepciókig terjedően).

A kartális alkotmányok módszertani divatja (ha nem erőltetett normája) szinte felszámolja, kigyomlálja az identitás, a nemzeti lét megnyilvánulását az alkotmányosságban - nemzetközi szabvány szerűséggel.

A történelmi alkotmányosságról, a szentkorona intézményéről folyó elmélkedés fogalmi eszköztára több változatban alakítható ki. Nyilvánvaló, hogy az elmúlt ezer év egyes korszakaiból vett szó szerinti idézetekből nem lehet összefüggő képet kialakítani, hiszen az idézetek eltérő korok eltérő összefüggéseiből emelhetők ki. Ugyanakkor kétségtelen a nemzeti lét folyamatossága, és e folyamatosságban a történelmi alkotmány ható tényezőként való szerepe. Továbbá kétségtelennek kell venni, hogy a történelmi alkotmányos tudat (identitás) nem (nem kizárólag) a leírt vagy különösen a kodifikációval életbe léptetett és még meg nem szüntetett jogi szövegeken alapszik.

Tehát az alkotmányos identitás, tudat, szerepvállalás (szerepfelfogás) alapvetően idea jellegűként teszi tárgyalhatóvá a szentkorona tanban összefoglalható történelmi alkotmányt. Ezen ideák függvényében lehetséges tárgyalni az írott törvényekben érvényesülő alkotmány-tételeket (nem kizárva az alkotmány-ellenes törvények lehetőségét!).

A történelmi alkotmánnyal kapcsolatosan felületesnek tetsző frázisok azért is maradhatnak a köztudatban, mert az elmúlt 70 évben, sőt sokkal korábbról, akár a kiegyezéstől vagy még korábbról lehet alkotmányos válságról beszélni abban az értelemben, hogy a hagyomány-tisztelet (vagy annak tagadása) jellemzőbb volt mint az alkotmány megélt valósága.

Közkeletű a szokásjogi eredet hangsúlyozása. Csakhogy ilyenek a római jogfejlődés kezdeti szakaszát is tekintik, amit követően azokat lejegyzik, majd a lejegyzett szabályokat módszeresen elemezve kialakul az elmélet is. Az ilyen elméletnek nagy erénye, hogy a gyakorlattal jó összhangban tud lenni.

Ha a magyar alkotmányosságot tekintjük, akkor szembeötlő, hogy jellemző rá bizonyos elvek, ideák alapul vétele. Ebből adódik fogalmi konstrukció jellege (fogalmi következetessége, modell jellege). Természetesen ezer évvel ezelőtt rendelkezésre állott forrásként az érett római jog emléke, az egyház tanítása és gyakorlata, szóhasználata, más európai népek sajátos jogai (Bizánc, germán jog) valamint a magyarság saját korábbi kultúrájának halványuló elvei. Annak vizsgálata, hogy akár a magyar népmesék vagy a keresztény tanítás illetve a római jog hagyománya mennyiben és hogyan járult hozzá a sajátos magyar alkotmányossághoz annak intézményeihez egy sosem szűnő feladat marad.

Jelen helyzetben (immár benne a XXI. században, három évtizeddel a rendszerváltás után, egy forrongó világpolitikai bizonytalanságban) a szentkorona tan mai változatának megfogalmazása, az arról szóló vita szükségszerűnek mondható.

Az általam szorgalmazott megközelítést problémafelvetésnek tekintve próbálom kifejteni részleteiben, egyes következményeiben azokat a gondolatokat, amelyeket magam evidensnek véltem évtizedekkel ezelőtt is. Nem mondhatom, hogy az egyes megállapításokat akár húsz évvel a rendszerváltás előtt is meg tudtam volna fogalmazni, de azt igen, hogy a kor absztrakciós irányzatainak aktualitását a társadalom önképének fogalmazásában már akkor is kerestem.

Ez a törekvés mai helyzetben változatlanul aktuális kell legyen nem csupán részemről, hanem széles körben minden további nemzedékben is, hiszen az alkotmányos identitás, az alkotmányos lét nemcsak a hagyományból merít, hanem alapvetően az alkotmányos nemzeti, társadalmi lét (mint élő közösségi lét) megnyilvánulása kell legyen. Ehhez szükséges tudati, gondolati, fogalmi eszközök egyrészt helyükön kell tudják kezelni nemcsak az akár ezer éves előzményeket, hanem használni kell tudják a mai korban szükséges fogalmakat is, el kell tudjanak igazodni a mai fogalmi-gondolkodási környezetben is.

Adalék a történeti vagy történelmi alkotmány elnevezés dilemmájához

Van egy olyan, általam már többször szóvá tett többé-kevésbé hivatalos felfogás, mely szerint az alkotmányos hagyományról szólva az alaptörvény szóhasználatából kell kiindulni (pld ne történelmi hanem történeti alkotmányról beszéljünk). De miért? És ha az alaptörvény nem tökéletes? Akkor is? A kartális alkotmányokhoz illeszkedő mechanikus jogkövetés elvén? Akkor meg is érkezünk a legfőbb problémához: ugyanis alkotmányos értékek, elvek, eszmék, tan dolgában tulajdonképpen végső soron érdektelen hogy egy esetleges, akár valamely önkénynek engedő rögzített szöveg mit tartalmaz. Valahogy ki kell emelni a szentkorona intézményét a jogrendi minőségből (leszavazhatatlannak kell lennie pld). Túl kell jutni az elnevezések esetlegességéből adódó vitákra (Deák Ferenc is történelminek nevezte az alkotmányt⁴⁶).

A történelmi alkotmány helyett egy alig több mint kartális (részben történeti kötődésű) alaptörvény nem támaszt elvi követelményt, normát a hatalom alkotmányossága terén - hanem a már valamikor valamilyen körülmények közt elfogadott törvényekből adódó kirakós feladattal éri be. Eredetileg a tripartitum sem került jogszerűen elfogadásra (elmaradt a kihirdetés), mégsem vitatható a magyar alkotmányhoz tartozása, mégis évszázadokon át a magyar jog irányítúje lehetett.

A *pragmatica sanctio*t a magyar történelmi alkotmány részének mondják, de bizonyos elvek és bizonyos intézmények megnevezése, amelyekből következnek törvényileg rögzített szabályok, azokat nem nevezzük az alkotmány részének? Például a szentkorona tan valamelyik formáját Werbőczytól vagy Timon Ákostól? Azt hiszem nincsen egyszerű igen-nem válasz, hanem van helyette egy kibogozni való gubanc, ami a történelmi alkotmányt illeti.

Az alaptörvény és az alkotmány (alkotmány eszmeisége, tana?) közti különbség nem az, hogy az alaptörvénynél kicsit tágabb az alkotmány szó jelentésköre (tehát hogy a 2010-ben egy törvényhozási döntéssel létrehozott alaptörvényen kívül tartalmaz még alkotmányjogászok által kijelölt sarkalatos törvényeket is), hanem hogy műfajilag különböző az alkotmány és az alaptörvény (nincsen köztük átfedés, van viszont funkcionális kapcsolatuk egymással). Ami ehhez hozzáfűzhető, hogy az alkotmányos hagyomány, szellemiség, identitás, intézmények a jogi iratokban kutathatók, hivatkozhatók, de nem azonosak sem az iratokkal, sem az iratokból (vagy még inkább a változó szempontok szerint szelektált iratokból) álló rendszerrel.

A szavak jelentésének meghatározása természetesen tanulmányról tanulmányra is változtatható. Le kell szögezni hogy egy-egy tanulmányban, vitában milyen kifejezéseken mit értenek a szerzők, lehetőleg indoklással.

A történeti illetve történelmi jelző kapcsán korábban érintettem, hogy a két szó közti különbség magyar specialitás, más nyelvekben ismeretlen⁴⁷, tehát keleti-nyugati szakirodalom nem hívható segítségül. Szakmai kizárólagossági (taktikai) igényt érzek az egyik (a történeti) jelző kiválasztása mögött, méghozzá a hagyományosnak tekinthető népszerűbbel szembe helyezkedve. Továbbá az érv, hogy a történelmi jelző olyasmire utal, ami régen volt, de ma már csak történelem, számomra a legmeglepőbb érv az utóbbi időkben. A 2010-es parlamenti alkotmányozás előkészítő bizottság idején kb negyven a parlament honlapján is megjelent, hivatalos felkérésre készült írásos véleménnyel vitakozó levelet írtam a bizottsághoz, amelyekben

⁴⁶ http://epa.oszk.hu/02500/02567/00008/pdf/EPA02567_studia_iuvenum_8_161-178.pdf

„Alkotmányunk történelmi alkotmány, nem egyszerre készült, hanem a nemzet életéből fejlett ki, s a nemzet szükségéhez és a kor igényeihez képest mind a nemzet jogait, mind a királyi jogokat illetően lényegében és formában, időnként változásokon ment keresztül.” (Deák Ferenc)

⁴⁷ Hacsak angolul a *historical* mellett nem használjuk a *story* kifejezést.

az „új alkotmány” kifejezés elleni érvem az volt, hogy ha az alkotmány a nemzet államalkotó akarata, akkor az új vélemény új nemzetet jelentene, ami genocidiummal ér fel.

Ne tekintsük befejezett ténynek a politikai magyar nemzet genocidiumát, amelynek történelme a régmúltról szól csupán. Mi van ha benne élünk mi is? A szentkorona misztériuma fogalmazás ellen semmi kifogásom, de ha a jelenben használjuk, akkor körül kell járni és fel kell vetni, hogy többek közt nem arról van-e szó, hogy mint jel képviseli a korona a nemzeti közösséget? Különösen ha a szentkorona élő közösségi személyként való értelmezéséről van szó, akkor beszélhetünk misztériumról mai szemmel a régi korban e szimbólum keletkezéséről. A más illetően is lehet misztériumról beszélni a tekintetben hogy mennyire elfogadott e szimbólum értelmezése, használata, átérése. De ez a misztériumra való hivatkozás nem pótolja az ontológiai-ismeretelméleti alapoktól kezdve az alkotmányosság jelentőségének, funkcionális mibenlétének feltárását, azonosítását a mai és a következő nemzedékek számára.

Ha keressük a jogfolytonosságot, ha abba bele tartozik a szentkorona státusza, intézménye is, akkor tudomásul kellene venni, hogy az nem úgy mond élő szobor, nem misztikus (még kevésbé mágikus) felirat, jelkép - hanem a legáltalánosabb értelemben mégiscsak az alkotmányos nemzet jele, szimbóluma, egy régi megjelölése és ezáltal a megjelenítése. Tehát a történelmi jelző jelenünktől nem szakítható el, sem a szentkoronától, sem a szentkorona intézményére épülő alkotmányunktól. A történelem Fukuyama módján nem ért véget.

Menjünk tovább, az „íratlan” alkotmány fogalma elnevezés sem félrevezető hanem félre értett. Hogy mióta, az külön kérdés. Mennyivel célravezetőbb volna ha íratlanul is érvényes alkotmányos evidenciákra gondolnánk?! Mert félre lehet érteni sokmindent sokféleképpen. De a célnak annak kell lennie, hogy más korok mienkétől eltérő szóhasználatának lényegét, máig ható evidenciáit azonosítsuk, máskülönben a jogfolytonossági törekvésnek semmi értelme nem volna. Illetve használhatnak az alkotmányjogászok egy sajátlagos szakmai zsargon, kódolt beszédet, de azt nem használhatják fel az alkotmányosság tulajdonképpeni alanya, a nemzet ellenében (a nemzetet alkotó élő személyek közössége ellenében). El sem tudom képzelni, mit szóltak volna hajdani vármegyék közgyűlésein, ha a királyi leiratokkal szembeni kifogásokat mai alkotmánybírók módján próbálták volna leszerelni .... Azaz nem ismeretlen dilemmával szembesültünk a **magyar történelmi alkotmány története** során.

Az állami lét konkrétságából nem lehet felépíteni az alkotmányos értékeket, eszméket, tant, hogy indokolni lehessen miért fontos a szentkorona intézménye (hogy úgy mond az állami lét folytonosságára kellene építkezni a jogfolytonosság ügyében). Egy olyan megoldás, amely az államéletből vett részletek konkrétságaiból próbálná felépíteni a hivatalosan történetinek nevezett alkotmányt, annak intézményeit, a szentkorona értelmezését – az a törekvés a magyar alkotmányosság lényegétől teljesen idegen ideologizálásnak volna nevezhető. Sajnálatosan deformálódott szemléletmódot érvényesítve.

Alapvető szembefordulás lenne a kezdetben vala az ige tétellel, szemlélettel, a személyek világában is érvényes ontológiai-ismeretelméleti evidenciával. Más kérdés, hogy ha praktikus taktikai megfontolások vannak a konkrétságból építkezés mögött, akkor lehet szerepe konkrét döntésekben, de nem az alkotmány lényegét illetően. Akkor ugyanis nem volna olyan alkotmány, amely a nemzet (az alkotmányos politikai nemzet) államalkotó akarata lehetne.

Az alkotmányos vívmány fogalma kapcsán használatos meghatározás szerint: „*a jogalkotó szándéka arra irányult, hogy olyan alkotmányos elveket kell alkalmazni, amelyek kiállták az idők próbáját. Vagyis nem lehet tetszőlegesen kiragadni egy olyan jogszabályt az elmúlt ezer évből, amelyik valamilyen okból szimpatikus nekünk, de már hatályon kívül helyezték.*”

Egészen zavarban vagyok ha ilyet olvasok.

Először is végső soron nem valamely valamikor meghozott de már hatályon kívül helyezett joganyag az alkotmányos ideák, a szentkorona tan, a szentkorona szuverenitás elvének a forrása.

Más oldalról pedig nincsen, nem volna alkotmányszerű törvény? Csak legyen elég tartós az önkény, a diktatúra, a megszállás és máris homályba vesznek az alkotmány elvek? Akkor mi a jogfolytonosság helyreállításának értelme (akkor milyen jog folytonosságának helyreállításáról van szó)? Az idők próbáját kiálló alkotmányos elvek felől tekintve annyit lehet egy törvényről megállapítani, hogy alkotmányosan legitim vagy sem. Az hogy hatályon kívül helyezték vagy sem egy egészen sajátos (másodlagos) jogtechnikai szempont az alkotmányos

elvek felől nézve (ha nem így lett volna kezdetektől fogva, akkor mit érthettek az ellenállási jogon/kötelességen?).

Ha a jogtalanság törvényt nem alkot talányosnak tűnő kijelentést elemezzük, akkor annak az önkény kizárása a lényege (az önkény megnyilvánulását érte a jogtalanság alatt). Ki kellene szálni, miről mondhat „kötelező” véleményt egy alkotmánybíró, alkotmányjogász, parlament és miről nem. (nehogy az alkotmánysértő önkény kerekedjen felül – bárki személyes szándékától függetlenül, miközben az alkotmányos hagyományunk kerül sűrű emlegetésre).

Az teljesen egyértelmű, hogy két nagyon különböző megközelítésről van szó. A jogrenden belüli jogtechnika, érvelési eszköztár egyik oldalról és a nemzeti létből eredő, bizonyos hatalom-erkölcsi szempontból kötött államalkotó akarat (evidenciák) a másik oldalon, amelyet az ideák, eszmék, értékek szintjén nem lehet parlamenti szavazástól függővé tenni. Nem lehet a szentkorona szuverenitását leszavazni, hatályon kívül helyezni, szakértő véleménnyel idejétmúltak minősíteni, mert az divatos szóval oximoron (méghezváz genocidiumot rejtő oximoron) volna.

Horváth Attila alkotmánybíró meghatározásaként olvashatjuk:

A történeti alkotmány definíciója:

A történeti alkotmány tehát különböző korokból származó sarkalatos törvények, szakásjogi szabályok és a jogtudomány (jogirodalom) által lefektetett elvek összessége.

Ebből az alapállásból már logikus, hogy a szabadságharcok kiáltványai, trónfosztások és hasonlóak miért nem sorolódnak az alkotmányos hagyományunkhoz. Mert a fegyveres harcban elbuktak volna és nem kerültek kodifikálásra? Viszont a Pragmatica sanctio oda tartozik, erősebben mint az ellenállási jog/kötelesség elve?

Az ősiségről talányosan homályos formában lemondtak a reformkor után, de ezzel a közvagyon védelme is idejétmúlt? - Hiszen az ősiség lényegében a közvagyon megóvásának egyik útja volt. A rendszerváltáskor jogegyenlőségre hivatkozva az állami tulajdon és a magántulajdon közti különbség feloldása alkotmányos vívmányként lett érvényesítve, és ennek következtében valósult meg a rendszerváltáskor a 243 milliárd \$-os offshore ügylet is! .... Sok hasonló kérdés fogalmazódik meg az alkotmányos hagyományunk lényegtől eltekintő leegyszerűsítése esetén.

Nekem tehát jobban tetszik azon jogrenden kívüli meghatározás, hogy a történelmi alkotmány nem más, mint a szentkorona fogalmában mint élő személy által megnevezett nemzet államalkotó akarata, mint a nemzet létevel összefüggő államalkotó alkotmányos evidenciák.

Talán hatásvadásznak tűnik az olyan fogalmazás, hogy a magyar alkotmány, a szentkorona szuverenitása és általában a szentkorona tan nem lehet az alkotmányjogászai szakma túsz. A magyar alkotmányosság és ezzel a magyar politikai nemzet alapvető érdeke, hogy formálódjon meg egy az aktuális jogászai vagy más szakmai véleményektől, az ezen szakmai véleményekben megjelenő különféle hatalmi erőktől független olyan történelmi alkotmány szemlélet, amely az alkotmányos létből, az alkotmányos alanyiságból kíván kiindulni. És az elvi kiindulást követően a gyakorlatban a kor adottságait figyelembe véve rendelkezik olyan formán, hogy a magyar alkotmányosságra jellemző sajátos elvek érvényesíthetők legyenek továbbra is.

Az általam kifogásolt történeti (és nem történelmi) alkotmány elnevezést egyre átgondoltabb és ugyanakkor egyre hibásabb elvárásnak látom - egyre távolabbinak attól, ami miatt érdekes és éltető lehet a magyar alkotmányos hagyományhoz való ragaszkodás (amely alatt nem pusztán esetjogra emlékeztető hivatkozások lehetősége értendő).

A magyar alkotmányos hagyomány sajátosságai közül az egyik az általa használt szimbólumok rendszere. Az elvek közül több van, amely modern korunkban is evidensnek, akár általánosnak is mondható (hogy ez mennyire nem egyedülálló jelenség, gondoljunk a római jog jóval korábbi rendszerére, tételeire vagy a görög filozófia néhány eredményére – *pld amint Szabó Árpád írja, magának az euklideszi axiomatikus matematikának is előfeltétel volt a görög filozófia*).

A magyar alkotmányosság elveit tehát az egyetemes társadalmi gondolkodás-történet részeként foghatjuk fel (mint a magyar történelmi alkotmányban sajátosan megjelenő, megjelölt, kifejezett elveket). Ezen elvek megfogalmazása, rendszerbe foglalása egyedülálló, sajátos a magyar alkotmányos hagyományban. A rá jellemző, hagyományozott sajátos szimbólumrendszerbe foglaltan nehezebben magyarázható félre, nehezebben tehető pillanatnyi politikai érdekek függvényévé.

Maga a szimbólum-rendszer (szentkorona, annak szuverenitása, főhatalma, teste, tulajdonjoga) következetesen mintegy képszerű analógiában jeleníti meg az általa képviselteteket.

Ezt a mondhatni analóg jellegű szimbólum értelmezést lehet hátrányos kötöttségnek is tekinteni, ha modern kori konkrétumokhoz kell kapcsolni – másrésztől viszont lényegi előnyét abban lehet megjelölni, hogy inkább alkalmas a végső igazságok közelítésére, meghivatkozására (az arisztoteleszi végső ok vagy teremtő ok mintájára). Az analóg jelleg tehát a szimbólum és a végső (hol szakrálisnak, hol meg transzcendensnek mondott) igazságok között értendő. Ez azoknak az ideáknak a világa, amelyek nem kérdőjelezhetők meg például leszavazással, felfüggesztéssel stb jogrendi, hatalmi eszközökkel.

A formális logika sok területen eredményezte a szövegek logikusabb megfogalmazását, jogban a már-már automatizálható szöveg-formalizmus megerősödését (például a történelmi alkotmány formula már-már varázsszóként használatát). Az egyre jobban kiteljesedő formalizmus (gondoljunk a formális logikára épülő számítógépes algoritmusok hihetetlen eredményeire) a lényegyet egyre nehezebben azonosíthatóvá teheti.

A filozófiailag Boethius nyomán definiált személy fogalma éppen azért olyan jelentős az alkotmány értelmezésében, mert végső soron tartalmát, jelentését illetően formalizálhatatlan.

Hiszen a személy ebben a meghatározásban

önmagában megálló azaz sem származtatottként sem másnak a függvényeként nem tekinthetünk rá,
egyedi azaz nem sokszorosítható de tömeggé sem homogenizálható ami gyilkosság egy változata lenne,
értelmes és
szabad akaratú.

Azaz a személy általános elvi fogalma kiválóan megfelel a rendszeres, formalizált struktúrákat, társadalmi rendszereket modellező rendszerelmélet axiómájaként.

A személy jellegét megtartó illetve jellegének megtartását célzó alkotmányosság és annak tana, ideája társadalmi értéknek tekintendő kell legyen.

Az alkotmányosság alapelveit felfedve, azonosítva az országot megbénító hatalmi önkény-ideák válnak leleplezhetővé. A személy-lét feltételeinek természetes politikai, gazdasági, jogi, kulturális stb portfóliójának kidolgozása nem üres utópiát jelentene, hanem éppen a lebutító önkény alóli szabadulás lehetőségét.

„Az alkotmány a nemzet államalkotó akarata” fontos meghatározás (történelmi alkotmány meghatározásaként) szemben az állam önkorlátozó hajlandóságát alkotmányként definiáló (kartális alkotmány-) felfogással. Mert az egyikben az alany (ontológiai végső alanya az alkotmányosságnak) a nemzet, amelynek egy önirányító eszköze az állam, a másikban pedig a végső alany az állam, amelyen ezáltal nem kérhető számon a nemzet állapota, ez pedig a xx. századi nagy diktatúrákban látható volt hová vezetett.

Egy tömör, rövid, lényegre törő meghatározás sosem lehet általában véve tökéletes. „Az alkotmány a nemzet államalkotó akarata” egyrészt az akarat kifejezés miatt valószínűsíthetően a két világháború közti időszakban fogalmazódhatott meg. Ettől még egyértelműen elhatárolódik az állam-központúságtól, az állam mint végső alkotmányos alany állásponttól.

Másrészt azonban a népfelség elvének is megfeleltethető ebben a rövid formában. A „felség” kifejezés varázsa kétségtelen. Az abszolutisztikus királyságokban a felség megszólítás az abszolút uralkodót illetve az abszolutisztikus uralkodó formához tartozott. Ezzel szemben mechanikus megfordítás hogy legyen a felség

maga a nép, egy felemelőnek szánt és annak tűnő antipólus. Azonban a nép felsége nem működik, ha közvetlen demokráciát gondolunk hozzá.

Az autoriter uralkodó döntési eljárása nem bonyolult, mert egymaga dönt belátása szerint és kész. Ellenben a nép tömege vagy káoszba fullad vagy döntési mechanizmust kell kialakítson. Az autoriter uralkodó döntéseiben erkölcsi szempontokat figyelembe vehet ilyen-olyan tradíció alapján. Azonban a nép döntési mechanizmusa a francia forradalom példáját véve elfajulhat.

Tehát a szentkorona intézményére épülő klasszikus magyar történelmi alkotmány nem egyszerűen a népfelség elvén működhet, hanem pld a választók és választottak együttműködő hatalmának elvén.

Közbevetőleg ha ezt hatalommegosztásnak nevezzük, akkor rögzíteni kell hogy messze nem a francia forradalomra visszavezetett hatalmi ágak közti hatalommegosztás elvét jelenti, ami egy külön kérdés. Tehát maradjunk a választók és választottak együttműködő hatalmának elvénél.

Lényeges, hogy a szentkorona intézményén alapuló történelmi alkotmány meghatározása nem alapulhat más jogelméleti, alkotmányelméleti, politikaelméleti stb tételek, eszmék tagadásán – hanem csak saját jellegének kifejtésén. És akkor első közelítésben jó meghatározás hogy „Az alkotmány a nemzet államalkotó akarata”.

Aztán lehet folytatni hogy mit értünk nemzet és főleg magyar nemzet, a magyar alkotmányos politikai nemzet fogalmán. A tömör, rövid definíció kifejtésében kerülhet sor a népfelség elvének érintésére, amikor is a népfelség általános értelmezésébe ütközünk. A népfelség totális értelmezésébe ugyanis beleférne, hogy alkalmi hatalmi erővel például az országgyűlés eltaszítsa a szentkorona intézményét. Csakhogy a szentkorona által képviselt, megtestesített elvektől való taktikai érdekű elszakadást tiltja a szentkorona alkotmánya – akár tudomásul veszi ezt az aktuális jogrend akár nem. Tehát ha úgy tetszik a népfelség elvére hivatkozva az alkotmányosság kereteiből nem lehet kilépni legitim módon még népakaratra vagy jogászai szakmai célszerűségekre hivatkozva sem.

Megjegyzés a napjainkban ismert kételkedő érvelésről a szentkorona szuverenitásával kapcsolatban

Interneten kalandozva találok Hegedüs István Dániel: A történelmi magyar közjog jelenkori hagyatéka: a történelmi alkotmány és a Szent Korona⁴⁸ c. 2015-ös tudományos diákköri tanulmányával. A magyar történelmi (történetinek írja) alkotmányt elemzi körültekintően, rendkívül világosan, tömören. Végül szembesíti a jelenkori hivatalosnak mondható koncepcióval. A szentkorona intézményéről közöl egy felsorolást, hogy miért kell kétségesnek tekinteni az aktualitását – kortárs alkotmányjogászok szerint:

- „A szuverenitásesszme mellett *Szente Zoltán* még három további problémás kérdést jelöl meg.
- *A Szent Korona-tan és a köztársasági államforma problematikája*,
- az **állam világnézeti semlegességének** és a *Szent Korona*eszme által jelképezett **keresztény államnak** az ellentmondása és
- a *Szent Koronatan*ból származó **tulajdonjog**”

A szuverenitásesszmével szemben azt az érvet hozza fel, hogy „A koronaeszme szuverenitásfogalma szerint minden hatalom forrása a Szent Korona. Az állami szervek és a közjogi tisztségek a korona által nyerik el a tisztségüket. Azaz a hatalom forrása a Szent Korona - ellentétben az Alaptörvény rendelkezésével.” Tömören szólva az alaptörvény szó szerinti idézésével jogkövetően fogalmaz a szerző a tanulmányában. Ami folytonosan visszatérő jelenség alkotmányossággal kapcsolatos eszmecserekből. Ha a szentkorona intézménye a jogrenden kívüli, a jogrend felett álló intézmény, akkor feloldódik ez a probléma. A szentkorona szuverenitása vagy érvényesül az alaptörvényben vagy nem. De ha nem, attól nem a szentkorona szuverenitásáról kell lemondani.

A szentkorona tan és az államforma kérdésében ha elvek alkotják a szentkoronát, akkor az a kérdés, hogy a köztársaság vagy más államforma pld egy adott királyság is megfelel-e a koronát alkotó elveknek? Hiszen mint közismert: hivatalnokkirályoknak is lehet mondani a szentkorona királyait, akik lemondanak koronázási esküjükben az önkényhatalom gyakorlásáról. Miért volna gond ha ez minden esküre kötelezett közjogi tisztség esetében megtörténne?

⁴⁸ http://epa.oszk.hu/02500/02567/00008/pdf/EPA02567_studia_iuvenum_8_161-178.pdf

Az állam világnézeti semlegessége ügyében hasonlóan kapkodóknak érzem az egyébként közkeletű állásfoglalásokat az állam és egyház szétválasztásáról vagy éppen szorosabb kapcsolatáról. Először is ott az eredet, az a sajátos európai eredet, amelyben a királyságok kiépülését intelmet osztogató pápai levelekkel próbálták jó irányban befolyásolni. Erre a római birodalom romjaiból tápázkodó szakrális korszakra jellemző egyházi szerepkörre a világi államoknak már nincsen szüksége. De a végletes elszakadásra, sőt az egyházak felszámolására sem.

Közismert álláspont az, amely szerint korunkban nem a történelem vége érkezett el Fukuyama meglátása szerint, hanem a civilizációk, kultúrák összecsapása (lásd Huntington véleményét). Egy ilyen helyzetben az állam világnézeti semlegességének túlhangsúlyozása az alkotmányos hagyományok, identitás felszámolása árán is nem más mint az állam és mögötte az alkotmányos nemzet létének felszámolása.⁴⁹

Talán viccesnek hat, de vannak a világon még ma is olyan vendéglők, ahol a ruhatárban kérik leadni a vendégek fegyvereit. Itt esetünkben nem ebédről van szó, hanem az ország létéről, ahol távlatokban sem hanyagolható el a fegyveres önvédelmi képesség, de a legfontosabb megtartó erő, mint az történelmünkéből is következik az alkotmányos identitás mind egyéni mind közösségi szinten.

Végül a szentkorona tulajdonjoga kerül említésre a hivatkozott tudományos diákköri dolgozatban, hogy az úgymond nem egyeztethető össze a mai modern alkotmányjogi és polgári jogi tulajdonfogalommal illetve a magántulajdonra épülő kapitalista gazdasági rendszerrel. Alapvető kérdést érint ez az elhamarkodott vélemény. És itt nem egy tudományos diákköri dolgozat szerzőjével szembeni kritikáról van szó, hiszen ő összegzi azokat a véleményeket, amikkel találkozott.

Ez a többé-kevésbé ma hivatalosnak mondható vélekedés a modern alkotmányjogi és polgári tulajdonjogról alapvetően alkotmánysértőnek tekinthető. Azért, mert az alkotmányos lét egyik alapja a megfelelő természeti és társadalmi erőforrásokhoz való hozzáférés, azok birtokolhatósága a nemzet számára tagjain keresztül.

Nyilvánvaló ellentmondás van aközött, hogy a világ leghatalmasabb tőkekoncentrációihoz nem férhetünk hozzá semmilyen arányban olyan emberekként, akiknek természeti és társadalmi erőforrásait ezek a koncentrációk tőlünk elvonták majd előlünk lényegében elzárták. Hogy ennek az állapotnak alkotmányos legitimitása nincs, nem is lehet, az nyilvánvaló.

Más kérdés, hogy tételes jogrendünkre ezek a globális tőkeerők milyen hatással vannak. Az ő hatásuk nyilvánul meg például a kartális alkotmány-műfaj szorgalmazásában világszerte, majd a kartális alkotmányú országok olyan uniókba tömörítésével, amelyekben a tételes jogszabályok mondják ki, hogy jogszabályt a tőkeérdek (tehát a globális tőkeérdek) sérelmére nem lehet elfogadni.

De hogy ezt a ritkán tárgyalt ám kétségtelen összefüggés-rendszert még mi erősítsük történelmi alkotmányos tételeinktől való önkéntes elhatárolódással (fegyelmezett, összeszorított foggal működtetett öncenzúrában), az képtelenségnek tűnik, felesleges önrombolásnak.

Úgyhogy a szentkorona szuverenitásával szemben gyakorlatilag a diákköri dolgozatban is felvonultatott érvek mondhatók mérlegelendőnek, de nem mondhatók szilárd elvi ellenérveknek.

---

⁴⁹ A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása Samuel P. Huntington könyve. 1996-ban jelent meg, a Foreign Affairs című nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó amerikai lapban 1993-ban publikált hasonló nevű, óriási vihart kavart cikkének kifejtéseként. A könyv – miként a cikk is – a hidegháború utáni politikai, ideológiai helyzetet elemzi. Az eredeti publikáció [Francis Fukuyama A történelem vége és az utolsó ember](#) c. 1992-ben megjelent könyvére adott reakció, „kvázi-kritika” volt. - https://hu.wikipedia.org/wiki/A_civiliz%C3%A1ci%C3%B3k_%C3%B6sszecsap%C3%A1sa_%C3%A9s_a_vil%C3%A1grend_%C3%A1talakul%C3%A1sa

<http://www.alkotmanyossagi-muhely.hu/>

[Érvelés a jelenkori szentkorona-tan ideák fontossága mellett](#) (problémafelvető vázlat III.)

(2023 04 03)

[A történelmi alkotmány legfőbb sajátása a kartális alkotmányokkal szemben](#) (problémafelvető vázlat II.)

(2023 02 19)

[A szentkorona-tan mint elvek tana](#) (Problémafelvető vázlat I.)

(2023 03 12)

Kiss Endre József: [Reflexió](#)

[Alkotmány a jogrenden belül vagy azon kívül? I-X. részben](#)

Beszámoló elméleti áttekintésről I-X részben,
időben fordított sorrendben (elől a legutóbbi, végén a legelső) 2022 okt – 2023 febr – FÁ

Tartalom

Aktuális szentkorona-tan modell útkereséséről (X.).....	2
Történelmi alkotmány és kartális alkotmány különbsége	2
Példa a történelmi alkotmány reménybeli hatására	6
Deduktív axiomatikus szentkorona-tan modell szükségessége (IX.)	9
Kezdetben vala az ige ... – és most? (VIII.)	19
Miként lehet kiindulópont a magyar történelmi alkotmány a társadalom- elméleti gondolkodásban? Például elméleti közgazdaságban? (VII.)	22
Gondolat-modulok az alkotmányosságról ... jogfolytonosság helyreállítása - alapértékekhez igazodással (VI.)	26
Gondolat-modulok az alkotmányosságról ... ősiség és jogkiterjesztés (V.)	28
Alkotmányos elvi modell / a GreatReset idején (IV.)	36
Miként aktuális a magyar alkotmányos hagyomány túl a jogrenden? (III.)	36
Ismeretelméleti és ontológiai alapok a kétértékű logikától kezdve (II.)	41
Szakrális eredet és bürokrácia kifejlődése	41
A szentkorona tan tézisei és a személy fogalmának filozófiai tartalma (I.)	46
Szuverén személyek közösségének alkotmánya	46

[A jog része az alkotmány vagy sem?](#)

a jogrendszer részeként kezelhető alkotmány
és a jogrendszeren kívüli, identitást meghatározó,
hagyományként őrzött eszmei alkotmányos elvek
alapvető műfaji, ismeretelméleti-ontológiai különbségéről
(problémafelvetésként, egyelőre keresve a megfelelő szavakat). – FÁ

2022 okt

➤ ÉRVELÉS A JELENKORI SZENTKORONA-TAN IDEÁK FONTOSSÁGA MELLETT (*PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT III*⁵⁰. - 2023 04 03)

Problémafelvető útkeresés során lerögzítendő, hogy bár a latin nyelvű kereszténység római központjának ösztönzését elfogadó korai európai királyságok sorában tudhatjuk szent királyaink Magyarországot - később amikor alkotmányossága megformálódik (megszilárdul a szentkorona szuverenitása), azt soha semmikor nem tették alku tárgyává a rajtuk túlterjeszkedő kontinentális, később világhatalmi hatalmi átrendeződések nyomására (pragmatica sanctiónál remegett a lécs, de a lényeg nagyobb része megmaradt).

Tehát a Habsburg korszak nem eredményezte a szentkorona szuverenitásának elvi feladását. Sőt, ami a jövőt illeti, a hagyományt követve egy minden korábbi korszakhoz képest monumentálisabb, egyetlen illetve kevés központú világhatalmi mai felállásban sem lehet a szentkorona szuverenitásának feladása valamifajta praktikus alku tárgya (ha meg elvész az egész kontinens velünk együtt, akkor meg úgysem érne az az alku semmit).

Nehéz ezt a kérdést körüljárni, indokolni, ezért egy párhuzammal próbálok élni. A magyar nyelv latin betűs írásának kialakítása sok évszázados folyamat volt. Főleg a magyarban használatos, a latinnál több magánhangzó jelölése haladt lassan. Nem egyszerre jelentek meg az ékezetes rövid és főleg hosszú betűk. Van olyan vélemény, miszerint a folyamat elakadt és mai napig is még hiányos betűkészletet használunk, aminek következtében számos rendhagyónak mondott hangilleszkedés nem rendhagyó, hanem hiányosan jelölt⁵¹.

A probléma jelentősége korunkban egyesek szerint (pld. MTA Nyelvtudományi intézet munkatársak) csökken, hiszen az angol nyelv hódít teret (mint valami importálható vagy egyenesen migránsként jelentkező betüremkedő betűhasználati know-how vagy inváziós faj). Mások szerint meg éppen fordítva kell értelmezni a jelent, hiszen az írott kommunikáció egyre kiterjedtebb, a személyes kontaktus meg vissza szorul, a jelentősége csökken. Azaz az újabb nemzedékek egyre kevésbé fogják tudni kijavítani a helytelen (hiányos) írásmódot nyelvérzékükkel. Azaz felerősödött az akaratlanul töredékes írásmód identitás-formáló (rontó) szerepe (az írásmód miatt rendhagyónak tűnő ragozási esetekből következően a nyelvi logika romlásával kell számolni). A magánhangzókat nem jelölő rovásírás nosztalgiaja ebből a szempontból kétségtelen előnyös. De ami az aktualitást jelenti a rovásírás mellett a magánhangzókat jelölő latin betűkészletet is nyelvünk sajátosságaihoz kellene illeszteni.

Hogy a magánhangzóinkat hiányosan jelölni képes betűkészlet dolgában mennyire van igaz a problémafelvetésnek, azzal nem ártana foglalkozni, de az messze esik az alkotmányosság kérdésétől. Párhuzamként azonban gondolom eléggé szemléletes. A szentkorona tant is gondozni kellene és ha valamiképpen abban is hiányosság volna felfedezhető (a változó körülményeink miatt akár, amikor a korábban le sem írva is egyértelműen figyelembe vett elvek értelmezése elbizonytalanodik), akkor azzal foglalkozni kellene és helyette nem az importálható know-how-ra, a nagyvilágban is a jó megoldásokat kikerülő „invazív megoldásokra” hagyatkozni (annak korszerűségét, világon másutt elfogadott éppen divatos voltát, vagy éppen velünk szembeni külső elvárásokat hangoztatva).

Alkotmányos önazonosságunk, identitásunk mind egyéni mind közösségi szempontból alapvetően meghatározó – még ha nem is tartjuk számon szélesebb körben az alkotmányos tudat általános társadalmi gondolkodást meghatározó voltát úgy jogban, politikában de még a számok világa mögé bújtatott közgazdaság elméletben, elméleti modell kezelésben is.

Történetileg a magyar (és általában a latin-európai) alkotmányossági ideák a keresztény egyház római központjának ösztönzésével, lelki-szellemi iránymutatásával alakultak ki, emelkedtek ki a szakrális korszak erkölcsileg vezérelt gondolkodásából jó ezer éve. Talán a magyar történelmi alkotmány a többinél jobban

⁵⁰ Előzőek: [A történelmi alkotmány legfőbb sajátossága a kartális alkotmányokkal szemben](#) (problémafelvető vázlat II.) (2023 02 19); [A szentkorona-tan mint elvek tana](#) (Problémafelvető vázlat I.) (2023 03 12)

⁵¹ <http://www.alkotmanyossagi-muhely.hu/tg-maganhangzo-illeszkedes.htm>

---

támaszkodhatott ezen kívül a magyarság korábról hozott mentalitására (bár lehet ilyen egyéb hagyomány mindenütt van, csak nekünk a magunké a legfontosabb).

Milyen lényegi, meghatározó mintát adhatott a keresztény vallási tanítás, amely mint elv mind a mai napig alkotmányosság területén is aktuális lehet? Például még az élet utolsó pillanatáig lehetséges bűnbánat párhuzama is felhozható az alkotmányos elvek körében a személyi mivolt tiszteletében. 1848-ban mint sokan mondják, a szentkorona-tagság gyakorlatilag minden magyar választópolgárra kiterjesztettnek tekinthető.

Fontos dolog, hogy ez nem jelentheti egyúttal a szentkorona tagság elvi fontosságának, mibenlétének a végletes erózióját is (például az írásbeliség kiterjesztésével megjelenő funkcionális analfabetizmus mintájára). Az 1848-as jogkiterjesztés a választópolgárok esetében felveti, hogy milyen elköteleződés, vállalás, teljesítés lehet a személyes szentkorona-tagság feltétele? Hiszen egy dolog, hogy a szentkorona tan értelemmel és szabad akarattal rendelkező, lélek vezérelte szuverén személynek tekinti a szentkorona szuverenitását alapul vevő egyént és közösséget. De mi van ha a személy ezt vissza utasítja vagy nem érti, nem vállalja, nem érzi át?

Nyilván nincsen értelme annak a szimbolikának, amelyet az érintettek nagy hányada nem ért, nem tisztel, lényegtelennek tart. Meg kell tehát találni (megnevezni) azokat a szempontokat, feltételeket, amelyeket figyelembe véve a szentkorona tagság valós tartalommal is bírhat. Ami a lelki elfogadást illeti ott a példa, hogy a bűnbánatra mindenki élete utolsó pillanatáig lehetőséggel rendelkezik (példa a valódi bűnbánat jelentette valódi lelki megújulásra képes lelkiségre).

A szentkoronának az állammal való azonosítása és ezzel együtt a szentkorona tagság mint automatikus állampolgárság értelmezés olyan leegyszerűsítő megközelítés, amely kísértően jelenik meg a történelmi alkotmány hívei között is. Bonyolódik a kérdéskör, ha az alkotmányosság végső alanyának a lélek vezérelte egyéni vagy közösségi (erkölcsi) személyt tekintjük, mert az állam (a pozitív jogértelmezés szerint) ilyennek kétségkívül nem tekinthető. A személyi lét kapcsán természetesen a személyek nyilvántartásától független végső kérdés: a személy létének, értelmes voltának, szabad akaratának kérdése.

Amennyiben tehát a történelmi alkotmányt a közösségi lét egy megnyilvánulásának (sőt létformájának) tekintjük, amely megnyilvánulás az alkotmányosság központi intézményének tekinthető szentkorona mint élő személy megnyilvánulása (a nemzet államalkotó akarataként) – akkor a pozitivista jogszemlélet szerint is az állami apparátus eszközként határozható meg, a közösség mint élő személy eszközeként.

A szentkorona tagságot is nyilván kell tartani és viszonyítani az állampolgársághoz. Azonban ha a szentkoronát mint közösségi élő személyt tekintjük, akkor a szentkorona tagokat is mint egyéni élő személyeket kell tekintsük. A nyilvántartásuk mint állampolgárok elvi szempontból nem lehet azonos a szentkorona tagsággal.

Nehéz ezt megfogalmazni, mert jelenlegi gondolkodásunkban a különbségtevést szentkorona és állam között nehezen tudjuk kezelni, hiszen nem volt jelentőség tulajdonítva neki. Tehát a szentkorona szuverenitása mint idea és a szentkorona tagság mint idea, mint identitás az egyik oldalon, amely nincs kötve feltétlen a mondhatjuk „árnyékvilági” tényekhez (a létező valósághoz, a jogrendszer által koordinált állami eszközrendszerhez).

Ha szembesülni törekszünk legalább idea szinten, hogy mit jelentene a szentkorona szuverenitására támaszkodó alkotmányos szemlélet – lehetségesnek tartva akár a hozzá igazodó jogrendet is, akkor el kell kerülni a leegyszerűsítést. Akkor körül kell járni a kérdéskört, hogy adódik-e lényegi különbség állampolgárság és szentkorona tagság között?

Manapság az ENSZ okmányok érvénye, valóság formáló ereje felfeslik számos helyen a világot meghatározó hatalmi vetélkedésben. Idea szintjén, idea jelleggel azonban meghivatkozhatók, pld a Magyarországon az 1976. évi 9. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya meghirdet bizonyos természeti erőforrásokhoz való jogokat a népek, nemzetek, államok stb közösségek számára elvi jelleggel. Elvi jelleggel azért, mert szankciót nem társított hozzá, hogy ha pedig másként történik, akkor mi állítson gátat. De az elv adott. A magyar szentkorona tan jelenkori változatának hasonlóképpen a mi hagyományunknak, identitásunknak megfelelően kellene az egyéni és közösségi szuverenitás feltételeivel foglalkoznia.

Ettől még történhetnek sajnálatos dolgok, ettől még akár a kontinensünk válhat áldozattá egy világégésben. De ha saját magunknak nincsen koncepciónk arról, hogy miként „kellene” építkezzen az alkotmányos társadalom, akkor az nem is lesz ránk jellemző. Érdekességként az említett 1966-os ENSZ egyezségokmány is előfeltételnek nevezi azt, hogy az illető népek, nemzetek, államok stb közösségek ragaszkodjanak természeti erőforrásokhoz való jogukhoz.

Utalásképpen egy példa: a szentkorona tagságot korábban úgy értelmezték, hogy ahhoz az önálló egzisztenciára, életvezetésre való képesség is hozzá tartozott a közösséghez fűződő elvárt viszonyon, hozzáálláson kívül. Lehet erről beszélni 243 milliárd \$ offshore vagyon idején? Amelynek nem is tudjuk felmérni jelentőségét, hiszen több mint 30 éve nem készül nemzeti vagyon leltár. Végképp elveszett a jövőnk, hogyha ez az X×243 milliárd \$ nem szerezhető vissza? Vagy el kell gondolkodni azon, hogy mint egy mag, amit ha elvetnek, miként lehet törekvés tárgya netán a legalább részbeni pótlás (innen való talpraállítás)?

Nemrégem hallottam olyan felsorolást, hogy három fő finanszírozási forrásban lehet gondolkodni: a világbank, az uniós bank vagy a szabad pénzpiac. Az okfejtés lényege az volt, hogy az utóbbinak van legkevesebb politikai feltétele. A negyedik, ha úgy tetszik a legfontosabb nem került említésre, ez pedig a felelős pénzteremtés. Ez a legnehezebb és ez a legszabadabb. Legnehezebb, mert az országon belüli infláló felelőtlenséget fékezni kell tudni, ugyanakkor tudni kell ösztönözni, bátorítani a teljesítményt, a vállalkozást, a felelősen viselkedő infrastruktúrát, államigazgatást. Mert a pénzteremtéshez akkor lehet folyamodni, ha azzal arányos a létrehozott gazdasági érték. Ennek az evidenciának az ismeretében kellene felnőjön minden nemzedék.

Lehet ezt hasonlítani Münchhausen báró mocsárból saját magát saját kezével a saját hajánál való kihúzásához, de úgy vélem, hogy ha eszmetörténetileg utána nézne valaki, akkor könnyen rábukkanhatna még a müncheni mesében is az áthallásra, hogy segíts magadon, Isten is megsegít.

Hogy jelen pillanatban ez nem volna reális, nem valami reálpolitikai megközelítés? De ha alkalom adódnak, akkor volna rá idő és lelki meg értelmi erő átgondolni? Azt remélem, hogy valahol tudat mélyén sok ember törekvését jellemzi az életképes ország ideája. A magam részéről az alkotmányos ideák és a jogrendi realitás közti különbségtevést fontosnak érzem, mert ezáltal volna támogatható az alkotmányos közgazdasági modell igénye. Ami a hazai közgazdaság elméleti kultúrájának igen jót tenne.

Egy külön modern korszak a társadalmi struktúrában a tudatos innováció korszaka. Nem mindig volt jellemző. Utópiák a klasszikus ógörög korban is voltak, Platón megírta Állam c. művét.

Remélem nem veszi senki blaszfémiaának, ha magát a kereszténységet, a jézusi fordulatot, a megváltást a maga korában egyfajta utópiának látom, amiből sok minden megvalósult (több mint elsőre vélnénk).

A Biblia nemzeti nyelvekre lefordítása és széles olvasó közönség elé tárása szemléletes párhuzamos folyamatként fogható fel. Kikerült a szent iratok magyarázata az egyházi hierarchia kontrollja alól. Az egyre szélesebb körű írás-olvasási technikai képesség talán nem várt mellékhatásként a funkcionális analfabétizmus jelenségét is meghatározóvá tette.

A szabadkőművesség indulása is egy nyilvános erkölcsi kontroll nélküli titkos innovációs kört eredményezett a társadalmi struktúra területén (társadalmi mérnökség, amit talán túlzás lenne csak a funkcionális analfabétizmus példajaként említeni). A gondot a kontrollátlanság, az önkény jelleg jelenti, főleg a célok területén. Milyen célokat szolgálnak a társadalmi innovációk? Marx egy fokkal nyilvánosabban kívánt e területen működni. A XX. században diktatúrák, háborúk özönének pusztítása érkezett el.

A XX. század a szabályozáselmélet, a rendszerelmélet százada. Immár semmi nem állt útjában az embertelen struktúrák kialakítása előtt világméretben. .... A rendszerelmélet pusztításának egyik oka a személy fogalmának félre tétele volt. Nem tudtak mit kezdeni vele. A klasszikus európai gondolkodás szerint a személy életének elvétele gyilkosság. De akkor gyilkosság egyes társadalmi rétegek likvidálása is a saját államuk által? Hol a buzsoázia, hol a szegények, hol a kongói négernek nem számítottak embernek, személynek.

Igen nehéz logikai kérdésnek tűnt, hogy a mechanizált szervezési módszerek diadalának árnyékában mit lehet kezdeni a személy fogalmával? Itt a háború mellettünk. Elemző cikkek jelennek meg, hogy naponta mibe kerül

ez a szervezési bravúr mindkét oldalon a gigászok nagy egymásnak feszülésében. Az emberi élet értéke automatikusan hátrább sorolódott (nem beszélve annak lelkéről, személy mivoltáról).

Úgy tartjuk számon, hogy a szervezés fontosságának tudatosulásában egy állomásnak tekinthető Linné rendszertana. Időben utána következett az itthon emlékezetesebb Kazinczy féle nyelvújítás. Szervezés-tudományról a magyar származású pszichológus Ludwig von Bertalanffy XX. század eleji munkájától kezdve lehet beszélni. A siker mámorító volt. Már az öreg Bertalanffy nézett szembe a mellékhatásokkal, az elembertelenítő rendszerezés lehetőségével.⁵² A gazdasági és politikai reklám, marketing emberi életfeltételeket romboló hatásával. Elsőre igen talányosan enyhének tűnő a véleménye: bár a kísérleti pszichológia eredményeire támaszkodó szervezés, reklám kétségtelen eredményes – de ilyet nem szabad tenni. Miért? Mert rombolja emberi minőségünket, rombolja személyi voltunkat, lelkiségünket a siker érdekében kísérleti egérré, majommá formáló feltételek (reklámtechnikai feltételek) kialakításával.

Természetesen minél nagyobb a különbség a reklámozó és a reklám célszemélyének pozíciója között, annál inkább romboló beavatkozás a reklám, az erőszakos marketing. Bertalanffy tanítványa volt Kenneth Building, az emberi felelősséget hangoztató környezetvédő és David C Korten amerikai gazdaság-fejlesztési tanácsadó.⁵³

A kartális alkotmányokkal szemben a történelmi típusú alkotmány elvi előnyeit hangoztatta James M. Buchanan 1986-os amerikai Nobeldíjas közgazdász (a gazdasági és politikai döntéshozatal szerződéselméleti és alkotmányos alapjainak kifejlesztéséért kapta az elsimerést).

Mindezt csak azért vázoltam, hogy nagyon tág körvonalakkal próbáljam keretbe foglalni azt a felvetést, hogy a szentkorona tan kortárs kifejtésére igen nagy szükségünk lenne.

Vajon miért, milyen körülmények között vett sajátos irányt a magyar alkotmányos gondolkodás (túl a sajátos kulturális örökségén, identitásbeli egyediségén)?

Kezdjük Mátyás király korával.

A világtörténelem, a világpiac folyamatai valahol az 1500-as évektől fogva számunkra mint egyre távolodó központú, halványuló folyamatokat jelentettek volna. Vegyük például a távolkeleti kereskedelmi útvonalat megszálló török birodalom megerősödését, felemelkedését (miáltal Magyarország a korábbi kereskedelmi út állomásaként leértékelődött, kikerült a már Afrikát is megkerülő új kereskedelmi útvonalból). Újabb változás volt Amerika felfedezését követően a spanyol ezüst- és aranyimportot, amely egész Európa pénzügyi rendszerét romba döntötte (miáltal pedig a magyarországi arany mennyiség értékelődött le az Európába özönlő összes aranyhoz képest).⁵⁴ Továbbá a tengeri úton elérhető gyarmatok ösztönözték a tőlünk egyre távolabb kerülő és a mi állapotainktól egyre inkább különböző kereskedelmi, ipari fejlődést, ami szintén helyzetünk félre eső voltát nyomatékositotta.

Hogy milyen mértékűvé vált tudati elszigetelődésünk – azt nyomatékositja az új gazdasági és politikai erőközpontok által szándékosan vezérelt, a maguk pozícióját erősítő és a maguk jobb pénzügyi helyzetéből finanszírozott kulturális hatásuk (mondhatnánk számunkra dezinformációs hatásuk). Mára olyan lélegzet elállító állapotokkal szembesülhetünk, mint a GreatReset minden képzeletet meghaladó próbálkozása szellemi-erkölcsi létünk átformálására számunkra alig megnevezhető hatalmi csoportok érdekében.

Mintha több évszázados álomból riadva ismét azzal szembesülnénk két világháborút, vörös forradalmat és megszállást követően, hogy a vészes idők nem múltak el.

⁵² Ludwig von Bertalanffy - ...ám az emberről semmit sem tudunk (Robots, men and minds) Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1991

⁵³ David C. Korten: Tőkés társaságok világhuralma, MAGYAR KAPU ALAPITVÁNY, 1996

⁵⁴ Kolumbusz halála után huszonnégy évvel, 1530-ban Francisco Pizzaro elérte Peru partjait. Annak rendje és módja szerint megkezdte a hódítást és a nemesfémek (többnyire ezüst) elrablását. Becslések szerint évi 170 tonna ezüst érkezett meg Sevilla kikötőjébe. Ennek 25 százalékát lefőlözte a kincstár, ami azt jelentette, hogy a kiadások 50 százalékát a befolyt ezüsből fedezték. Ez kvázi fedezetlen pénznyomtatás volt. Amiből pedig túlkínálat jelenik meg, annak lemegy az ára, ergó minden más ára fölmeleg. 1500 és 1585 között a korabeli adatok alapján 50 százalékkal emelkedtek a termékek árai Európában. <https://hold.hu/holdblog/spanyol-birodalom-hanyatlal-grany-ezrust-inflacio-amerika/>

A világtörténelemnek Európa már csak egy foltja a földrajzi felfedezések, a gyarmatosítás korszakától kezdve. Ennek a táguló politikai és gazdasági környezetnek a tudatosítása nélkül mintha színpadi díszletekben gondolkodnánk, amikor Európa modernkori történelméről van szó (a tengeren túli és az Ázsiába nyúló hatalmakat figyelmen kívül hagyva). Mintha itt minden ezer éve ugyanúgy volna, mintha ezer éve a kalandozó magyarok Spanyolországig mentek volna, esetleg Portugáliáig, mintha Finnország ezer éve nézne feszülten Oroszországra, stb-stb. Közben ezek az országok nem mind ezer évesek és régen nem ők határozzák meg a világ dolgait (egyáltalán a világ dolgait nem Európában határozzák meg). Már régen nem elég Párizsra vetnünk vigyázó szemünket. Európa egészének a sorsa vált bizonytalaná. Ezt a háborút nem ő indította, nem ő vívja, ezt a háborút európai viszonyokkal nem lehet magyarázni.

Van valami eshetőségünk mást tenni, mint úszni az árral egy NewWorldOrder, egy GreatReset, egy a földkerekség hatalmi újra felosztásáért folyó küzdelem korában? Mit, milyen példát mutathat a hajdani szkíták, hunok, avarok, kalandozó magyarok, a szentkirályok korszaka, a Hunyadiak, majd az alkotmányos önállóság küzdelmei, a nagy találmányok, a reformkor példái?

Vajon egy lehetséges vagy elkerülhetetlen jelenkori utat nevezett meg a legendássá vált merjünk kicsik lenni javaslat? Betagozódtunk két nagy szervezetbe. Mi maradt? Azok a bizonyos ideák, amelyekhez viszonyítva érthetjük meg jelenkori helyzetünket egyrészt, másrészt pedig amelyekhez viszonyítva kereshetjük önmagunk lényegének megőrzését – az olyan amilyen körülmények között.

A jelenkori szentkorona-tan ideák fontossága mellett próbáltam érvelni.

<http://www.alkotmanyossagi-muhely.hu/>

[A történelmi alkotmány legfőbb sajátossága a kartális alkotmányokkal szemben](#) (problémafelvető vázlat II.)

(2023 02 19)

[A szentkorona-tan mint elvek tana](#) (Problémafelvető vázlat I.)

(2023 03 12)

Kiss Endre József: [Reflexió](#)

[Alkotmány a jogrenden belül vagy azon kívül? I-X. részben](#)

Beszámoló elméleti áttekintésről I-X részben,
időben fordított sorrendben (elől a legutóbbi, végén a legelső) 2022 okt – 2023 febr – FÁ

Tartalom

Aktuális szentkorona-tan modell útkereséséről (X.).....	2
Történelmi alkotmány és kartális alkotmány különbsége	2
Példa a történelmi alkotmány reménybeli hatására	6
Deduktív axiomatikus szentkorona-tan modell szükségessége (IX.)	9
Kezdetben vala az ige ... – és most? (VIII.)	19
Miként lehet kiindulópont a magyar történelmi alkotmány a társadalom- elméleti gondolkodásban? Például elméleti közgazdaságban? (VII.)	22
Gondolat-modulok az alkotmányosságról ...	
jogfolytonosság helyreállítása - alapértékekhez igazodással (VI.)	26
Gondolat-modulok az alkotmányosságról ... ősiség és jogkiterjesztés (V.)	28
Alkotmányos elvi modell / a GreatReset idején (IV.)	36

Miként aktuális a magyar alkotmányos hagyomány túl a jogrenden? (III.)	36
Ismeretelméleti és ontológiai alapok a kétértékű logikától kezdve (II.)	41
Szakrális eredet és bürokrácia kifejlődése	41
A szentkorona tan tézisei és a személy fogalmának filozófiai tartalma (I.)	46
Szuverén személyek közösségének alkotmánya	46

A jog része az alkotmány vagy sem?

a jogrendszer részeként kezelhető alkotmány
és a jogrendszeren kívüli, identitást meghatározó,
hagyományként őrzött eszmei alkotmányos elvek
alapvető műfaji, ismeretelméleti-ontológiai különbségéről
(problémafelvetésként, egyelőre keresve a megfelelő szavakat). – FÁ

2022 okt

➤ A TÖRTÉNELMI ALKOTMÁNY LEGFŐBB SAJÁTSÁGA A KARTÁLIS ALKOTMÁNYOKKAL SZEMBEN (PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT II⁵⁵. - 2023 03 19)

(KEZDŐ HIPOTÉZISKÉNT, TEHÁT A KONKRÉTUMOKBAN KIIGAZÍTANDÓ,
ÚTKERESŐ VÁZLATKÉNT TÖRTÉNELMI⁵⁶ ALKOTMÁNYUNK SAJÁTÓSÁGAI RÓL A KARTÁLIS
ALKOTMÁNYOKKAL SZEMBEN)

Mi tehát a lényegi (műfaji) sajátossága történelmi alkotmányosságunknak - amire kartális alkotmány lényegénél fogva alkalmatlan?

E sajátosság egyértelmű tárgyalásához könnyebbség kedvéért időbeli és térbeli körülhatárolást kell tenni. Sokszor okoz bizonytalanságot a magyar alkotmányos hagyományok ősidőkre visszavezethetőségének mértéke (akár valaha volt tökéletes előképe, amely csak romlott volna az elmúlt ezer évben). Sok évezred több kontinensen is vagy különösen Közép-Ázsiában? - Szűkítsünk a latin Európára⁵⁷ a római birodalom bukását

⁵⁵ előző ---- [A szentkorona-tan mint elvek tana - Problémafelvető vázlat I.](#)

⁵⁶ A történelmi alkotmány története

Lényege szerint a magyar alkotmány történelmi, mert nem csupán a magyar történelem egy fontos szála, hanem nemzeti létünk teljességének, eszmei elevenségének megnyilvánulása, nélküle nem nagyon érthetők meg szabadságharcaink és békéink, törvényeink, az ország, a nemzet identitása vagy jelen korunk kihívásai. Létkérdés számunkra a történelmi alkotmányunk, alkotmányosságunk (sőt annak történelmi mivolta), nem úgy mint pld a vasúti sínek távolságának szabványa és e szabvány története.

Lehet tehát beszélni a lényege szerint történelmi alkotmányunk rengeteg sajátosságáról, össze lehet vetni a kartális alkotmányokkal és többek közt lehet beszélni a történetéről – ha ragaszkodunk a két kifejezés közti árnyalatnyi különbség használatához (történelmi és történet).

⁵⁷ Az első nagy egyház-szakadás (nem is szakadás, hanem elválás, hiszen nem voltak korábban sem egészen egységesek) után Magyarország egyértelműen a latin egyházhoz (felekezethez?) került közelebb. Ha szakadás kifejezést használjuk, akkor római katolikus1-et mondhatunk az egyház-szakadásig és római katolikus2-öt a reformáció fellépéséig, majd római katolikus3-at a reformációt követően.

Véletlenül sem vitát szeretnék kelteni, de alkotmányosságról lévén szó a kiegyezéskori törvényekben már reverzalist adnak az eltérő felekezeti a szülők születendő gyerekeik neme (!) szerint (1895. évi XLIII. Törvénycikk a vallás szabad gyakorlásáról). Innen a teológiai, hitbeli különbségek mondhatni végképp reverzális szintű formaságok függvényévé váltak a világi törvények, de még a szentkorona alkotmányossága szempontjából is.

követően, ahol szinte lenullázódott az állam-élet, az írásbeliség, általában a szervezett társadalmi lét. Nem teljesen, de szinte.

Ezt az időszakot kezdő időszaknak tekintve lehet tárgyalni előbb a vallási élet rendeződését (térítések, egyházi struktúrák kialakulása), majd a római pápai központból ösztönözve az írásbeliség és a szervezettebb államélet kifejlődését (a lovagi korszakig, skolasztikáig terjedően). Az így kiválasztott időszakban és a tágabb latin-európai környezetben meghatározóan érvényesült az államok kiépülésében egy vallási, egyház-szervezési keresztény minta.

Magyarországi történelemben erre az időre esik a szent királyok korszaka, ami nevezhető szakrális korszaknak⁵⁸ is.

A pápaság és császárság küzdelmét a köztudat az iskolai oktatásból meríti mint domináns jellemzőjét az európai egyház és állam közti viszonyoknak sok évszázadon keresztül, a kanosszajárástól kezdve sok más emlékezetes eseményt kiemelve, mindig valami hatalmi vetélkedés hangsúlyozva – de a lényegét szinte elfeledve. A lényeg úgy hiszem éppen fordítva az egyház és az állam együttese volt. Olyan kétpólusú rendszerként működtek, amelyben a tét nem egymás legyőzése, nem a felek hatalmi konkurenciája volt, hanem Isten égi országa földi előterének megalkotása, működtetése.

Mintegy megfordítva Platón idea és árnyékvilág viszonyát, ahol előbb volt az idea és annak tökéletlen mása található az árnyékvilágban (majdhogynem végső okként szereplő, potenciálisan tökéletes idea elromlik mire valósággá lesz) – ezzel szemben a korai kereszténységben legborúsabban siralomvölgynek nevezett földi világban a végső cél Isten országa, tehát a romlás tudomásul vétele helyett javulásért, tisztaságért (hit-remény-szeretetet igézetében) élnek.

Ez a jobbitó, javító szándék jellemzi az egyház nevelő-intő szándékát a korai királyságokhoz fűződő kapcsolatában. A kölcsönös viszony bizalomteli és működőképes az úgymond szakrális korszakban. Később, például a pénzgazdálkodás kiterjedésével (főleg az évente újravert pénzt ellenőrző állam kezéből kivett értékálló aranypénz térhódításával), a bürokrácia megerősödésével a bürokrácia önértékének részbeni hatalomhoz jutásával a közvetlen kölcsönös bizalom megrendül a hatalom gyakorlója és a hatalom elfogadói között (mind a világi hatalmi struktúrában mind az egyre jobban kiépülő egyház saját hierarchiájában).

Erről a változásról szól Dante Divina Comedia műve és ennek a változásnak cinikus ideológusa Machiavelli Fejedelem c. írása. A feladat ezután nem a feltétlen kölcsönös bizalomra jogosító állapot visszaállítása (amolyan géprombolókként) hanem a kibontakozó új struktúrák természetének felismerése és kézbentartásának megtanulása, megerősítve ezáltal a szakrális korszakban még evidens, egyre inkább elbizonytalanodó

Tehát az alkotmányos kérdések lényegét illetően értelmetlen dolog szembe állítani a protestáns felekezetet (mindenképpen katolikus1 eredetű, és nagyrészt katolikus2 korszakból nem hitbéli hanem alapvetően egyház-szervezési vélemény-különbség miatt kilépő protestáns felekezetet) és a szakadás után változatlanul katolikusnak nevezett (de a protestánsokkal megfogyatkozott és a protestánsok egyházszervezési kritikáját idővel fokozatosan tudomásul vevő római (katolikus3) felekezetet (akár protestáns akár katolikus vagy más oldalról).

Ami nem azt jelenti, hogy korunkban bárki lelkiismerete, hitbéli meggyőződése, sorsa szerint mechanikusan lenne odarendelve születése előtti reverzális jogi szabályok szerint a neme alapján. Azt sem jelenti, hogy a protestáns és katolikus (katolikus3) hitbéli meggyőződés különbségének ne lehetne jelentősége. De nem lehet a jelenkori katolikusághoz rendelni kizárólagossággal az alkotmányos hagyomány mindenkorai kérdését. Más dolog, hogy a katolikus1 és katolikus2 korszakokat, azok szimbólumait, világlátását ne lehetne esetenként elsősorban a katolikus gondolkodás, szimbólumok, rítusok megfelelő korszakai alapján értelmezni (főleg a kezdeti katolikus1 és katolikus2 időszakban).

A protestánsok úgymond katolikus2 gyökerű keresztények. Napjainkban a katolikus3 egyházban igen komolyan merült fel nemcsak a zsidó és mohamedán vallással való összeolvadás világpolitikai indíttatású szinkretizmusa, hanem az amazonasi indiánok természetvallásával és más, az ábrahámi vallásoktól még távolabbi hitekkel való összeolvadás gondolata is. Az alkotmányosság eszméje görög előzmények után a kereszténységből nőtt ki, mint a kereszténység afféle gyermeke - amin nem szabad képletesen a szülő meghasonlását számon kérni.

A magyar alkotmányosság eredetében szent István apostolsága mellett ott a nemzeti szokások elvi szála is (lásd az eskü kulturális szerepét).

Alkotmányosságunk tehát identitásunk eleme amit ne hagyjunk magára sorsában, sodródásában.

⁵⁸ *Hogy mi a szakralitás, hogyan tárgyalható, hogyan közelíthető, arról sokan sokfélet gondolnak. Aki például megélni kívánja különösebb fogalmi elemzés nélkül az önértékében pont olyan létjogosult mint aki az alkotmányosság ügyében kívánja a szakrális értékeket szolgálni, a szakralitás feltételeit javítani.*

közérdeket. A magyar alkotmányosság eszmeisége, intézményes megoldásai évszázadokon át éppen azt szolgálták, hogy a szakrális korszakban gyökerező, érvényesülő, megfogalmazódó ideák mint alkotmányos eszmék által inspirált intézmények szolgálhassák mind az egyént mind a közösséget.

Elemzések úgy fogalmazzák, hogy a szakrális korszakban a hatalomnak az volt a célja, hivatása, hogy az embereket az üdvösséghez vezető úton segítse. Ezt a szent, szakrális állami feladatot koronként más kifejezésekkel, bővülő és átalakuló, átrendeződő intézményekkel, fogalmi eszköztárral az alkotmányosság ne engedje végképp felszívódni, elszemélytelenedésbe, elidegenedésbe, eltömegesedésbe fordulni. A hatalomnak a szakrális korszakban még megragadható, az élet teljességét szem előtt tartó felfogása lehet az alkotmányos hagyományunk egyik, talán legfontosabb öröksége, amivel mint a példabeszédben a talentumokkal jól kell bánni.

Kezdő hipotézisként induljunk ki abból, hogy ha a nemzetet jelentő szentkoronát élő **személynek** (élő szuverén személynek) mondták, akkor nyilván nem az élettelen tárgyat tekintették élőnek, hanem azt amit a tárgy jelölt, jelképezett, megjelenített, és pedig a nemzeti közösséget (az élő, eszmék jegyében szerveződő nemzeti közösséget)⁵⁹. A szentkorona mint élő közösségi személy tehát egy nyelvi kifejezési módja az élő politikai közösségnek.

Meg lehet találni a nyelvi kifejezés előzményét a keresztény egyház mint élő személy (szabatosan mint élő erkölcsi személy) fogalomban. Nem véletlen az áthallás illetve a kifejezési mód hasonlatossága, hiszen a kezdeti időkben (a sokat hivatkozott szent királyok szakrális korszakában) nem nagyon volt a vallási kifejezésektől független kifejezésük a korai államéletnek.

A személy fogalma Boethiusra hivatkozva (a hivatkozást a jelen okfejtés szempontjából kiemelve):

önmagában megálló (szubsztancia),
nem ismételhető,
értelmes,
szabad akaratú.

A szabad akarat természetéről a végső ok fogalma merül fel, másként a **teremtő ok** fogalma.

A teremtő ok fogalma a teljesség figyelembe vételének eszköze lehet. A teljesség ugyanis az ember számára ontológiai (lételvi) és ismeretelméleti okból megragadhatatlan, tanulmányozhatatlan, feltárhatatlan, legfeljebb megjelölhető (amint a matematikus Gödel tételeiből is következik), hivatkozni lehet rá, például a teremtő ok fogalmával. Ugyanakkor a teljesség részének, megnyilvánulásának tekinthető a szabad akarat képessége maga.

Évezredekkel ezelőtt ha közvetlen nem is ezen indoklással (kiváltképpen nem Gödelre hivatkozva), de ennek az indoklásnak megfelelően nevezhették személynek a közösséget megjelenítő szent koronát. Azaz a szentkorona élő személy megjelölés által szembesülhetünk a nemzeti közösség teremtő erejének, képességének hangsúlyozásával. Amely képességet (közösségi személy minőséget) az alkotmányosság (alkotmányos elvek figyelembe vétele) felerősített, annak bizonyos sajátlagos, egyéni jelleget adva.

Hasonló a helyzet a kisebb közösségekkel, autonómiákkal, családdal. Az alkotmányosság tehát ezek teremtő erejét erkölcsi jellegük megtartásával, a remény biztosítékával és a hit erejével értelmezhető nemzedékről nemzedékre ívelően, a legkülönfélébb kísértésnek, veszedelemnek kitett, megpróbáltató folyamatosságban.

A szentkorona élő személy mivolta mellett a nemzet mint közösség tagjait alkotó természetes személyek személy mivolta szintén igen hangsúlyos jellemzője az alkotmányos hagyománynak. Kiemelendő velük

⁵⁹ A nemzet fogalmának magyar és latin szavakkal kifejezett jelentés-történetéről, a szavak etimológiájáról korszakonként vagy akár jelentősebb szerzőnként „fogalmi térképet” kellene vázolni, mert jelen helyzetben sokszor nem is céljuknak megfelelően hivatkoznak rá egyes szerzők, vitatkozók, hanem leginkább tájékozatlan véletlenszerűséggel. ...

Nemcsak a szó etimológiája kérdés (magyarul például nemz, nemzedék, nemzetség, nemzet) ... hanem latinul is hol ez, hol az a megfelelő (natio illetve a populus – korszakonként, szerzőnként váltakozva).

Az etnikai nemzet fogalom előtérbe kerülése mint államalkotó nemzet a francia forradalmat követően válik eszményképpé. A magyar alkotmányos szemléletnek pedig a politikai nemzet fogalma a jellemzője.

kapcsolatban is a személy szabad akaratának mint teremtő oknak a jelentősége, a személy teljességének a figyelembe vételeként⁶⁰.

Hagyományos megfogalmazásban a szentkorona mint élő személy testét alkotó tagok szintén élő személyek. S ezáltal mind a nemzet egészének mind a nemzet tagjainak élő volta, teremtésre képessége válik lényegi gondolattá, fenntartandó törekvéssé.

Az önkény elutasítása a teremtő ok, teremtő erő mivolt megvédése.⁶¹ A szentkorona szuverenitása a nemzet szabad akaratának, teremtő-alkotó erejének, életerejének a megnevezése ... Amit figyelembe vehetünk. Aminek feltételeit biztosíthatjuk, fejleszthetjük. De amit a részletek ideák nélküli kaotikus szabályainak alávetve veszélyeztetünk, a sors szeszélyeinek szolgáltatunk ki (lásd a 243 milliárd \$ offshore összegek példáját).

Az élő személy léte, legyen egyén vagy közösség, a teremtő ok mint megnyilvánulás lehetősége. A kereszténység ennek a teremtő oksági létnek a kultúráját adja a hit-remény-szeretet fogalmakkal jellemezhető szellemiségben. Amiben egy életet le lehet élni vagy el lehet utasítani, el lehet rontani.

Krisztus nem a szervezetet, nem az államot, vállalatot stb váltotta meg, hanem az embert, a lélek által vezérelt személyt. Példabeszédben azt mondta, adjátok meg Istennek ami Istené és a császárnak (államnak) ami a császáré. Csakhogy akkor még volt császár. Fél évezreddel később új helyzet állt elő, képes-e a kereszténység újra szervezni a világi államiséget a latin Európában? Ebből az újraszervezési törekvésből nőtt ki a szakrális királyok korszaka és azt követően az alkotmányossági törekvések szerte Európában. Ennek az újraszervezési korszaknak egyik gyümölcse a szentkorona intézménye köré szerveződő alkotmányosság, amelyben a szentkorona mint élő személy jelképezi az alkotmányosságában formálódó nemzetet (hangsúlyozottan személynek tekintve egyéneként a szentkorona tagokat is).

A személy előtt álló lehetőségek, megpróbáltatások drámai séma szerint is kezelhetők⁶². Mit kezdhet a személy a lehetőségeivel, hogyan viselkedjen legnehezebb helyzeteiben értelmét és szabad akaratát, lelki erőit érvényesítve, fogyatékoságaival mint próbatétellel szembesülve. Az ember az életútján milyen mintát vehet alapul? Az életút általános kérdései drámai sablonban foglalhatók össze. Ilyen drámai sablont kínálnak a legkisebb fiú (legkisebb királyfi vagy pásztorgyerek) mesék, mintegy az élet lelki, felelősen szabad akaratú döntéseire felkészítve. A görög drámák is ezt tették (pld Antigóné). Drámai életút-mintaként értelmezhető Krisztus élete is. És a szentkorona mint a nemzeti közösség élő személyként való megjelölése ad alapot a trianoni törés passiójátéki elemként való értelmezésére.

A keresztény tanítás központi eleme, lényege a mindennapok számára nem a teológiai tételek száraz ismételtetése (szeressétek egymást, egy prédikációban 10 mondatonként mint kötelesség hangoztatása), hanem azon életút-mintának a tárgyalása, amely mintaként minden lépésünkben szemünk előtt lebeghet.

⁶⁰ *Ismeretes jelenkorunkban egy perszonalizmusról szóló elméleti vita. Nem a széles vagy szűkebb szakmai közvélemény előtt, hanem szinte a tiltás által egészen a nyilvánosság határára szorítva. Ennek lényege, hogy az ember mikortól meddig számít személynek. A fogantatás pillanatától vagy a magzati kor bizonyos szakaszától vagy az anyakönyvi nyilvántartásba vételtől a halál beálltáig, az öntudatvesztésig, vagy az önálló életvezetésre képesség valamely fokáig? Egyik vitakérdés, hogy a személy fogalma abszolút fogalom-e vagy valami kortárs bizottság, esetleg politikai döntés függvénye? Egyházi körökben is erős a bizonytalanság, hogy az ember esetében ragaszkodni kell-e a személy fogalmának abszolút voltához (a Krisztus által megváltott ember személy mivoltához – mondhatni lélek-vezérelte személy mivoltához, aki élete utolsó pillanatáig szabadon dönthet lelkiismerete szerint bűn mellett vagy ellen), vagy engedve a kordivatnak tekintsük a személy fogalmát elmosódottabb jelentésűnek, a mindenkori közösség (közvélekedés) által meghatározott, definiált fogalomnak.*

A vita egyik fontos vetülete, hogy a személy fogalma mélyen beleivódott az európai tudatba. Személy életét elvenni gyilkosság. Ha tehát bizonyos társadalmi rétegek személy mivolta kétségbe vonásra kerül (lásd XX. század diktatúráit), akkor széles társadalmi rétegek likvidálása saját államuk által sem gyilkosság.... Tehát az elidegenedett, eltömegesedett (sőt szándékosan proletár létbe szorított) ember személy mivolta mintegy erőtlenné válik, eltompul.

⁶¹ *Természetesen nem összekeverve az isteni teremtéssel, amely a világmindenségre vonatkozik. Azon tétel is, amely a világmindenség felett álló Istenről szól, lényegében ismeretelméleti tétel, alapvetés, mert az általunk megismerhető világmindenségről szólhat csupán. A világmindenség léptékében isteni teremtésről beszélünk (isteni teremtő okról). Úgy, hogy a teremtő ok fogalma eleve tartalmazza a megismerhetetlenség tényének tudomásul vételét. A sokkal esendőbb ember esetében a teremtő okként való megnyilvánulása az embernek (mint személynek a szabad akarat), elismerésre, tudomásul vételre szorul. Ez a görögség gyökerű keresztény kultúra egyik lényege, amely a magyar alkotmányosságban a hatalomgyakorlási szabályokig terjedően kapott intézményi keretet.*

⁶² *Lásd Békési Sándor 2021 szeptemberi előadását Személy és út címmel - <https://www.youtube.com/watch?v=f0Q8LJU2hVg>*

A nemzetnek mint élő személy szentkorona megnevezése a közösséget állítja a mintakövetés kritériuma elé. Az önkény tilalma jó példa erre, de az ellenállási joggal-kötelességgel együtt. A történelmi alkotmány hagyományának időszerűsége azt a kérdést veti fel, hogy a nemzeti közösségként való életet vállaljuk-e a mi korunkban, szánjuk-e az utánunk jövőknek. Furcsán hangzik, hogy ha igen, akkor a legkisebb királyfi mesékhez hasonlatosan tovább-adjuk-e a magyar alkotmányosság „meséjét”. Mert a mese komolytalanságként való értelmezése az elidegenedett, eltömegesedett társadalom lelkiállapotára jellemző. Ahol a mesekönyvnek nem a minősége a döntő, hanem az árbevétele, nyeresége – mindegy milyen trükkel, romboló vagy lélekemelő tartalommal (a tartalom jogi kötetlenségére, a szerzői szabadságra hivatkozva).

Platón lélek fogalmának változásáról érdekes tanulmányra bukkantam,⁶³ hogy a fiatal és idős Platón lélekfogalma miben különbözött. Az értelem a lélek egyik tulajdonsága volt nála, ami a görögöknél alapkérdés volt, tudniillik a tiszta gondolkodásra törekvő értelemé, amely a tapasztalati bizonytalanságokat ki tudja kerülni. Így jutottak a görögök például a logika fogalmára.

Boethius az értelem és szabad akarat képességét az emberi személyhez kötötte. Még nem mondott olyat, hogy az emberben személy az, ami fajilag nem kötött, mert ez a meghatározás az evolúcióról szóló évezreddel Boethius utáni vita terméke. A szabad akarat semmiképpen sem lehet kötött a definíciójából is következően. Ha valaminek fizikai, biológiai, társadalmi determináló okát tudjuk megadni, akkor az nem tartozik a szabad akarához.

Az érzelm mindenképpen hiányzik elsőre Boethius meghatározásából. Csakhogy ott van a lélek fogalma, ami korábban az értelmet is tartalmazta a görögöknél. Boethius mondhatjuk, hogy az értelmet kivonva a lélek fogalmából nem pontosította, nem definiálta a lélek jelentésének leszűkítését (nem foglalkozott a személy és lélek fogalmak különbségével és együttesével. Tehát a lélek fogalmunk jelentéskörébe utalhatjuk az érzelmeket. A keresztény tanítás alapul veszi a személy fogalmát (lásd akár a szent Háromság fogalmát is), de mondhatni a lélek vezérelte személy fogalmával él. A szabad akaratot nem korlátozza (nem veszi el a szabad akarat felelősségét, önállóságát) - a lelkiismeret, az erények, az érzelmek kultúrájaként is tekinthetünk a kereszténységre.

Feltehetőleg tényleg jó kifejezés a lélek vezérelte személy fogalma mind egyéni (lelkében Krisztus által megváltott) mind közösségi (lelkükben Krisztus által megváltottak közössége) személyre.

Távoli asszociációként merül fel az Isten-haza-család jelszava, mint a természetes személy közösségi értékrendjének három értéke. A házára és családra érvényesnek tekinthető a régi megfogalmazás, hogy közösségi személyek, amelyek a maguk területén a teremtő okság (értékteremtés) képességével rendelkeznek, amelyre a fenntartható alkotmányos társadalom épülhet. Tehát mindhárom (Isten, haza, család) tekinthető élő személynek, amelyek által adott környezetben teljesebben ki az egyén (ama Krisztus által megváltott egyén) személyi és lelki léte.

A szentkorona-tan kifejezés a szentkoronáról mint magáról a tárgyról szóló tan gondolatát is felvetheti. A szentkorona mint tárgy egy ország, egy nemzeti közösség, egy annak létezési módjához kötődő eszmekör, politikai kultúra jelképe, jelképes objektíválódása a koronában mint tárgyban kerülhet megnevezésre, jelölésre, akár mint egy zászló, egy címer, stb.

Más megközelítésben a szentkorona-tan jelentése leszűkíthető szorosán vett közjogi, tehát jogrenden belüli hagyományt leíró gondolatkörre (mint egy ország, egy nemzeti közösség, egy annak létezési módjához kötődő jogelméleti-eszmekörre). A jogrenden belüli értelmezésre leszűkített szentkorona fogalom a lényeg elvesztésének veszélyével jár – a szentkoronának mint élő szuverén személy aktualitásának kétségbe vonásával.

A nemzeti lét (alkotmányos társadalmi lét) teljességének figyelembe vétele és az alkotmányos, jogi szabályozás ehhez mért értelmezése éppen mapjainkban különösen aktuális, amikor öröknek hitt intézmények, gondolatok

---

⁶³ Szoboszlai-Kiss Katalin - A lélek értelem nélküli minőségéről Platónnál
<https://jap.sze.hu/images/lapsz%C3%A1mok/2013/4/szoboszlai.pdf>

válnak szélfúttá falevelek módjára súlytalanná, funkciótlaná. Immár nem az a kérdés, hogy milyen alapon fantáziál valaki zöldmezős beruházásként valamilyen reformról (a múltat eltörölve), hanem hogy küszöbön áll a mindent, várost, falut, zöld mezőt eltörölő csatatér réme.

Az elhagyott csatéren bóklászva a szükségmegoldások könnyen csak esetlen pótmegoldásokra vezethetnek. Egy ilyen furcsa helyzetben a magyar alkotmányosság áttekintése, mintegy feltérképezése rutintevékenység kellene legyen minden egyetemen, számos kutatóintézetben, a sajtó nyilvánosságában és így tovább.

Az önkéntelen feltoluló emlékek, sejtések felületesek lehetnek. Az emlékek lelkiismeretes konzerválására törekvés is félre vezethető lehet, ha nem próbálja teljességében elemezni egy-egy korszak alkotmányos hagyományát. A lelkiismeretes konzerválás, katalogizálás önmagában keveset mondhat az aktualitás eshetőségéről – még ha nem is az előbb emlegetett csatáéren való bóklászásra gondolunk. A magyar alkotmányos hagyomány számon tartásában nagy eredmény volt Werbőczy Hármaskönyve fél évezrede majd Timon Ákos munkája, amelyet a szentkorona tan 120 évvel ezelőtti korszerű összefoglalásának tekinthetünk. Az volt.

Fel kell vetni, hogy a jelenkorban lehetséges-e egy lényegében megértett, lényege szerint aktualizálható szentkorona tan modell (a szentkorona tan modell újabb áttekintése)? Az iparszerűen űzött szándékos tévinformációk (dezinformációk) özöne, a megtévesztéstől való félelem ellenére.

Egy aktuálisan értelmezett szentkorona tan modell gyakorlati érvényesítése nem csak elméleti kérdés, hanem gyakorlati politikai stratégia, taktika függvénye, amelynek fordulataiba az elmélet síkjáról nehéz bele látni. Mélyen ható reál-folyamatai eléggé távol állnak egy elméleti probléma felvetéstől – és itt most ez utóbbi (az elméleti, idea jellegű áttekintés) a legfontosabb. Tehát megérteni a szentkorona tan tételeit, elvi eszmei alapjait, azonosítani alapideáit. A sokat emlegetett szakrális korszakot (szent királyok kora pld az aranybulláig terjedően) tekintve az első korszaknak, ameddig legalább vissza kell nyúlni.

A szentkorona-tan ideáinak jogrendi megjelenésüktől függetlenül egyik központi eleme az önkénnyel szembeni állásfoglalás. A szentkorona-tan (illetve általánosabban az isteninek, természetjoginak vagy csak evidensnek mondott alkotmányos elvek) általános érvényű idea jellegének leértékelése illetve a jogi és egyéb konkrétumok mögé sorolása éppen az önkény megnevezhetőségének gyengítését, álcázását eredményezi.

Jó példa erre az álcázási eshetőségre az uniós jog elsőbbségének emlegetése a magyar joggal (tagállami joggal) szemben. Ugyanis evidenciaként a soktízezer oldalnyi uniós jogban több helyen is szerepel megállapítás arról, hogy a tőkeérdekkel szemben jog nem alkotható. Ezzel a módszerrel az alkotmányos ideákat kiiktató önkényrendszer tud érvényesülni a legteljesebb általánossággal (akarva-akaratlanul). Ez az oka annak, hogy felmerül a kérdés, vajon ennek a nagytőke érdekek deklaráltan alávetett jogrendszernek az elsőbbsége kimondható-e vagy sem általában az alkotmányos elvekre is (esetünkben összefoglalóan a szentkorona-tanban leírható elvekre)?

Tegyük különbséget a kartális és történelmi alkotmánytípusok között.

A kartális alkotmányok lényegében a jogrend részeként alávethetők például a tőkeérdeknek (de nem csak a tőke önkényének), amint az uniós példa is mutatja.

A történelmi típusú alkotmányok, mint a szentkorona-tanban modellezhető magyar alkotmány azonban legalábbis rámutat, hogy alkotmányos legitimitása a gazdasági monopolérdeket képviselő vagy gazdasági monopolérdekként meghivatkozható önkényhatalomnak nem lehet.

Felmerül hogy (ezúttal a kartális alkotmány-típust kizárva) végső soron minek tekintsük az alkotmányt (megkülönböztetésül a kartálistól a történelmi alkotmányt), amely a jogrenden kívüli, de a jogrendre irányadónak tekinthető – olyan értelemben hogy ki az alkotmányosság alanya?

Ki a magyar alkotmányosság végső alanya? - végső, azaz tulajdonképpen alanya?

Adódik az imént vázolt elvekből kiinduló válasz, hogy az alkotmányosság végső alanyai a személyek, nevezetesen az egyének mint személyek és a közösség mint személy (tehát a szentkorona tagok mint személyek és az alkotmányos közösséget megjelenítő szentkorona mint élő közösségi személy). Felvethető, hogy korlátozottabb értelemben az autonómiák, a család is tekinthető az alkotmányosság alanyának.

A magyar megoldás az alkotmányos elvek rendszerezésére, lényegi pontjának megjelölésére a szentkorona szuverenitása volt, ami a hozzá kapcsolt további elvekkel jelentette az alkotmányosságot. Mivel az alkotmány a nemzet államalkotó akarataként is megnevezhető, és a nemzetet jeleníti meg a szentkorona, ebből következően önmaga a szentkorona az állammal azonos nem lehet (az önalkotás kérdését a fegyelmezettebben alkalmazandó logikára hivatkozva kizárhatjuk – még a Jóisten sem önmagát alkotta, hanem öröktől fogva van). A nemzet egészét megjelenítő szentkoronának az alkotmánya mint a hatalom forrásának tekintett nemzet államalkotó akarata, kultúrája értelmezhető.

A szentkorona mint végső közösségi személy eszközének tekintendő az állam (legalábbis ez a különbségtevés indokolható főleg a modernebb jogpozitivisták felfogású korszakban)⁶⁴. Ha a nemzetet jeleníti meg a szentkorona (a tagjainak összessége tekintendő a nemzetnek), és a szentkorona államalkotó akarata kifejező alkotmány (amelynek központi intézménye a nemzetet megjelenítő szentkorona), akkor egyértelmű, hogy az állam nem lehet azonos a szentkoronával. Az más kérdés, hogy ha eme logikai szigorúságra törekvő megfogalmazás „a mai korban született” felvetés, utána kell járni, ellenőrizni.

A magyar nemzet (amelynek jelképe a szentkorona)⁶⁵ mint politikai nemzet ismert megfogalmazás szerint a közjogi hagyományra szerveződött⁶⁶. E közjogi felfogás alapja azonban a magyar nemzet politikai önképe volt etnikumtól függetlenül (amelynek alapítójaként képzelhető el a magyar etnikai nemzet).

A mélyben sokan sejtenek egy további nemzetformáló erőt a nyelvünkben. Ez minden bizonnyal olyan korábbi identitás-elemet őriz, amely talán több mint ezer éve jelen van a Kárpád-medencében is, és valamilyen módon hozzá is járulhatott, hogy alapítói lehessünk az alkotmányos politikai nemzetnek. A latin nyelvű középkori Magyarországon az etnikai vonatkozás rejtve maradt, az újabb időkben került felszínre, vált a politikai manipulálás eszközévé. Nem beszélve mellérendelés jellegű magyar nyelven kívül a magyar népmesék legkisebb fiújának történeteiről, azokban is megnyilvánuló, Pap Gábor által sokat tárgyalt nemzeti jellegnek tekinthető mentalitásról .....

A keresztény vallás és azon belül a római központú egyház mindenképpen ott volt az alkotmányos politikai nemzet bölcsőjénél, számos sajátossága tekintetében jellegadóan (mint pld a mai katolikus katekézisben de általában minden felekezet hitvallásában szereplő elköteleződés a hit, erkölcs mellett akár a világi hatalommal szemben is). A keresztény vallási előzményekre, azt megelőzően a görög kultúrára is visszavezethető gyökerekkel rendelkező erkölcsi kötelességként számon tartott ellenállási kötelesség az aranybullában mint a hatalmi önkényel szembeni alkotmányos jog illetve kötelesség jelenik meg.

A magyar nemzet osztály-jellegét a marxista ideológiával jellemezhető korszakban próbálták deformálni, későfeudális elmaradottságként beállítani a nemzet fogalmát (a politikai nemzetet is automatikusan etnikainak vagy éppen osztályjellegűnek állítva be), ami több tekintetben nem állta meg a helyét. A jogkiterjesztés szemlélete révén nem egy zárványt képezett a társadalomban bármely korábbi osztály, rend maradéka, hanem éppen a nemzeti értékek tovább adóiként szerepeltek – nagyon látványosan például a reformkorban.

A száz évvel ezelőtti alkotmányról szóló viták használták az érték, eszme, tan kategóriák szerinti felosztás módszerét. De nem egységesen, nem egyértelműen - a vitatkozó érvelésben célszerűnek érzett, éppen előnyösebbnek vélt módon definiálták e fogalmakat, e fogalmak szerinti felosztást.

⁶⁴ Fogalmaink évszázadokon vagy évezreden keresztül nem feltétlen azonos jelentésűek, a befoglaló szövegkörnyezet, a definíciók változása figyelembe veendő (mint a nemzet fogalom esetében is). Ezért biztosságot adó előny, ha az időben változó, korszakokon átnyúlóan használt fogalmak mögött azonosítani tudunk időtálló elveket.

⁶⁵ Ha arról esik szó, hogy a szentkorona misztikus módon kizárólagosan birtokolja a teljhatalmat, akkor az nem mást jelent mint hogy a nemzet egészéhez rendelt főhatalom (teljhatalom) elve gyakorlatilag feloldhatatlannak tekintendő, aktuális politikai törekvés számára legyen érinthetetlen.

⁶⁶ Érdekes áttekintést ad a nemzet fogalmának, sajátosságainak megközelítésére Káli Róbert - Törő László Dávid: A nemzet és kihívói c. dolgozata (Aetas 29. évf. 2014.4. szám - 225 – Figyelő) -

https://www.academia.edu/12451207/A_nemzet_%C3%A9s_kih%3%ADv%3%B3i

Táblázatos-vázlatos példák a lehetséges különbség-tételre az érték-eszme-tan kategóriák szerint a kartális és történelmi alkotmánytípus között⁶⁷:

	történelmi alkotmány	kartális alkotmány, alaptörvény
<u>érték</u>	pld az önkény elutasítása aminek keresztény hitbéli eredete van (görög előzményekkel) és talán esetünkben ázsiai nomád előzményekről is lehet beszélni	a hatalmi erő mindent felülírhat
<u>eszme</u>	állameszme, amely a hatalmi önkényt elutasítja	az állami erőszakmonopólium eszméje
	szentkorona eszméje szentkorona szuverenitása a szentkorona élő személy mivoltának eszméje az eszméről lehet írni, de nem rögzíthető szavazással formálható §-ba mint a jogrenden belüli törvények az eszme nem préselhető a kétértékű logika (kiforgatható) egyértelműségének prokruteszi ágyába (lásd a történelemben ismétlődő képrombolási fordulatok – mint a jel és a jelzett ideák közti kapcsolati bizonytalanságot)	
<u>tan</u>	eszmék összefüggő rendszerbe foglalva pld szentkorona tan	nincs olyan eszmerendszere (idea-rendszere), amelyet a hatalmi érdek felül ne írhatna, félre ne magyarázhatna, ami független lenne a hatalmi aktualitástól, illetve a jogi konzervativizmust bizonyos szűk határok közt lehet a közvetlen hatalmi önkényt fékezőnek tekinteni

Az alábbi táblázatos felsorolás a kartális és történelmi alkotmánytípusok között keres elvi különbségeket - *a megnevezés sorrendje ötletszerű, nem valami tartalmi logikát követő.*

A történelmi alkotmányok között nem csak a magyar alkotmány tartható számon, de csak arra irányul a jelen vizsgálódás.

történelmi alkotmány	kartális alkotmány,
-----------------------------	----------------------------

⁶⁷ E táblázatok kis változtatásokkal azonosak az Alkotmány a jogrenden belül vagy azon kívül fogalmazványok X. részének táblázataival (Aktuális szentkorona-tan modell útkeresésről - Történelmi alkotmány és kartális alkotmány különbsége) <http://www.alkotmanyossagi-muhely.hu/beszamolo-l-x-akotm-jogrenden-belul-v-kivul.pdf>

	alaptörvény
a nemzet államalkotó akarata (ebben a meghatározásban alany a nemzet, és annak önirányító, önszervező eszköze az állam)	az állam önmegegyezéses teremtése emberi jogok területén ⁶⁸ (alany az állam, amely ma mint a pozitivisták jogrend állama képzelhető el, a homályban maradó jogpolitikára hagyva számos elvi kérdést)
<i>a történelmi alkotmány meghatározása szerint a kartális alkotmány lényegét tekintve nem alkotmány (amely a jogrend egészére volna kötelező), hanem a jogrendszeren belüli alaptörvény fogalmával szinonimának tűnik</i>	
szívből jövő	erőszak-monopólium
nem legitimálja az önkényt – sem a közösség önkényét sem valamely közösségen kívüli erő önkényét a választó szentkorona tagok közösségének és a választott hatalomgyakorlók közös hatalom gyakorlási elvét legitimálja	az aktuális hatalmi erőfölénynek megfelelés azt jelenti, hogy megfér vele a népfelség elvű többségi önkény csakúgy mint egyéb diktátum diktátum lehet egy diktátor, a megszálló hatalom diktátuma vagy a tőke elsőbbségét hangoztató diktátum - az eu jogrendjében pld rögzítetten
nemzetgyűlés vagy parlament vagy más jogforrás az alkotmány (alkotmányos értékek, eszmék, ideák) írásos vetületét foglalhatja törvénybe, nyilatkozatba, alaptörvénybe stb alkotmányos okmányba	nemzetgyűlés vagy parlament vagy egyéb hatalmi erő igénye a jog tulajdonképpeni forrása emlékezetes Sztalin meghatározása (nincs a pápának tankhadosztálya)
mint idea, mint megformálódott nemzeti létforma jogrend fölött áll	jogrend része
az állam, azon belül a jog és intézményei alkotmányos legitimitása függ tőle	törvényi legalitás
önkény legitim nem lehet	önkény legális, elismert lehet
identitás, hagyomány, jogkiterjesztés, jogfolytonosság (értékek, eszmék, ideák folytonossága?)	erőfölény uniós vagy más diktátum
végső érdek: lélek vezérelte egyéni vagy közösségi természetes személy érdeke a nemzeti lét mint szentkorona közösségi szuverén személy „ön-érdeke”, amik a szentkorona alkotmányosság idea elvi kontrollja alatt van	végső érdek: tőkeérdek - amely megtilthatja a terhére eső jogalkotást a személytelen tőke a végső alany, amelynek nincsenek életfunkciói, amely nincsen közösségi vagy elvi kontroll alatt (amely tehát elfedi a tényleges élő alanyok kilétét)
nemzet fogalom: alkotmányos politikai nemzet	nemzet fogalom: etnikai nemzet fogalom vagy tagadja a nemzet fogalmát is
lélek vezérelte egyéni vagy közösségi személy a vallás a lélek kultúrája a szimbolikus fogalmazásokat megtartja azok lényegi elvi magvát koronaként felhasználva	elidegenedés tömegetársadalom falanszter

⁶⁸ Kukorelli István Alkotmánytan c. egyetemi jegyzetében (Osiris, 1992, 2007 –legalább 15 évig használatban)

<p>(például a szakrális korszak sajátosságainak kiindulásul, tudomásul vétele)</p>	<p>vallást, Isten létét (képzetét) jelenleg elutasítja állam és egyház elválasztása jelszóval</p> <p>lényegénél fogva a mindent eltörölni és újra kezdeni tabula rása gondolatával (most great reset) felszámolja a korábbi létformát, igyekszik újra rendezni a viszonyokat úgy, hogy a társadalom teljességének gondolatát is kerüli (kerülve Isten vagy a személy, nemzet stb az emberi lét lényegét megragadó fogalmakat)</p>
<p>ellenállási záradék:</p> <p>a hithez ragaszkodás párhuzamaként az önkény elutasítása elvonhatatlan jog illetve kötelesség szabadságharcok</p> <p>jogfolytonosság</p>	<p>ellenállási záradék:</p> <p>nincsen vagy valami nagyon halvány utalás van rá társadalmi feszültséget forradalommal törli el, nem pedig az alkotmányossághoz igazodással</p> <p>a mindent eltörölni és a nulláról újrakezdés ideája – az arra általa jogosultnak tartott érdekkör nemi feltétlen nyilvánvaló vezetésével</p>
<p>törvénytelen jogot nem alapít: választó és választott közös hatalom gyakorlása a közösen elfogadott, törvénybe iktatott program alapján</p>	<p>törvénytelen jogot nem alapít elvét nem ismeri: egyoldalúan gyakorolt önkényes hatalom, amely a névleges választóval vagy az alávetettekkel közösen elfogadott programhoz igazodó hatalom gyakorlást elutasítja</p>
<p>szakrális gyökerek</p>	<p>szakralitás tagadása, értetlen a szakralitással szemben, azt korszerűtlennek mondvá</p>
<p>közgazdaságban:</p> <p>a föld nem tőke</p>	<p>közgazdaságban:</p> <p>a föld lehet tőke, tőke szabad áramlása (most éppen világháborúval fenyegető hadszíntér működtetése árán)</p> <p>az önkény bármit előírhat,</p> <p>a nemzeti közösség, nép, ország természeti erőforrástól megfosztást a „föld mint tőke szabadságának” definiálhatja</p>
<p>közgazdaság:</p> <p>az egyén és a közösség önszervezési eszközrendszere</p> <p>a nemzeti erőforrásokat a korona tulajdonaként számon tartva lehet birtokolni</p>	<p>közgazdaság:</p> <p>önkéntől függő eszközrendszer, ahol az egyének többsége vásárlóerő, munkavállaló ...</p> <p>a társadalmi közösség erőforrásait magántulajdonba véve lehet legálisan elvonni a közösségtől (föld és egyéb természeti erőforrások, közművek, kulturális önrendelkezés eszközei ...)</p>
<p>a történelmi alkotmány szentkorona tanban összefogott elveinek alkalmazása a személyt kell szolgálja definíció szerint (az egyéni illetve közösségi személy teljességét, életképességét)</p> <p>tehát nem ismeri el legitimnek az élettől, az egyéni és közösségi személy mivolttól elszakított mechanizált absztrakcióval előállított hamis</p>	<p>kontroll nélkül a hatalmi önkény szolgálatába állított, hamisan általánosított pénzügyi és egyéb közgazdasági absztrakció</p> <p>egy példája ennek a valós folyamatoktól, a közgazdasági tartalomtól elszakított e^x függvény visszaélés alkalmazása mint korlátlan kamatszámítás</p>

eredményeket – mint számos esetben a mechanikus, valós tartalmától elszakított kamatszámítással teszik, de hasonló a kontrolltól elszakított, világméretű léptékben zajló trükkös pénzteremtés és számos más tetszetősnek mondott de embertelen közgazdasági absztrakción alapuló szervezeti megoldást	Nem ez az egyetlen meghamisított közgazdasági absztrakció, de ez a legismertebb. Ugyanis a mérőszám nem szakítható el a valós, a mért folyamattól az induktív, a tapasztalati axiómatikában illetve gyakorlatban, tehát a mérőszámra olyan művelet alkalmazható, amely a valós közgazdasági tartalomtól nem szakad el.
az igazság fontos, az igazságot feltételezi	igazság nincs, nem tud róla, csak jogszerűséget ismer (és ebbe rejtve az akár korlátlan önkény szabályait tekinti legálisnak)

Kitekintés a jelenlegi magyar alaptörvény szerkezetére a fenti táblázatokat alapul véve.

történelmi alkotmány	a vegyes műfajú 2011-es alaptörvény <i>és az azzal foglalkozó alkotmányjogászok</i>	kartális alkotmány, alaptörvény
	<p>a 2011-es alaptörvény sajátosan vegyes műfajú, mert jogforrásként a jogrenden belül elismeri a lényegében jogrenden kívüli történelmi alkotmány jogrenden belüli írásos lenyomatát jelentő egyes okleveleket, sarkalatosnak mondott törvényeket és egyéb kiemelt iratokat</p> <p>Azzal a megszorítással, hogy a történelmi alkotmány jogrenden kívüliségét több alkotmányjogász képtelen absztrakciónak tartja és ezt hangsúlyozva nem történelmi alkotmányról alkotmányosságról beszél a preambulum sem, hanem ragaszkodva lényegében a történelmi szó szinonimájának tekinthető történelmi kifejezéshez – hogy úgymond az alaptörvény a történelmi alkotmány hagyományához kapcsolódik (a 2011-es alaptörvény preambulumában is történelmi alkotmány kifejezés szerepel).⁶⁹</p>	

⁶⁹ Ehhez képest a 47/2010. (VI. 29.) OGY határozat az Alkotmányelőkészítő eseti bizottság létrehozásáról döntött. A határozat első pontja szerint „új Alkotmány kidolgozásának előkészítése érdekében”.

Többen felvetették menet közben, hogy módosítani kellene a koncepciót és nem új alkotmány hanem alaptörvény legyen az eredmény. Amely alaptörvény végül is preambulumában és a számozott szövegben is több helyen hivatkozik a „történelmi” alkotmányra.

Ezt a minősítést az alaptörvényben a történelmi helyett történelminek nevezésben félrevezetőnek tartom, ami lehet nem is szándékos volt eredetileg, csak talán választékosabbnak találták a szerzők. Most viszont lehetőséget ad arra, hogy hangsúlyozni lehessen a nemzet történelmének részeként értelmezhető történelmi alkotmány elnevezés fontosságát. Az alkotmány szinte folyamatosan a nemzetet formáló erőként hatott, még hozzá nem össze-vissza töredékesen.

Tehát van elvi, lényeges különbség aközött, amit ma történelmi alkotmányként hivatkoznak meg a preambulumban és a nemzet tudatát, történelmét formáló „történelmi” alkotmány hagyománya között. Amely alkotmányos hagyománynak nem a törvényekből kényelmesen kiválogatható jogszabály szövegek reprezentációs célú vagy annál kissé komolyabb meghívatkozása jelenti már-már a jogfolytonosságot, hanem a nemzet létének alapelveit képviselő tulajdonképpen magyar alkotmány tudomásul vétele, tekintetbe vétele lenne az elérendő célállapot. – Legalább az ideák szintjén.

Az országgyűlés honlapján 2010-11-ben közzétették a felkért hozzászólók írásait. Velem közölte a bizottság titkára, Seereiner Imre, hogy az alkotmányossági műhelyben megfogalmazott szempontokat nem mondhatom el a bizottságnak (lehetőséget kértem egyszeri alkalomra). 2010 okt és 2011 február között 25 az interneten megjelent felkért hozzászóláshoz tettem megjegyzést, ami végül is megjelent az országgyűlés honlapján is. A legfőbb mondanivalóm az volt, hogy ha új alkotmánynak fogják nevezni a készülő törvényt, az genocidium jellegű lesz, mert a magyar alkotmány a nemzet államalkotó akarata. Új akarat új nemzet, hova teszik a régit? Hogy felfigyeljenek rá, sarkos volt a fogalmazás.

	elismeri a pragmatica sanctiót	
	elismeri az ellenállási záradék törlését	
	nem ismeri el az ellenállási záradék törlése miatt kirobbant ismételt szabadságharcok kiáltványait és a trónfosztások indoklásait	
	<p>a jogrendre kötelező evidenciaként a szentkorona szuverenitását nem ismeri el, az azzal ütköző hazai és nemzetközi diktátumokat legálisnak tekinti</p> <p>nem igazítja az állam működését a szentkorona tagjai és a hatalmat gyakorlók közti osztott hatalom elvéhez (tehát nem tudja érvényesíteni az önkény tilalmát, illegitimnek tekintését)</p> <p>az ősiség elvét korszerűtlennek, idejétmúltnak tekinti ahelyett hogy keresné a modern kornak megfelelő változatát (hiszen a tét a nemzet, a nép, az ország létéhez szükséges erőforrások megtartása, ápolása – a mai kornak megfelelően, de nem a mai off-shore és egyéb elvonási technikákhoz való jogi asszisztálásként)</p> <p>nem érvényesíti a szentkorona tagok (a politikai nemzet) kizárólagos illetékességét a hazai politikában, választásban és választhatóságban, két választás között nem megoldott a választók élő politikai testként való működése (amire hajdan a vármegye adott közeget)</p> <p>ideaként sem tud mit kezdeni a (lélek vezérelte) szuverén személyek szentkorona tagságának gondolatával</p> <p>fel sem veti a szentkorona szuverén, közösségi élő személy voltát (ideáját), amely nem rendelhető alá idegen hatalmi érdekek – azzal együtt, hogy tudomásul kell venni a nemzetközi hatalmi realitásokat, de nem a szuverenitás igényének és a szuverenitásra alkalmasságnak az elvi feladásával</p>	
	<p>nem tud mit kezdeni a szentkorona tannal mint idea rendszerrel, amelynek aktuális változata a kultúránk része kellene legyen, alkotmányos identitásunk egyik alapjaként</p> <p>a történelmi alkotmányt történetinek mondja, mert nem az egyedi magyar nemzet egyedi történelmének szegmenseként gondolnak az alkotmányra, nem a magyar nemzet államalkotó akarataként, megnyilvánulásaként kezelik,</p> <p>hanem írott emlékekből összeállítható történetnek és az angol meg német jogelmélet jogtörténeti iskolájára hivatkoznak mint modern értékelési mintákra.</p>	
	<p>a jogtudomány a jogrenden belül, annak mintegy a foglyaként próbálja kezelni a történelmi alkotmány hagyományát – és ezzel kiszolgáltatja az aktuális jogrendet meghatározó, jelen korban is elsősorban külföldi hatalmi erőfölénynek,</p> <p>és elhanyagolja saját belső alkotmányos létünk elvi, idea-rendszer alapjait</p>	

Megjegyzésként: szigorúan véve az erkölcsi személy más esetben is a jogrenden kívüli eredetűnek tekinthető, lásd magát a keresztény egyházat például.

Az egyházi kánonjogban több mint ezer éve a jogi személynek az erkölcsi személy az a változata volt, amit erkölcsi előfeltételekhez kötöttek – pld egy szerzetesrend megalapítása. Alapító nyilatkozathoz, döntéshez a nemzet létrejötte nem köthető. Tehát a nemzetet megjelenítő erkölcsi személy a jogrenden kívüli létezőnek tekintendő (aminek jól megfelel élő személy meghatározása).

A világi jogi személy fogalmát az erkölcsi előfeltételektől a XIX. században végleg elválasztották.⁷⁰ A nem-erkölcsi jogi személynek tulajdonosai vannak, tulajdonosai kezében a tulajdonosi döntésétől függően, erkölcsi kötelezettségek nélkül eszköz jellegű. A tulajdonosok lehetnek tényleges és látszólagos tulajdonosok (strómanok). A tényleges tulajdonosok kiléte nem mindig nyilvános.

A szentkorona nem a jogban generált (?) nemzetet jeleníti meg, hanem a jogtól függetlenül létező nemzetet, amely nemzet történelme során olyan sajátos közjogot fejlesztett ki (olyan sajátos közjog kialakulását élte meg), amelyben a nemzet mint élő személy szerepel végső jogalanyként, mint az állami apparátus, intézményrendszer közérdeket szolgáló végső tulajdonosa.

A nemzet alkotmányának megszüntetése, az alkotmányában szentkoronaként megnevezett alkotmányos nemzet ideájának, szentkoronaként való megnevezésének tiltása, elnémitása lényegét tekintve genocidium.

Pár évtizede még az ENSZ közgyűlése jóváhagyta a Népiirtás megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezményt. Mára nagyot fordult a kocka. Szinte már kötelező norma lett a nemzeti lét felszámolására törekedni, csakúgy mint a család intézménye elleni támadás vagy mint az Istenhit szinte kizárása. A jelen korszakban domináns (divatos) elvárások alapul vétele nélkül gondoljunk bele abba, hogy mit képviselt a magyar alkotmányos hagyomány, annak központi intézménye a szentkorona és a szentkorona köré csoportosuló eszmekör, amit ma szentkorona tanként nevezünk meg....

Amely hozzá tartozik múltunkhoz, mind a magyar, mind az európai és lényegét tekintve az emberiség múltjához. Nem valami szégyenfoltként, hanem egyfajta csúcsteljesítményként egy politikai közösség önképe, én-azonossága (identitása), önirányítása, közösségi léte normarendszereként.

A szentkorona tulajdonságai nem jogi elvekből vezetődnek le hanem fordítva, a jogrend számára jelentenek inputot, axiómákat. A magyar alkotmánytörténet a szakrális korszakkal kezdődik, amikor az uralkodó hatalma egyrészt lényegében korlátlan teljhatalom volt, másrészt manapság hihetetlen erkölcsi elköteleződés jellemezte.

Ezt a korszakot követve, belőle formálódott ki fokozatosan az a szentkorona hagyomány, eszmekör, -tan, amit ma ismerünk.

Fenti értelmezésnek az az aktualitása, hogy az alkotmányos hagyományunk értelme, lényege, eredete ha ismert, feltételezésem szerint akkor az ismertség ténye egy tényezővé válhat a társadalmi viszonyok, mozgások alkotmányosságra törekvő szabályozásának eredményességében.

➤ A SZENTKORONA-TAN MINT ELVEK TANA – (PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT⁷¹) (I.; - 2023 03 12)

---

⁷⁰ Lásd David C. Korten - *Tőkés Társaságok Világuralma c. könyvében leírtakat (Magyar Kapu Alapítvány, Budapest, 1996)*

⁷¹ Az [Alkotmány a jogrenden belül vagy azon kívül? I-IX. részben](#) problémafelvető gondolatok (2022 október – 2023 február) folytatásaként.

BEVEZETŐ MEGJEGYZÉS

A rendszerváltás bizonytalan légkörében (10 év elteltével, 2000 körül) szinte ösztönös keresgéssel bukkantunk rá az alkotmányossági műhely keretében a történelmi alkotmány jelentőségére, szorító aktualitására. Most az alkotmány jogrenden belüli és kívüli értelmezhetősége kérdést felvetve szembesülhet az ember a legfőbb jogi irományok (Intelmek, Aranybulla, Tripartitum, Timon Ákos munkája) hihetetlenül logikus, izgalmas világára.

Felmerül, hogy e műveket olyan szemmel kellene ismerni, elemezni, hogy saját alkotmányos múltunkat, sőt identitásunkat, sőt létünket segíthessen megérteni annak aktualitásában is. Tehát a társadalom önirányítási, önszervezési, önszabályozási folyamatát lássuk meg bennük lényegében ezer éven át (nem elvágva egymástól a szabályt és a szabályozott szféra sajátosságait, például a jogi szabályozás és a közgazdasági tartalom viszonyát). Úgy vélem ez egy aktuális munka, amely hozzáférhető doktori dolgozatok, összefoglaló művek formájában egyelőre a jövő lehetősége.

A magam részéről tehát problémafelvetés jelleggel csodálkozhatok rá, hogy mi minden összefüggés van előttünk száz, ötszáz, nyolcszáz, ezer év előtti megfogalmazásban, amelyeket jelenünk és jövőnk aktualitása miatt ismernünk kellene hiszen jelenlegi és jövőbeli létünkre akkor is hatással vannak, ha nem veszünk róluk tudomást.

Más szóval kívánatos volna az Intelmek, Aranybulla, Tripartitum, Timon Ákos műve elemzésére legalább öt részes sorozatot szervezni olyanokkal, akiknek tájékozottsága alapos, és akik valamely szűk szakismereti körből kilépve az alkotmányos lét teljességét tudják legalább felvetni – mind a négy mű korszakában valamint a jelenre kitekintve.

Legalább idea, a jogrenden kívüli, aktuális szentkorona tan modell vázát latolgató jelleggel.

Jelen szöveget egy módszeresebb munkát szorgalmazóként tekintve nem ügyeltem a pontos idézetek megjelölésére.

BŐVEBB BEVEZETŐ - PROBLÉMAFELVETŐ VÁZLAT LÉNYEG KERESÉSRŐL ÉS A SZAKTUDOMÁNYI MEGÁLLAPÍTÁSOKRÓL

Hova, meddig lehet eljutni ha a történelmi alkotmány mibenlétét próbáljuk megérteni? Általános receptet nem ismerek, nem tudok szorgalmazni, magam a következőkre jutottam, egészen a gyökereket keresve.

Korunkra hosszú ideje jellemző az egyre bonyolultabb szakosodás az ismeretek, tudományok világában. Ismert módon közben mintha kicsúszna kezeink közül maga a valóság, de legalábbis annak teljessége, annak a valós léte.

Az **indiai elefánt** és a vakok példája régen ismert, miszerint a vakok letapogatják az elefántot (ki a földön állva a lábát, ki egy székre kapaszkodva a hasát, másik asztalról a fülét, megint másik az ormányát vagy agyaráját). Nem az egész állatot csak annak egy-egy részét. És mire jutnak? Nem az elefántot fogják elképzelni. És alapvetően fontos, hogy az elefánt bármilyen aprólékos, ügyes letapogatása, a megismert részletekről szerzett tapasztalatok bármilyen ügyes összesítése sosem fog eredményezni egy másik valódi elefántot, csak az elefánttal kapcsolatos tapasztalatok alapján egy jobb-rosszabb képet az elefántról.

Az elefántos példa általános ismeretelméleti modellnek is mondható. Az elefánt a példában a valóság egésze, a vakok tapasztalata pedig a valóság egy-egy kiragadott részlete, részhalmaza illetve az arról alkotott képzet.

A görög korszakig visszanyúlóan a mai egyértelmű következetességre törekvő gondolkodás eredete a **kétértékű logika** elkülönülésére vezethető vissza. Igaz vagy nem? Amikor valószínűségről tanultam, az járt a fejemben, hogy egy ilyen kétértékű gondolkodásnak mennyi kísérleti feltételt kell biztosítani, hogy helyes lehessen az eredménye? Mi mindent kell kizárni, mi mindent kell úgy alakítani, leszűkíteni stb-stb? A valószínűségszámításnál ismert az eseménytér fogalma és az eseménytér alakításának szükségé.

A görögök eseménytér alakítás helyett azt mondták, hogy ők a tiszta gondolatokat keresik és ennek érdekében törekedtek a tapasztalatoktól eltekinteni, és eljutottak a logikáig, a definícióhoz, levezetéshez, bizonyításhoz,

az ideák és árnyékvilág platóni kettőséhez, a matematikában a deduktív axiomatikához. Csodálatos fogalmi eszköztárat alapoztak meg máig hatóan.

Mint a gyöngyragyólóban a gyöngy, olyannak tekinthető a kétértékű logikai alapokra felépült matematikai, sőt az azóta kiépült természettudományos fogalmi rendszerünk. Nem a teljes gondolkodásunkat rendezte át, hiszen a spontaneitás, az intuíció vagy megérezés, az érzelem vezérelte gondolatok, a misztikum megmaradt a kétértékű logika szinte mechanikus világán kívül. De a kétértékű logikára épülő szigorúbb gondolkodási eszköztár mint gondolkodási módok egy szegmense átalakította az emberi cselekvés hatékonyságát, a modern technikai korhoz vezetett minket. Azonban ez a gondolkodási szegmens, amelynek fontos jellemzőjévé vált a részekre szabdalt szakszerűség az egyéb gondolkodási módok mellett lehet csak az emberi gondolkodás eredményes rész-területe, egyik szegmense.

A gyöngyhez kell a ragyóló is (hasonlatunkban a gondolkodás az emberi egyéni és közösségi élet eszköze). Valójában ha nem akarjuk elválasztani az élettől a gyöngyöt, akkor a ragyóló része kell maradjon. S ha a ragyóló része maradhat, akkor tovább növekedhet, akkor a ragyóló és a gyöngy együtt képezhetnek szerves egészet. Valahogy így képzelem hogy az alkotmány gyöngye is a nemzet része, együtt képeznek szerves egészet.

Ha pedig azt akarnánk érzékeltetni, hogy a gyöngy mennyire teszi eredményesebbé a ragyóló életét (milyen visszacsatolást eredményes a gyöngy léte a ragyóló egészére), akkor talán a gyöngy helyett a ragyóló héját kellene említeni, ami kevésbé látványos, de tényleg a ragyóló életképességéhez hozzájáruló alkotó része.

Egy határon túl a hasonlat nem vihető tovább, szemléleti alapállás képszerű megfogalmazásához talán ennyi is elég.

TÖRTÉNETI/TÖRTÉNELMI ALKOTMÁNY?

Jelek szerint egyelőre nem világos a válaszvonal a két elnevezés, két megközelítés között, ha a magyar alkotmányos hagyományról van szó.

Először is én többször Timon Ákosra hivatkoztam, akinek vaskos művében, amint utólag megnéztem nem szerepel a történelmi alkotmány kifejezés, ez a hivatkozás vagy inkább sejtésem tehát téves volt.

Másrészt viszont azóta ráakadtam a jogelméleti történeti irányzat¹ elnevezésre, amely magyarázhatja a sokak által szorgalmazott történeti alkotmány kifejezés használatát a magyar alkotmányos hagyományra.

Történeti és történelmi minősítés közötti különbségre találtam egy meghatározást, amely tudományosnak nevezi a történetit és pedagógiaiainak, identitáspolitikainak a történelmit (egy pedagógiai honlapon, de az indoklást mások is elfogadják). Ehhez képest tudományosan nincs is magyar történelem? A különbségtevés bizonytalanságát mutatja tehát ez a megközelítés.

Másik, az előzővel némileg egyező következménnyel járó megközelítés a jog-történeti iskola megnevezésére való hivatkozás. Az angol jogtudományban megkülönböztetik a történeti iskolát. Biztonság kedvéért megnéztem, hogy a történelmi és történeti kifejezéseket az angol hogyan különbözteti meg. A szótár mindegyiket historicalnak adja ki. Más fontosabb európai nyelvekben sem találtam különbséget. Magyarban sem találtam egyértelmű különbséget az etimológiai szótárban, a szinonima szótár pedig szinonimaként adja meg őket. Nem értem tehát a talán szárazabb, ridegebb történeti változatot feltétlen előtérbe helyező törekvést (végül is a hangulati különbségtevés a két alak között akár véletlenszerűnek is mondható - akár felcserélhetők is lehetnének).

A jogtudományi történeti iskolára való hivatkozással szemben a magyar alkotmányos hagyomány inkább a történelmi megjelölést igazolná. Hiszen elmélkedő sorozatom fő témája: **A történelmi alkotmány, a szentkorona tan, eszme, értékek, a szentkorona intézménye vagy a szentkorona szuverenitása - a jogrenden belül vagy azon kívül értelmezendő?** Amint az eddigiekben is próbáltam körüljárni és ahogy megpróbálom a továbbiakban is indokolni, a magyar alkotmányos hagyomány sok tekintetben nem tekinthető a jogrendszer részének, hanem a jogrendszernek kell igazodnia hozzá, mintegy a jogi vetületet megadva írásban vagy szokásban.

Ha ennek a kérdéskörnek van némi jelentősége (jogrendszeren belül vagy kívül értelmezendő), akkor ez amellest szól, hogy inkább történelminek nevezzük a magyar alkotmányt, hiszen az egy ország, egy nemzet hagyományának, identitásának része, sőt ami a szentkoronát illeti, azt a nemzet egészével lehet azonosítani mint élő szuverén közösségi személlyel – és e tekintetben másodlagos a jogi kodifikálás. A történelmi alkotmány egy ország, nemzet történelme során, annak szerves részeként alakul, fejlődik.

Az alkotmányos okmányok, iratok az alkotmányos lét, identitás lenyomatainak tekinthetők és a jogrend szabályai szerint meghivatkozhatók. Ezen kívül vizsgálható a XIX. század végén, főleg Timon Ákos által összefoglalt szentkorona tan, amelyen belül meg lehet jelölni eszméket és értékeket. A szentkorona tannak feltétlenül vannak történeti vagy történelmi előzményei. Talán ha csak a formai változásokat vesszük sorra, akkor történeti előzményekről beszélhetnénk, ha viszont a nemzet történelmének, a nemzet mint alkotmányos közösség sorsában vizsgáljuk az alkotmányos hagyomány alakulását, szerepét, akkor vélhetőleg inkább történelmi alkotmányról kell beszélni.

Az elválasztó vonalnak tehát az javasolható, hogy történeti jelzővel a vizsgálódást akkor lehet nevezni, ha a vizsgálódás tárgya végső soron a jogi eszköztár alakulása (jogtörténet), elválasztva a nemzet mint közösségi személynek, közösségi alanynak a sorsáról, létének a vizsgálatáról van szó. Ha tehát a nemzet mint közösségi személy államalkotó akarataként határozzuk meg az alkotmányt, akkor helyesebb a történelmi alkotmány megjelölés.

Én az utóbbi megközelítésben gondolkodok, a történelmi alkotmány végső alanyainak az egyéni és közösségi szuverén személyeket tartom. Évszázadokon át formálódó, ahogy ma mondják egyesek szerint szívből jövő evidenciákban fogalmazható meg a nemzet államalkotó akarata. Más szóval ideák csokrának is tekinthető, ami legújabb időkben, mintegy száz éve szentkorona tan tételeiben is megfogalmazásra, áttekintésre, összefoglalásra került. Az intelmekben még sokkal egyszerűbben volt mondva: „elvek alkotják a koronát” (melyet szentnek a szentkirályokat követően fognak nevezni, először kimutathatóan 1256-ban IV Béla egy oklevelében).

Ahogy halad előre a történelem a nemzet léte, fogalma és az alkotmányosság - egymásra ható visszacsatolásban jutottak el a mai állapothoz. Tehát a magyar alkotmány nem egyszerűen §-okba szedett jogszabályi (alaptörvényi), esetleg a régmúltból szöveg szerint meghivatkozható szabályok szövedéke, hanem a nemzet létének egy aspektusa, eleme, megnyilvánulása. A történelmi alkotmánytól való távolodásnak esetünkben genocidium jellege van, bár önmagában a más nyelvekben önálló szóval kifejezhetetlen elnevezésbeli különbségnek ebben nincsen súlya természetesen (ha történetinek nevezzük az alkotmányos hagyományunkat és attól távolodik a valóságunk, annak is genocidium a jellege).

ELVEK ALKOTJÁK A KIRÁLYI KORONÁT (INTELMEK)

Több helyen lehet olvasni hogy a szentkorona tan nagyobb részét máig nem hatálytalanították. Ez egy fontos értelmezési határpont abból a szempontból, hogy része-e a jognak a szentkorona tan. Vagy fordítva, hogy miről szól a szentkorona tan – a jogrenden belüli értelmezésről ad számot vagy önmagában tudja tárgyalni az alkotmányos hagyományunk elveit, ideáit?

Akik arra hivatkoznak, hogy máig nem hatálytalanították, azok nyilvánvalóan a jogrenden belül képzelik el a szentkorona tant, amit jogi eszközökkel hatálytalanítani lehet.

Akiknek viszont az a véleménye, hogy a szentkorona tant nem lehet hatálytalanítani, azok nyilvánvalóan illetéktelennek tartják a jogrendet a szentkorona tan tételeinek hatálya ügyében. Szép példa erre az írott jogból törölt ellenállási záradék, amely törlés hatástalan volt az utána következő szabadságharcokkal szemben (sőt valószínűleg a törlés nélkül talán más utat vettek volna az események és nem torkollottak volna szabadságharcba).

Jelen problémafelvetésben a szentkorona tant a jogrenden kívül értelmezve próbálom betárolni egy aktuális szentkorona tan megközelítésének lehetőségét.

Tovább lehet gördíteni a gondolatot a hatályossággal kapcsolatosan, hogy ha jogi értelemben használjuk, akkor esetleg nincs értelme a szentkorona tan hatályosságáról beszélni.

Nyilván a modern korban a szentkorona tan keretében összefoglalt, tárgyalt legfontosabb tételek a szentkoronáról, annak mibenlétéről szólnak. Elsőként meghivatkozhatjuk az intelmeket, miszerint elvek alkotják a királyi koronát (amelyet akkor még nem neveztek szentnek - a Sacra Corona kifejezés, először 1256-ban, IV. Béla okleveleiben fordul elő). Ez a szimbolikus megfogalmazás, hogy elvek alkotják a királyi koronát nagyon fontos és szinte evidensnek mondható.

Az intelmekből vett meghatározás jó kiindulópont a modern kori szentkorona tanban összefoglalható alkotmányos tételek értelmezéséhez, hogy miféle elveket jeleníthetnek meg?

ELLENÁLLÁSI JOG - RAGASZKODÁS AZ ELVEKHEZ, MINT AZ ALKOTMÁNYOSSÁGUNK JELLEMZŐJE (ARANYBULLA)

A szent királyok szakrálisnak nevezhető korszakában szakrális király uralkodik a hívő lelkek országában, aki az akkori meggyőződés szerint az isteni akaratot közvetítő feltétlen tekintély. Neki a közmeggyőződés szerint belső lelkiismereti elkötelezettsége van a hatalom eszközeinek a hittel összehangolt alkalmazására. A magyar alkotmányosság folytonossága mint pozitív érték a szakrálisnak mondott első korszak nélkül elveszteni legfontosabb értelmét, nevezetesen az érdekvezéreltség elkülönítő, az országot, nemzetet feldaraboló hatásával szemben az eszmeiségében összefogott nemzet egészének értékét, szempontját. Nem pusztán a nemzet bármilyen áron való fennmaradásáról van szó itt, hanem az eszmeiségéhez hűségben való fennmaradásról. Az elvek és a nemzeti, közösségi lét egymást feltételezik, erősítik.

A korai korszakban összefoglalóan ez az eszmeiség jelölhető meg a szakralitában. Későbbi időkben fokozatosan kibomlik számos eleme, összetevője ennek az eszmeiségnek. Azonban hogy ne eltévelyedés, teljes erózió legyen a vége az események során, mint igazodási pont, korszak ott van a kezdetnél a szent királyok szakrális korszaka.

Az 1027-re dátumozva nyilván tartott intelmek után az 1222-es aranybulla a magyar alkotmányosság gyökereinek következő fontos okmánya. Legismertebb tétele az ellenállási záradék, amely szerint a királynak ellentmondani, ellenállni akkor lehet, ha megszegi fogadalmát, megsértve „a szent királytól megadatott szabadságot”, *ezzel megkülönböztetve a tényleges királyt és a királyi méltóságot, mert a hitszegő királlyal szemben, éppen az elismert szabadságok megvédéséért lehet ellentmondani („...hogyha pedig mi, vagy utódaink valamelyike, bármikor ezen rendelésünk ellen véteni akarnánk, álljon szabadságukban... ellenállani és ellentmondani örökre.”)*

Az ellenállási záradékot most az aranybulla 800 éves évfordulós ünnepségein is a mi korunk szellemiségének megfelelően mint reálpolitikai kompromisszumot értelmezték sokan. Holott ennek a tételnek legfontosabb üzenete számunkra az elvek, ideák melletti feltétlen kiállás.

A szent királyok korát követően a feltétlen kölcsönös bizalom a hatalmat gyakorló és a hatalomgyakorlást elfogadók között elbizonytalanodott. Megváltoztak a körülmények. És ekkor egy régi, az ellenállás elvét alkalmazták az esetleges hatalmi önkénnyel szembeni biztosítékként.

Az önkénnyel szembeni ellenállás evidenciája az ősi ködbe vesző spontán ösztönösségtől kezdve Antigoné viselkedésén, Szókratész méregpoharán át a keresztény erkölcs-hit melletti kiállás mintájáig közismertnek nevezhető az aranybulla korszakában. És hogy a modern időkben is példát hozzak, érdekes beleolvasni a jelenlegi katolikus katekézisbe (tehát nem az oroszános keresztényüldözés időszakából):

465. Az állampolgárnak mikor nem kell engedelmeskednie a polgári hatóságnak?

Az állampolgár lelkiismeretben nem köteles engedelmeskedni, ha a polgári hatalom törvényei ellenkeznek az erkölcsi rend követelményeivel: „Inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek” (ApCsel 5,29). https://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_hu.html

Ezzel az eszmeiséggel rokon, ebből is eredeztethető az ellenállási záradék (ellenállási jog, kötelesség elve), csak immár nem közvetlenül Istenre hivatkozva az erkölcstelen törvényekkel szembeni engedetlenségként, hanem az alkotmányosságot sértő hatalmi önkénnyel szemben.

Luther is hasonlóan gondolkodva állt élére a reformációnak, nem a polgári hatalommal szemben hanem az egyházi hierarchiával szemben (tehát szintén a vallási, erkölcsi elvek védelmében adott esetben az egyházi hierarchia önérdekével szemben).

Ha az alkotmányos hagyományunkat a jogrendszer részeként a tételes jogból kiolvashatónak tekintjük, akkor az 1687-es pozsonyi országgyűlésre tekintettel, ahol a rendek formálisan lemondtak erről a jogról (valamint a szabad királyválasztás jogáról) azt lehetne mondani, hogy az ellenállási jog a múltté, modern társadalmunkban illet az alkotmányosság már nem ismer. De hogy ezt nem így fogadta el a magyar közgondolkodás, arra szabadságharcok sora a bizonyíték. Az elvet tekintetbe vették, hivatkoztak rá mint alkotmányos elvre, függetlenül attól, hogy a tételes írott jogban azt miként kezelték.

Az ellenállási záradékot (jogot, sőt kötelességet) is a szentkorona tanban szereplő tételként tartották számon a XX. század elején. Nem az aranybullával született tehát ez az elv, hanem az aranybullában mint közjogi elv került írásos rögzítésre. Eredete sokfelé, több szálon is felfedezhető, de egy közvetlen szálnak tekinthető a keresztény hithez való ragaszkodás mintája az annak esetlegesen ellentmondó világi hatalommal szemben.

A rendszerváltáskor felmerült az ellenállási jog tételes elismerése, de az uniós jog feltétlen elsőbbségének elve ezt semmissé teszi sokak szerint. Azonban ha a tételes jogot, sarkalatosként számon tartott törvényeket az alkotmányos identitás lenyomatának, megnyilvánulásának tekintjük, tehát az elvből vezetjük le jogszabályt és nem fordítva - akkor az önkénnyel szembeni ellenállást mint ideát, elvet ha tetszik az európai kultúrában meghatározó görög forrásokból, Antigonétól, Szókratésztől lehet eredeztetni, a keresztény hit melletti elkötelezettség mintájából lehet levezetni az aranybulla korszakában, és máig hatóan evidens alapelvként lehet számon tartani, mint a szentkorona tan fontos tételét, függetlenül a tételes jogrendtől.

ŐSISÉG (ARANYBULLA NAGY LAJOS FÉLE KIEGÉSZÍTÉSE, 1351)

A szentkoronához kötött, tételesen kifejtett elvek idővel bővültek (avagy konkretizálódtak), például az ősiségben (avagy lehet úgy is fogalmazni, hogy a nemzeti lét fenntartását jelentő elvek védelmének egy gyakorlati megoldása volt az ősiség intézménye).

Innentől a szentkoronához való hűség az ősiség elvéhez való hűséget is jelenti.

Az ősiség a szentkoronában megjelenített közösség, nemzet erőforrásainak gyakorlati védelmét, az erőforrások tulajdonának a nemzetet szimbolizáló szentkoronához kötését jelenti, a nemzettől való elidegenítésükre vonatkozó tilalommal – Nagy Lajos korában elsődlegesen a legfontosabb erőforrásra, a földre vonatkoztatva.

Más szóval az **ősiség elvének lényege: közvagyon meg kell őrizni**. Általában nem ezt a változatot hangoztatják, hanem hogy a nemzetségek korszerűtlen feudális földtulajdonát jelentette mint meghaladott hagyomány a XIX. században. Ez az érvelés azonban felületes. Tágabban a köztulajdonról volt szó a XIV. század közepén használatos fogalmakkal megnevezve.

Amire Eckhart Ferenc több római pápai intelmet, levelet idéz ismert művében. Eszerint több pápa is a 800-as éveket követően az európai királyságokat mintegy nevelgetve, érelve okítónak szánt levelekben intette őket például a korona létéhez szükséges erőforrásként a korona földtulajdonának megtartására, vagy akár visszavételére is (hogy a következő uralkodónak is legyenek a hatalomgyakorláshoz szükséges forrásai). Magyarországon intelmek alatt nem a magyar királyokhoz írott pápai levelek (intelmelek) gyűjteményét értjük, hanem szent Istvánnak a saját fiához írott levelét.

Nehézkesen fogalmazva, de Werbőczynél olvasható szöveg a királyválasztó nemesség és a földet elosztó király viszonyáról úgy értelmezhető, hogy **a legfontosabb közvagyon allokációját** (föld, természeti erőforrás), elosztását sőt újra osztását bizonyos esetekben a fejedelemre (uralkodóra, királyra) bízták. Bizonyos

megkötésekkel, szabályokkal körülvéve. Nagy Lajos szűkítette az ősiséggel a fejedelem mozgásterét, hogy az akkorra megváltozott körülmények között se legyen elvonható a nemzettől a föld mint a nemzet egészének akkoriban egyik legfontosabb erőforrása.

Első pillanatban úgy tetszhet, hogy a hajdani földbirtoklást terhelő gazdasági és politikai terhek (bele értve az adómentességet) mai keretek közt az egyenlő közteherviselésben nyilvánul meg a politikai tehervállalás kötelezősége nélkül. Csakhogy a mai közteherviselési jelszó mögött pontos szóval az alkotmányos szempontból erkölcsi elv nélküli (elvtelen) gyakorlat húzódik meg. Tenger sok kivétellel, kiskapuval és a gazdasági erőforrásokkal nem rendelkezők aránytalan túlterhelésével. Az ősiség hajdani intézménye jó minta, inspiráció lehetne mai megoldások kereséséhez (amint az számomra Timon Ákos könyvéből is kitetszik).

Az **adómentesség** kérdése egy ékes példa a felületes hivatkozásra. Mi lehetett az értelme az adómentességnek, ha nem a kierőszakolt, irracionális kiváltságra gondolunk? Nyilvánvalóan a mai szóval közfeladat ellátásának költségét jelenthette. Nagyon távoli párhuzammal olyasmit, mint a jelenkorban az adóból levonható családi támogatás. Utóbbinál a család produktív, kereső tevékenységére biztosíték az adózás ténye, az ilyen családnak nyújt az állam támogatást adó elengedés formában. A hajdani adómentesség is adó elengedés volt valamely feladat költségeire, ilyen lehetett kezdetben a katonai és egyszerűbb hivatali szolgálat a nemesség részéről. A papságnál pedig adódik, hogy termelő munkát nem végeztek, a lelki feladataikat fontosnak tekintették, ezért jövedelmeiket (egyházi tized, birtok jövedelem) nem adóztatták meg. Cserébe szolgálataikat közvetlen állami finanszírozás nélkül ellátták.

A katonai és hivatali feladatok ellátásának finanszírozásaként funkcionáló adómentesség kérdése is indokolhatta a nemesi rend egységességének biztosítását az aranybullától kezdve, mert közvetve mai szóval a közfeladataik ellátásának biztonságosságát, számonkérhetőségét is jelentette.

Visszatérve az ősiséghez a minket körülvevő világpolitikai szereplőknek Mátyás király óta végzetesen a magyar hatalmi potenciál fölé növekedése következtében felemás megoldás született a Habsburgok ház trónra emelésével. Egyrészt csatlakoztunk egy a korszakban meghatározó, a többi felnövekvő hatalmi szereplővel szemben eredményes hatalmi csoportosuláshoz, másrészt ez a hatalmi csoportosulás a belső szerveződési elveit, hatalmi kultúráját tekintve merőben más jellegű volt mint a mienk. Az ősiségnek ebben a számunkra új hatalmi szerveződésben bekövetkezett önvédelmi küzdelemben (amelyet nem választottunk hanem amellyel szembe találtuk magunkat) fontos szerepe volt. A Habsburgok több évszázados korát történelmünkben végig jellemezte a küzdelem saját belső hatalmi kultúránk, mai szóval alkotmányos identitásunk, nemzeti önazonosságunk, állami önállóságunk megőrzéséért.

Az önvédelmi küzdelem a szentkorona fogalmához kötött alkotmányossági elveink megőrzésében az ősiség intézményét konzerválta, merevvé, adott változatában meghaladottá tette. Timon Ákos rendkívül higgadtan és világosan fejti ki, hogy az ősiség intézménye miként tette lehetővé évszázadokon keresztül mai szóval a gazdasági alapok megőrzését a szentkoronához rendelt tulajdonjoggal, a velük való hatékony gazdálkodást a birtoklás intézményével és a politikai és gazdasági közterhek arányos viselését a birtokméretek arányában.

Az iparosodást kísérően a nemzet önvédelmi ösztönének halványulásával, szinte elvesztésével logikus következmény volt a természeti erőforrások mai szóval kiszervezése, a nemzetségekhez kötődő ősiség megszüntetésével - ahelyett hogy a nemzetségektől elvéve a tágabb nemzethez kötötték volna a természeti erőforrásokat, megtartva a szentkorona tulajdonában. Sajnálatos de logikus következménynek nevezhető ami az ősiség megszüntetésében történt, tekintve hogy például az 1848-as törvények meghozatala idején nem volt a magyar alkotmányosságot mai értelemben áttekinteni, a fejlesztéshez szükséges szinten mérlegelni képes szellemiség, tudományos felkészültség, megfelelően érett, hatékony politikum.

Mondhatni úttévesztésnek bizonyult a ténylegesen választott megoldás az ősiségtől való elfordulásban, azaz (mai szemmel) elmulasztották a reformkorban bontakozó ipari korszakhoz tovább fejleszteni a szentkorona tulajdonjogát. Gondolni lehet a külföldre eladott szabadalmaktól, know-how-któl kezdve a piaci monopolhelyzetekből fakadó monopoljárdék legalább néven nevezésére, legalább részleges elvonására (elsősorban a közgazdasági természete szerint monopóliumok terén, amelyek azért eredményeznek extra profitot, mert nem bővíthető, korlátos javakra, termelési tényezőkre épülnek - akár természetes akár mesterséges eredetű lett legyen a monopólium).

Hogy ilyesmit felvetni **anakronizmus volna?**

Ha kifejlett formában nem is, de bontakozó előkészítő gondolatok szintjén kevésbé nevezhetjük teljes anakronizmusnak. Akár párhuzamba is állíthatunk a korszakból három életutat Petőfi Sándor (1823 – 1849 ... vagy 1856), Marx Károly (1818 – 1883), Henry George (1839 - 1897). Lényegében kortársak voltak és mindhárman különösen érdeklődtek a közéleti, társadalmi kérdések iránt. Petőfi a polgári szabadság gondolatáért mindent feláldozni volt hajlandó, akár a fegyveres harcot vállalva. Marx ehhez képest a bekövetkezett polgári szabadság visszásságaival szembesülve keresett akár forradalmi, fegyveres kiutat. A manapság kevésbé számon tartott amerikai Henry George viszont a sikeres polgári szabadság nehézségeire a fegyveres ellenállás, forradalom gondolatát kerülve keresett olyan közgazdaság elméleti, szabályozási megoldásokat (telek-érték adó javaslat), amelyek a lehető legtöbb szereplőnek kínálhat feltételeket sikeres működéséhez.

Három párhuzamos életút, három merőben különböző környezetben. A legsikeresebb a működő rendszer javítását célzó elméleti kiútkeresés volt. Más kérdés, hogy az első világháború pokla, pusztítása George elméletileg elismerten máig jó, használatra alkalmas javaslatait levette a napirendről. Állítólag hívei közé számított Szun Jat Szen, Vilmos császár, Winston Churchill, Lev Nyikolajevics Tolsztoj, Henry Ford, Albert Einstein - tehát lényegében a világháborút megelőző korszak politikai, közgazdasági, kulturális élmezőnyének java része. Szerinte a világon több ezer megye, nagyváros máig alkalmazza, nem egy helyen egyetlen adóként, de nem vált dominánssá a világon. Elméleti közgazdasági munkája ma is minden kritikát kiáll, csak az a bizonyos nyers érdekeltség, amely lassan a harmadik világháborúba sodorja korunkat elutasította.

Ezen a ponton a három párhuzamos életútra hivatkozást be is fejezem. Amiért előhozakodtam velük, hogy nem lett volna teljes képtelenség, teljes anakronizmus az ősiség intézményén sikeresebb utat választva módosítani - ha nem is telekérték adóként de valamilyen a tulajdoni és adószerkezetet formálva a magyar lét érdekében, a sajátos magyar észjárásnak megfelelően, **a korhoz igazítottan nem megszüntetve hanem tovább fejlesztve** (a köztulajdont szentkorona tulajdonként megtartva, ősiséggel, annak célszerűen, átgondoltan módosított változatával).

Nekünk, akiknek történelmét átfűzte, számos tekintetben befolyásolta az a szellemiség, aminek alkotmányos hagyományunkat köszönhetjük, törődnünk kell vele, hogy 170 évvel későbbi, jelenkori társadalmi önképünket, önazonosságunkat ne csak távoli országok, földrészek tudományos elméleti irányzatai mentén elemezzük, hanem a szentkorona tan, szentkorona szuverenitás, a szentkorona elvek szerinti lét kereteiben is.

Tehát például a piacfelügyeletnek, Gazdasági Versenyhivatalnak kellene tekintetbe vennie az alkotmányos alapokat a közérdeket szem előtt tartva.

Emlékezetes előttem, amikor Zlinszky János meglepődött azon, hogy értelmetlenségnek neveztem a rendszerváltást követő alkotmánybíráóság úgymond vívmányát, miszerint a köztulajdon és a magántulajdon egyenlő jogairól értekeztek alkotmánybíráósági határozatok, a ma már ismert módon katasztrofális privatizációnak hivatkozási alapod adva. A rendszerváltásban az elméleti illetőleg alkotmánnyal foglalkozó jogászok közgazdaság elméleti tájékoztatlanságán és viszont a közgazdászok jogi elméleti tájékoztatlanságán Sárközy Tamás vidámkodott legjobban. Azt mondta nincsen nehéz dolga, mert a jogászok előtt mint közgazdász érvel, a közgazdászok előtt pedig jogászként, és mindenki elhiszi neki amit mond. Az eredmény a 243 milliárd \$-os offshore pénz lett.

A proletár(-osító) diktatúra eredménye az lett, hogy alapvető elvi kérdésekkel senki sem foglalkozott, mert arra nem volt politikai megbízás (vagy egyenesen tiltás volt rá). Példa erre az 1990 után megjelentetett jogi lexikon, amelyben volt címszó a jogi személyről, a természetes személyről, de semmi a személyről. Holott **a személy filozófiailag jól definiált fogalma az európai kultúra alapfogalma másfél évezrede**. A magyar alkotmányos hagyomány fogalmai, kifejezései nem érthetők meg a személy fogalmának ismerete, elemzése nélkül (lásd a szentkorona tan főbb tételeinek sorát, amik a szentkorona élő közösségi személyként való meghatározásából következnek⁷²).

Legmodernebb időben is hasonló a probléma az adat-gazdálkodással, amely még „láthatatlanabb” mint a szabadalmi jogok vagy piaci versenyhelyzetek ügye, de ugyanakkor jelenleg erre futnak ki a fejlesztések pld a

⁷² [Alkotmány a jogrenden belül vagy azon kívül? I-X. részben](#) című összeállításban 48-51. oldalakon.

mesterséges intelligencia automatizmusok révén (az alkotmányos alapkérdésekről, a közösségi személyi lét feltételeiről, érdekelttségéről, létjogáról tudomást sem véve).

Végső soron az ősiség intézményét hajdan indokló elveket figyelembe véve (*közérdek, a fenntartható közösségi lét feltételei, mai szóval tulajdoni forma és piac-szabályozás kérdések*) a személyi létfeltételek és felelősségek port-fólióját kellene megfogalmazni és karban tartani. Az alkotmányos elveknek megfelelően – mind az egyéni mind a közösségi személy-elvű lét számára, hogy valóban szuverén személyként lehessünk a szuverén közösségi személy szentkorona felelősen szabad tagjai.

Közösség alatt a valódi, erkölcsi közösséget értve (emlékezve a hajdani szakrális korszakra) és nem a modern jogban használatos, erkölcsileg közömbös jogi személy kategóriát.

JOGKITERJESZTÉS-JOGFEJLESZTÉS (SZENTKORONA ELVEIBEN VALÓ GONDOLKODÁS)

Élő személynek tekintve a szentkoronát, a szentkoronában megjelenített, megnevezett, jelölt nemzetet, a főhatalom alanyát (az alkotmányosság végső alanyát) nem a tudományos gondolkodás fejlődése, legutolsó divatja szerint kell definiálni (hogyan kellően modernnek látszódjunk), hogy mit érthetünk szentkorona és annak élő közösségi személy mivoltából következő szuverenitása alatt, hanem fordítva, éppen a szentkoronában idealizáltan megjelenő nemzeti lét szempontjából ítélhető meg a jogelméleti iskolák történetének illetőleg használhatóságának alakulása. **A lét-elvekből építkező szentkorona aktualitásáról, korszerűségéről, minőségéről a jogrendszer szakági eszközeivel nem fogalmazható meg állítás.** Amint nem fogalmazható meg állítás az emberi lényegről egy újfajta buszbérlet szabályzata, elmélete alapján sem.

A jogkiterjesztés alatt értik általában, hogy a szentkirályok feltétlen teljhatalma, amelyet az isteni szándékok közvetítéseként értelmeztek, idővel a nemzet egészéből származtatott lett – tiltva a már nem-szent királyok teljhatalmát (önkényhatalmát vagy legalábbis önkénnyel fenyegető hatalmát).

A szentkirályok teljhatalma ha kimondatlanul is de egy feltételezéssel együtt értelmezendő, miszerint ők a társadalom egészének érdekében (végső soron lelki üdvéért) ténykedtek és nem valami ettől elkülöníthető önérdemből. Tehát a szentkirályok teljhatalma mint a társadalom egészének létérdeke, lét-elvi megnyilvánulása fogható fel.

Amikor felmerült a szakrális közérdektől elkülöníthető érdekekért való hatalmi cselekvés lehetősége, akkor a korábban kimondatlan tétel nyert megfogalmazás, miszerint a világi, adott esetben királyi hatalom világi forrása maga a nemzet (a nép) egésze. A nép egészén belül közvetlen a szentkorona tagjainak a nép azon részét tekintették, akiket mai szóval szuverén személyeknek lehetett tekinteni anyagi feltételeikben, erkölcsiségükben, vállalt kötelezettségeikben.

Később, 1848-ban mindenkire kiterjesztették a szentkorona tagságot, aki a választáson választóként részt tudott venni (és családjuk, leszármazottaik). Ezzel a radikális kiszélesítéssel felmerült egy más szempontú elvi kérdés, nevezetesen hogy ez a **jogkiterjesztés** a kiterjesztett jogot nem értékeli-e le, nem üresíti-e ki, nem teszi-e pusztán névlegessé? Hiszen korábban sosem névleges státuszokról volt szó.

Egy kérdés tehát az érvényesülő jogrend (meg annak valamilyen szempontú elemzése) és másik kérdés a szentkorona tant alkotó elvek problémája, amely elvek körében mindenképpen foglalkozni kell a kiterjesztett szentkorona tagság valóságosságával. Lehet például hogy a tagok szuverenitálásában kell különbséget találni, hiszen nyilvánvaló, hogy egy segélyezett vagy alkalmazott, a havi jövedelmétől függő egyéntől más kiállítás várható például az alkotmányos elvek mellett, mint aki nem függ a létfeltételek megszorítottságától. Nyilvánvaló, hogy egy küzdő, alkotó, szuverén módon szervező, a közérdek területén szerepet vállaló embernek mint szentkorona tagnak a léte nem rendelhető alá olyanokénak, akik közérdektől elzárkózva sodródhatnak (azzal együtt hogy sodródók is a közérdekben figyelembe veendőek). Az is lehet, hogy különbséget az elvek mint ideák és a megvalósulás között kell találni.

Más megfogalmazásban a szentkorona tan szerint nem a proletárok diktatúráját kell szervezni, hanem alkotmányos, társadalmi programként a proletár létet kell szűkíteni, felszámolni.

Többször szóba hozom, ismét kitérek rá, hogy hadilábon állok az írásmódok fétis-szerű abszolutizálásával. Korábban ügyeltem rá, hogy a helyesírási szabályokat gondosan betartsam. Igyekeztemben akkor következett be változás, amikor 2000 körül egy ideig a magyarok világszövetségében szervezve az alkotmányossági műhelyt sok határon túlival találkoztam. Elcsodálkoztam azon, hogy a városi busz, villamos stb megállót mennyire másként mondják a határon túl itt és ott. Nem is mindig idegen szóval, csak másként.

Aztán megjelent a Corpus Juris Hungarici CD 2000-ben, magyar nyelven - amiben ezer év törvényeiben a szentkoronát egyetlen szöveghelyen írták nagybetűvel, de ott az adó és állam szavak is nagybetűt kaptak. Érdekes volt a magyar és latin nyelvű szövegeket egyaránt tartalmazó Tripartitumba is bele lapozni. Például szent Hármasság-ot írt Szentháromság helyett. És volt egy beszélgetésem, amelyben hosszan sorolták nekem a nyelvújítás előtti gyümölcsneveket. Nem feleltek meg a Linné féle nevezéktani elveknek, de sokkal ízesebb, előbb nevek voltak mint amiket ma használunk.

A szentkoronát tehát amíg jelentősége volt sok évszázadon át a magyar nyelvű CD-n olvasható szövegben kisbetűvel írták, mint szakkifejezést. Trianon környékén volt egy helyesírási reform, amitől kezdve a nagybetűk elszaporodtak, majdhogynem a valóságot pótló illúzióként.

Szerintem a szentkorona tan tételeiben az alkotmányos elveket (a szentkoronát alkotó elveket) kell azonosítani, mert az lehet alapja a ma aktuális szentkorona tan modellnek mint idea, mint vezérlő csillag – amihez lehet viszonyítani a jogrenden belüli alkotmányos, sarkalatos és alaptörvényeket, elméleteket.

A helyesírási sablonokra érdekes példa Werbőczy nevének írása. Merthogy ő maga és kortársai általában nem ezt az alakot használták. Nevének Verbőci-től kezdve sokféle változata fordul elő a fentmaradt írásokban, általában aszerint, hogy milyen nyelven vagy milyen nyelvűekhez készült a levél. Hasonlóan belém ivódott, hogy a nevek utáni y egy korszak írásmódjának velünk maradt formája (mint a ts, cz, stb betűk), amelyek a változó helyesírási divatot kevésbé követték a nevek írásában. De például Erdélyben ritkább az y használata a régi nevekben is, sőt egy család erdélyi ágában i betűt használtak a másutt élő rokonok nevében szereplő y helyett. Ha pedig a ma divatos rovásírásra gondolunk, ott végképp leegyszerűsödik a betűhasználat – aminek előnye is van meg hátránya is.

WERBŐCZY ALAKJA

Werbőczyt majdhogynem Mátyás királyhoz hasonlatos történelmi hősnek látom (ugyanazon korszak másik kiemelkedő szereplőjének), de mindenképpen kiemelkedően tragikus drámai hősnek. A maga kora szimbolikus szereplője, akiről nem értem, hogy nem készült irodalmi művek sora, dráma, film, regény.

Mátyás király dicsősége csúcsán halt meg. Werbőczy életpályája nem olyan magasról indult, bár Mátyás király ragyogó korában kezdődik ígéretes pályája, eljutott a nádorságig, majd szinte megsemmisült, és csak az utókor becsülte meg igazán. Bizonyos mértékig a Mátyás királyi életmű folytatójának is tekinthető. Párhuzam vonható közte és Timon Ákos között, aki amint hallottam Deák Ferenc mellett volt íródiák fiatalon (bár életrajzi évszámai szerint ez meglepő ha így volt), majd lett a deáki életmű jogi alapjának feltárója, rendszerezője, tudatosítója a szentkorona tan megfogalmazásával.

Werbőczy Fiala korában Mátyás király jogásza. Majd Mátyás halála után a nádorságig vivő életútjában legkülönfélébb, korát meghatározó politikai, kulturális, vallási kérdésekkel foglalkozik kiemelkedően lelkesen és igényesen. Általunk számon tartott főműve, a Tripartitum a bizonyosság munkálkodásának, gondolkodásának, törekvésének magas minőségére. Élete végén a török által elfoglalt Budán volt a magyar polgárok bírója. Egy konkrét ügyben az igazság jobban érdekelte mint a pasa utasítása, aki ezért megölette.

Kaphatott volna az Ember tragédiájában egy önálló színt, Mórús Tamás alakját is felvillantja eltökéltsége, de leginkább tragikus alakja. A király aláírja de nem küldi szét a vármegyéknek a Tripartitumot, ami a kor szokása szerint ezért nem emelkedett jogerőre. De magánemberként Werbőczy szétküldte és utána négyszáz éven át ez volt a magyar jog legfőbb műve, világító tornya. Nem a jogrenden belüli szentesítése, formális legalizáltsága miatt, hanem egyedülálló kimunkáltsága, használhatósága, tartalma miatt.

A rendszerváltás egyik szomorú története volt a hivatalos szembenállás Petőfi sorsának feltárása ügyében. Petőfi is fiatalon elvégezte azt a munkát, amit később a nemzet megtartott, értékelt annak ellenére, hogy személyes

sorsának követéséig sem nőtt fel (a nemzet). Talán az ő (Petőfi) sorsáról sem szól dráma, film – nemhogy Petőfi személyes sorsa kapcsán egyebek mellett rámutatna valamely mű, hogy miféle mechanizmus tette logikussá évszázadokon át a szibériai száműzés intézményét, ami geopolitikailag hatással volt hazánk történelmére is.

A HATALOM FORRÁSA, A KORONÁZÁS MINDIG AZ ORSZÁGLAKÓK AKARATÁTÓL FÜGG

Nagy Lajos (1326 – 1382, uralkodott 1370-1382) 1351-es dekrétumában megjelenik az „una et eadem libertas” (a minden nemes „**egy és ugyanazon szabadsága**”) elv.

Ez az elv szélesíti a nemzetet jelentő réteget és annak elvi egységesítésével átláthatóbbá, erősebbé teszi az elvet, hogy a hatalom forrása a nemzet, amellyel a választott fejedelem választóival közösen, egymás jóváhagyásával uralkodhat, az alkotmány (szentkorona) elveihez igazodva, a közösen hozott törvényeket megtartva, az esetlegesen előforduló önkény ellen fellépve.

Törvényhozásban a fejedelem köteles a nemzet véleményének kikérésére (a nemzet vétójának lehetőségével), és viszont a nemzet is kezdeményezhet törvényeket a fejedelemmel való egyeztetéssel.

„A fejedelem mindazáltal egyedül a maga akaratából és önkényesen, kiváltképpen az isteni és természeti jogot sértő dolgokban és az egész magyar nemzet régi szabadságának ártalmára semmit sem rendelhet; hanem össze kell hívnia és meg kell kérdeznie a nemzetet, vajon ennek az ilyen törvények tetszenek-e vagy sem? Akik, ha igennel felelnek, azontúl az ilyen végzéseket (az isteni és természeti jog mindig épségben maradván) törvényükül tartják meg.”

Ezzel a Hármaskönyvből való idézettel ütközött végül is négy évszázaddal később Eckhart Ferenc, aki a törvényszegéssel kiadott, levéltárban fellelhető oklevelet biztosabb dokumentumnak tekintette a történelemtől, mint azon törvényeket, amelyeket a dokumentumban foglalt intézkedések olykor önkényesen megsértettek. Lényegében a dilemma máig tart olyan formán, hogy a szentkorona tanba foglalt elvekre épülő aktualizálható modell miként vehető komolyan a jogrenden belüli apparátussal kezelt, a jogrenden belül az elvektől nem egyszer elszakított, a hatalmi erőnek, befolyásnak megfelelő joganyaggal szemben?

A XV. század közepén, az 1440-es Országgyűlésen, a Szent Korona távollétében, nélküle tartott koronázáskor (Ulászló koronázása) kiadott alkotmánylevél szerint „a koronázás mindig az országlakók akaratától függ, és a korona hatékonysága és ereje az ő jóváhagyásukon alapul.”

Ez a nyilatkozat ellene mond annak, hogy csak a szentkoronával való koronázás teljes értékű. A kétségtelen hiányossága pusztán az országlakók akaratától függő koronával való koronázásnak, hogy kevésbé emlékeztet a szent királyok szakrális korára. Tehát nélküle is volna alkotmányos hagyományunk, nélküle sem lehetetlen a sajátos magyar alkotmányos tudat, de Isten, a sors különös kegyéből azt előnynek kell tekinteni, hogy a szentkorona mint egy eszmeiség tárgyasult megjelenítője máig megvan és figyelmeztethet a szakrális korszak elveire, az alkotmányosság végső alanyának tekintendő nemzet létének teljességére (a teljes lét-elveire).

„Amikor Werbőczy a nemesi szabadságokkal bíró, a Szent Korona tagjaként nevezett populus Werbőczyant megemlíti, mint a szabadságok alanyát, a közjogi-politikai magyar nemzetről, közjogi viszonyról beszél, amelynek **nyelvi-etnikai tartalma nincs**, sajátos kulturális tartalma a közjogon kívül van, nem tartozik annak terepére.”

SZOKÁSJOG

A **szokásjog** kifejezés sok különféle magyarázatnak adott alapot. Azonban ez a szó, hogy szokásjog önmagában megtévesztő lehet, hiszen Werbőcínél is a jó szokásokról volt szó. Más szóval az isteni és természetjogi igazságokról, maibb szóval evidenciákról, amelyek íratlanul is vagy velük ütköző írások ellenére is a törvények valódi erejéhez járulnak hozzá (ez egy egészen más szemlélet mint amit az állam erőszak-monopóliumára alapoznak).

A szokásjog alkotmányosság felőli értelmezésekor további szempont kell legyen, hogy az a társadalom, az alkotmányos nemzet egészének összefüggéseibe jól, a nemzet, a szentkorona tagok létét szolgálóan illeszkedjen.

Felmerül ellenvetésként a történelmi alkotmánnyal szemben, hogy és akkor ki lesz majd a király, mert az egy királyság velejárója. Az alkotmányosság fejlődését tekintve a szuverén uralkodó alakja az első, kezdeti, szakrális korszak feltétlen velejárója. Az alkotmányos tételek, biztosítékok későbbi kiépülésével egyre inkább hivatalnokkirályokról lehet beszélni, akik legitim módon nem szakadhattak el választóik törvényi akaratától. A hatalom választók és választott között véglegesen megosztott és ez alapvető alkotmányos elvvé vált. A mához közelítve az alkotmányosság további képülésével és változatlanul az ország, a nemzet létét szolgálva (a nemzet államalkotó akaratának érvényesüléseként) a választók és választottak közös hatalomgyakorlása változatlanul aktuális cél kell legyen (tehát ma sem legitimálható, hogy a megválasztott megválasztása után a választóktól idegen érdekeket szolgáljon működésével).

A szentkoronát (amelyet eszmék alkotnak) a hatalom teljessége illeti meg. Tagjainak (klasszikusan a király és a politikai nemzet) egyike sem törhet a Szent Korona egész hatalmára, azaz teljhatalomra. Ezért a Szent Korona a legfőbb garanciája a hatalommegosztás véglegességének, az alkotmányosság megtartásának, a bármilyen önkényhatalom elutasításának. Senki és semmi nem egyenrangú vele: a király törvényhozáshoz kötött korlátozott hatalmát csak addig tarthatja meg, amíg nem fordul szembe a főhatalom alanyával, a Szent Koronával – tehát választóival illetve a szentkoronába foglalt elvekkel! Tehát a hatalom de akár a törvényhozási egyetértéssel sem törhet a szentkorona teljhatalmára, emiatt az alkotmányos alapelveket és a legfőbb alkotmányos intézményeket (mint pld a szentkorona) nem szavazhatja ki úgymond a jogrendből. Az is értendő tehát a szentkorona jogrenden kívüliségén, azaz jogrend felettségén, hatalmi eszközzel érinthetetlen. Ezt az érinthetetlenséget jól fejezi ki a Szűzmáriának való felajánlás (szerződésről nem beszélnek), mert más szóval abba a magasságba semmilyen hatalmi erő nem törhet.

A hatalommegosztás szó alatt egészen külön dolgokat értenek különféle összefüggésekben. Talán a közös tartalom a különféle értelmezések között, hogy a hatalmi önkény elutasítására szerkezeti megoldás keresése. Valamely hatalmi erő a hatalommegosztást elutasítva, erőszak-kiváltságot legitim módon ne érvényesíthessen.

Hatalmas a különbség a hatalmi ágak Montesquieu szerinti szétválasztása és a szentkorona tagjai és az uralkodó közti hatalmi megosztás között. A hatalmi ágak szétválasztása egyrészt kisarkított formában értelmetlen, mert a hatalmi ágaknak funkcionális egységet kell alkotnia. Másrészt a hatalmi ágak szétválasztása megtörténhet a magyar alkotmányosság logikája szerint az önkényhatalom apparátusán belül is, de a szentkorona tagjai és a hatalmat gyakorló fejedelem közti hatalommegosztás elvileg a törvényhozó-végrehajtó-bírói hatalmi ágak szétválasztása nélkül is megvalósítható.

A magyar alkotmányos hagyomány szerint a törvényhozásban érvényesül a megosztott hatalom a minden tag törvény kezdeményezési jogával, a tagok és az uralkodó közös törvényhozási akaratával - de az operatív végrehajtás ha jól értem a fejedelem illetve ma a választott hatalomgyakorló feladata, tehát nincsen szó anarchikus közvetlen demokráciáról, annak eszméjéről.

TIMON A FŐKEGYÚRI JOGRÓL

Timon Ákos művének máig világos, érthető, logikus fogalmazására a lenyűgöző kifejezés illik. A főkegyúri joggal kapcsolatban hosszabb idézet olvasható a következő sorokban. A terjedelmes idézet elején és végén zárójelbe tettem a nevét (Timon).

.... A magyarországi főkegyúri jog szoros értelemben nem tartozik a Szent Korona-tan körébe, tény azonban, hogy „...az egyházi eredetű királyi főkegyúri jogot (ius supremi patronatus) is a királyi decretumok a Szent Korona jogának tekintik.”(Timon)

Ennek értelmében a püspöki (főpapi) állásokról való döntés (az egyházi javadalmak betöltésével és az egyházszervezéssel együtt) a királyság évszázadaiban mindig a különleges rendeltetésű állam – a Szent Korona

– apostoli fejének akarata szerint történt, noha ennek elvi jellegű elismerése az eltérő egyházi szabályok miatt soha nem történt meg a pápaság részéről (Zétényinél olvastam).

Vannak akik vitatják, hogy a pápaság ne ismerte volna el a magyar királyok kivételes főkegyúri jogát. Pap Gábor szerint elképzelhető, hogy a magyarságot szent István térítette meg – lásd az általa említett millenniumi salzburgi érseki riportot. Ez a térítés egyház-szervezést jelentett nála, ami az intelmek szövegéhez jól illeszkedik. De a magyar királyok XX. századig tartó pápaválasztási vétója is azt sejteti, hogy a főkegyúri jogot elismerhette Róma, ha még a pápaválasztásban is teret adott valami hasonlónak. Pál Luxemburgi Zsigmond is mint magyar király hívta össze a 1414-től 1418-ig tartó konstanzi zsinatot.

Az a 800 karácsonján Nagy Károly császárrá koronázását követően kibomló investitúraharc kapcsán nem a pápaság és császárság hatalmi vetélkedéséről kell gondolkodni XX-XXI. századi reálpolitikai mentalitással vagy éppen valami túlérett machiavellizmussal, hanem olyan egyházi és világi kétpólusú erkölcsi-hatalmi berendezkedésről kell gondolkodni, amit mint valami idea szerinti rendet Luxemburgi Zsigmond nem a győztes világi hatalom oldaláról akart lezárni, hanem életképes fenntartásáról, renoválásáról próbált gondoskodni.

Történetesen a pápaság részéről is apostolnak tekintett magyar királyként. Hiszen mint Eckhart Ferenc oly nagyon hangsúlyozza, az európai világi államokat, királyságokat a római birodalmat követő káoszából a pápaság emelte ki, valósággal menedzselte őket az írásbeliség újra terjesztésétől kezdve számos tekintetben. Legújabbban az EU nem kíván erről a múlttól tudomást venni. Ami körülbelül olyan, mintha egy gyerek azt hangoztatná, hogy a világ vele kezdődött, ő önmagát teremtette, neki semmi köze a szülei génjeihez.

Azt is lehetne mondani talán, hogy a főkegyúri jog a görög ortodox egyházak világi hatalmi kerethez kötöttségére emlékeztető megoldás a latin nyelvű, Róma központú egyházban. Az anglikán egyház példája is felmerül. Az alaposabb összevetés bizonyára érdekes tanulságokkal szolgálhatna.

A főkegyúri jog valamelyes kontrollt biztosíthatott, hogy az egyházi és állami keretek, funkciók tartósan működőképes egységet képezzenek.

Felmerül hogy vajon a mai korban helyi szinten a gyülekezetek tekinthetők-e a kegyúri szerepkör örököseinek? Vajon a reformációt követően hogyan alakulhattak a kegyúri viszonyok?

(Timon) A király nálunk kezdetben egyetemes kegyúri jogánál fogva (ius patronatus universalé) valamennyi egyháznak kegy ura. A kegyuraság a földesúri hatalom kifejlődésével a kisebb egyházak felett a földesurakra száll át; a városok ellenben a királyi kiváltság következtében saját egyházuknak kegyuraivá lesznek. A királyi kiváltságlevelek egyik állandó pontját képezi, hogy a városok lelkészüket maguk választják. A városi kegyuraság szintén sajátos magyar jogintézmény, melynek hasonmását a többi európai államban nem találjuk.

Ezen egyetemes kegyuraságot (ius patronatus universalé) a pápai követség kifolyása gyanánt kell tekintenünk, mert a közönséges egyházi jog szerint ilyen általános, illetve egyetemes kegyúri jog nem illeti meg a királyt, miután a kegyuraság alapját merőben az egyházalapítás képezi és pedig a királyi hatalomtól teljesen függetlenül. Sőt a székesegyházaknál, érseksége- és püspökségeknél még alapítás esetén sem igényelhető a kegyúri jog, nevezetesen annak legfontosabb alkatrésze, a kijelölési jog, hacsak azt külön pápai kiváltság nem biztosítja.

Nálunk azonban a királyok úgy a székes, mint a többi egyházak fölött kegyuraságot, illetve főkegyuraságot gyakorolnak olyképpen, hogy a magánkegyuraság is a király egyetemes kegyúri vagy főkegyúri jogával szoros alárendeltségi viszonyban áll, a mely függőségi viszony nem is magyarázható másként, mint csak úgy, hogy a magánkegyuraságot a királyi főkegyuraságból eredőnek tekintették.

Ez is olyan jogfejlődés, melynek hasonmását a többi államokban nem találjuk, mert az általános egyházi jog szerint az alapító, illetve kegyúr az ő jogait a királytól teljesen függetlenül szerzi meg és gyakorolja; rá nézve csakis a kánonok irányadók.

A király, mint egyetemes kegyúr, Magyarországon felügyeleti jogot gyakorolván a magánkegyurak felett, mulasztás esetén a magánkegyurakat megfoszthatja kegyúri joguktól és az ilykép elvesztett kegyuraságot újból másoknak adományozhatja. A monostorok részére kegyurakat rendel, valamint egyáltalán a magánkegyuraság alatt álló egyházakon kívül bármely egyház fölött a kegyuraságot szabadon adományozza.

Felügyel arra, hogy a kegyurak kellő időben gyakorolják a kijelölési jogot, mert ha nem teszik, ezen jog a devolutio jog alapján a királyra száll.

Ha a kegyúri jog vitássá vált, a király előtt kellett azt igazolni, mert az ítélkezés joga kegyúri perekben a királyt illeti. Magánosok kegyuraságot csak királyi engedély mellett szerezhetnek és a már megszerzett kegyuraságot csak királyi megerősítés mellett bocsáthatták át másokra."

A király ezen egyetemes kegyúri joga képezi alapját nálunk a városi kegyuraságnak. A városi községeknek ezen időben még nincs szabad földtulajdonuk és így nem a szabad birtokjog alapján tett alapítás útján szereztek meg a kegyuraságot, hanem királyi kiváltság alapján. A városi kegyuraság hazánkban eredetére nézve a királyi főkegyúri joggal közvetlen kapcsolatban áll, arra támaszkodik (Timon).

A főkegyúr országos szinten gondoskodik az egyház szervezéséről. A kegyúr pedig helyi, falusi, városi szinten. Hajdan ez egy jól működő, logikusan szervezett rendszer volt. Az egyház szervezési feladatai, felelőssége nem volt távoli, bürokratikus hierarchia funkciója. Minden bizonnyal a merkantilizmus nálunk is hatott, a hierarchikus anyagi érdekeltség központosításával – amire a reformáció volt a válasz. Hogy ma a hívek és az egyházi szervezet kapcsolata mennyire és hogyan újítható fel a hajdani mintához mérten, el sem tudom képzelni. Az elidegenedés egyik oka lehet például az egykori kegyúri szerepkörök, kapcsolatok megszűnése, hogy emlékeik is mint hajdani épületek romos maradványai fedezhetők fel itt-ott.

(Timon) A középkori államok nem kulturállamok, hanem csak jogállamok. Az állam magasabb ethikai feladatai, a szellemi és az anyagi művelődés előmozdítása ismeretlenek, sőt az állam a jogrend biztosítására irányuló feladatának sem képes kellőképpen megfelelni, ezen irányban is az egyház támogatására szorul.

Innen, hogy az egyház nemcsak valláserkölcsei, hanem fontos államszervezeti és jogi intézmény, az állami szervezetnek kiegészítő alkatrésze.

Az egyház és az állam működésének, feladatának tárgyi körei nincsenek szétválasztva, hanem inkább sokszorosan összefonódnak. Míg egyrészt az állam védelmezi, támogatja az egyházat valláserkölcsei működésében; addig másrészt az egyház mindinkább kiterjeszti tevékenységét, hatalmi körét oly ügyekre is, a melyek benső természetüknél fogva az államhatalom körébe tartoznak.

Ily viszonyok között lépett a magyar nemzet Szent István apostoli buzgalma következtében a keresztény egyház kebelébe.

Nagyjelentőségű esemény volt ez az egész kereszténység szempontjából is, mert a keleti egyház elszakadása az ú. n. keleti schizma küszöbön állott és Rómában méltán tarthattak attól, hogy Európa keleti része teljesen elszakad a pápaságtól és a byzanci császárok által támogatott keleti egyházhoz csatlakozik.

A keleti és nyugati Európa közé ékelt magyar nemzet, midőn választani kellett, a nyugati egyházhoz, a pápasághoz hű egyházhoz csatlakozott s ez által a keleti szakadás ellenében annak védőbástyája lett.

Ez adja részben magyarázatát azon kitüntető fogadtatásnak, melyben a pápa Szent István követét, Asztrikot részesítette, midőn a kereszténynyé lett magyar nemzet részére koronát, Szent István részére pedig az egyházi szervezet létesíthetése végett apostoli felhatalmazást kért.

II. Szilveszter nemcsak a koronát, mint a királyság jelvényét, küldötte meg Szent Istvánnak, hanem felruházta őt a pápai követséggel, az apostoli szék követeit megillető egyházhatalmi körrel.

A pápai követségnek és az azzal járó hatalmi körnek, világi fejedelemre való átruházása egyedül áll a történelemben....

A II. Szilveszter adományozta pápai követség volt alapja a magyar királyok egyházi hatalmának, melyet később a magyar közjog főkegyúri jognak (ius supremi patronatus) nevezett, s a mely egyházi hatalom ugyan az idők folyamán többféle átalakulást és változást szenvedett, de azért mindenkor a szent korona egyik legszebb gyöngyét, ékességét képezte.

A pápai követségi jog, vagy mint később nevezték, a királyi főkegyúri jog a magyar királyság szuverénitását nem kisebbitette, hanem inkább emelte, kibővítette; a korona fényét nem homályosította el, hanem ragyogóbbá tette, midőn a királyoknak nagyterjedelmű egyházhatalmi kört biztosított.

A német-római császárok és más világi fejedelmek szintén gyakoroltak egykoron a magyar királyokéhoz hasonló egyházi hatalmat, de nem jogszerűen, nem a pápa felhatalmazása alapján, hanem önkényesen, saját világi hatalmukra támaszkodva; miért is azok egyházi hatalma később a pápaság javára teljesen elveszett, holott a magyar királynak bizonyos egyházi hatalma napjainkig megmaradt.

Azon pápai bulla, melyben II. Szilveszter Szent Istvánnak a szentszéki követséget adományozta és az azzal járó hatalmi kört szabályozta, nem maradt ránk. Azon irat, mely jelenleg Szilveszter bullája gyanánt ismeretes, a XVII. század közepéről eredő hamisítvány. Mindazáltal részint az egykorú adatok, részint a későbbi tudósítások alapján kétségen kívül állónak kell tekintenünk, hogy Szent István a pápai követséget (officium legationis f legatio sedis apostolicae) megkapta és az azzal járó hatalmi kört gyakorolta.

A szentszék követjeinek joghatósága nem volt e korszakban tüzetesen megállapítva, de az egyes esetekben adott felhatalmazásokból kitűnik, hogy a pápai követek, a hatáskörük alá tartozott területen, mint a pápa helytartói, teljhatalmú küldöttei, önállóan rendezik az egyházi viszonyokat: érsekségeket, püspökségeket, monostorokat alapítanak, rendezik azok joghatósági, területi és jövedelmi viszonyait, szabadon betöltik az egyházi javadalmakat, egyházi kiváltságokat, méltóságokat adományoznak, megszbaják úgy az egyháziak, mint a hívek kötelmeit és az apostoli keresztet ünnepléses alkalmakkor maguk előtt vitethetik.

Mindezen jogokat Szent István, sőt utódai Szent László és Kálmán is gyakorolták és pedig a mint Szent István okmányaiban maga említi, pápai felhatalmazás alapján, a melyre támaszkodva már ő létesítette Magyarországon úgy a püspökmegyei, mint a parochiális szervezetet. A Szent Gellért-féle nagy legenda szerint 12 püspökséget akart alapítani, de tényleg csak 10 püspöki megyére osztotta az ország területét, ú. m.: az esztergomi, győri, veszprémi, váczai, pécsi, kalocsai, Csanádi, egri, bihari (vagy nagyváradi) és gyulafehérvári püspöki megyékre. Utódai egészítették ki a püspökmegyéket tizenkettőre, a mennyiben Szent László a zágrábi, Kálmán a nyitrai püspökséget létesítette. Ezen egyházmegyei felosztás megmaradt II. Endréig, a ki alatt a szerémi püspökség keletkezett.

Szent István a magyar egyház első főpapjának, a primásnak székhelyévé Esztergomot tette, mely azon időben a király lakhelye volt. Az ország első főpapja, a primás azon kor egyházi szervezete szerint középső fórum a pápa és a püspökök között. De már Asztrik (Ascrik), mint kalocsai püspök, palliumot kapott, érsekké lön s ezáltal a magyar egyház két metropolita alatt állott, habár az esztergomi érsek elsősege, primátusa továbbra is megmaradt, sőt később külön pápai megerősítést is nyert...

Werbőczy legnagyobb érdeme, hogy ő biztosította nálunk a nemzeti jog fenmaradását az idegen jog behatásával szemben, megőrizte a magyar jognak nemzeti jellegét, rendszeres törvénykönyvbe foglalván a középkorban kifejlődött sajátos magyar jogot. Nagy érdeme továbbá, hogy ő fejtette ki először elméletileg a szent korona tanát; ő fejtette ki, hogy a szent korona az állami főhatalom birtokosa, hogy a törvényhozó hatalom megoszlik a király és a nemzet között, valamint hogy minden birtokjognak forrása a magyar államot jelképező, a magyar állami főhatalmat birtokló szent korona. Mind e fejtegetései és tanításai nagy mértékben fejlesztették a nemzetben az alkotmányos érzületet, az állami önállóság és függetlenség tudatát. Kifejtette továbbá a királyi főkegyúri jog alapját, valamint Magyarország függetlenségét egyházkormányzati szempontból. (Timon)

A JOGFOLYTONOSSÁG (AZ ELVEK ÉS A KÖZÖSSÉGI LÉT FOLYTONOSSÁGA)

A jogfolytonosság a jogrenden kívül tekinthető lelkiismereti, ismeretelméleti és lételvi (létbeni) folytonosságnak.

Vannak nem is kevesen akik az elidegenedés, tömegtársadalom, a megvalósult falanszter ellen keresnek járható kiutat a történelmi alkotmányosságban. Erre valós lehetőség kínálkozik a közvélemény és a politikai, tudományos körök felkészültebb állapotában.

MEGJEGYZÉSKÉNT: A JOGELMÉLETI TÖRTÉNETI ISKOLÁK MÓDSZERTANI ETALONKÉNT?

Meglepetéssel olvasom, hogy az angol történeti iskola és a precedensjog együtt jár bizonyos elmélet-ellenességgel azaz logika-ellenességgel.

Erre két ellenvetés adódik.

Egyrészt, hogy amikor logika mentén gondolkodásra hivatkoztam a magyar alkotmányosság kérdésének megközelítésében, akkor nem a voluntarista megközelítést igyekeztem szebben meghivatkozni, hanem azt a klasszikus logikát, amelyben már a görögség idején éles különbséget tettek az ok és a végső ok között (a végső okot később nevezték teremtő oknak is). Boethius korára az ember mint személy alapvető jellemzői között tartották számon, hogy értelmes (ezt az ókori görögök sok nemzedéken át hangsúlyozták) és hogy szabad akaratú. Nem az egész világmindenségben minden porszem, hanem az ember a szabad akaratú. A szabad akarat viszont nem nagyon illeszthető össze a természettudomány által vizsgált létező valóságban érvényesülő oksági láncolat, hanem a teremtő végső ok kategóriához sorolható.

A logika ontológiájához ez a különbségtevés alapvetően hozzá tartozik - a mechanikus logikai struktúrák, oksági láncolatok és azoknak indítása, befolyásolása, megállítása – az emberi szabad akaratból következően.

Esetünkben tehát kérdéses, hogy kizárólag a világ másik végéről kell-e elméleti kutatáshoz is módszertani, értékelési mintának tekinteni azt a történeti jogelméleti irányzatot. Vélhetően az elmélet-történeti és nem a nemzeti lét történelmének részét képező történelmi alkotmány elnevezési álláspontból következően.

A jogelméleti történeti iskola logikát mint lényegi eszközt sommásan lefokozó megközelítést igényességében (végső soron az alkotmányos létet érintő igénytelenségében) egyedüli útként nem kellene elfogadni.

Másik ellenvetésem az, hogy aki ismerkedni kezd a magyar alkotmányos hagyománnyal, a szentkorona tan tétéleivel, az előbb-utóbb szembekerül azzal, hogy egy nagyon is rendezett fogalmi rendszerrel van dolga, annak több fázisában.

Csodákat lehet olvasni arról, hogy a szentkoronában mint tárgyban milyen elképesztő ismeretek kódoltsága tétélezhető fel. Ezek **a kódolt ismeretek, amelyek a szentkorona elkészültével lezárultak**, hiszen azt nem alakígták sűrűn (talán a Mária Terézia vagy II. József idejére sejtett képcserét leszámítva).

Amit ma a magyar alkotmányos hagyomány fogalmi modelljének mondhatunk (összefoglalva a szentkorona tanban), az időben jól követhető lépcsőfokokban formálódott meg, teljesedett ki. Nem tökéletesen, **nem végleges alakzatban mint amit a tárgyra felvitt jelekről mondhatunk, hanem időben gazdagodva, többé-kevésbé eredeti lényegét megtartva**. Azt is lehet logikai kérdésnek, összefüggésnek nevezni, amikor feltárul a szentkoronához kötődő elvek, ideák gazdagodása a történelmi folyamat mentén. Logika alatt tehát nem csak a formális logika eszköztárát értve, hanem az ideák és hozzá köthető régi kifejezéssel árnyékvilág kapcsolatának mechanizmusát, hatásláncát próbáljuk szabályszerűségeiben, összefüggéseiben megérteni. **Ha a szentkorona tanban megfogalmazható magyar alkotmányos hagyomány fogalmi rendszerének jellegét fogalmi kristályrácsként jellemzem, akkor természetesen a kristályosodási folyamat is vizsgálható.**

Érdekes lehet az angol vagy más jogtörténeti iskola szemléletének ismerete, de alapvető a magyar alkotmányosság gazdagodó, kiteljesedő mibenlétének azonosítása kell legyen, elsősorban a magyar **identitással, magyar történelemmel, léttel kapcsolatba hozva**. Mit értsünk a szentkorona szuverenitása alatt például – függetlenül attól, hogy ez a nagyvilágban mennyire tipikus, elhárítva a leegyszerűsítő párhuzamokat akár más ország jogtörténeti iskolájából, akár a modern jogi személyiség fogalmából való kiindulást.

Nem gondolom, hogy egy-két bekezdésben tárgyalni lehet a jogtudomány elméleti irányzatait, de nekem úgy tűnik, néha mintha olyan elméleti irányzatokhoz próbálnák igazítani a magyar alkotmányos hagyomány értelmezését, amivel mintegy szétszedik elemeire és megfoghatatlanná válik a lényege.

Nehogy a jogelméleti iskolák prokruteszi ágyához igyekezzünk igazítani a magyar alkotmányos hagyományt és lehetőség szerint elvi vagy gyakorlati aktualitás kérdéseit. Nem lehet egyik pillanatról a másikra átlépni fél évszázad eljes politikai tiltásának (vagy még hosszabb időszak bizonytalanságának) pusztító hatásán. Nem azt kell tehát bizonygatni, hogy az alkotmányos hagyományunk elemzésében melyik korszerűnek mondott jogelméleti iskola módszereivel lehet megállapításokat tenni, hanem legalább elvi, idea szinten hozzá kell látni

a történelmi alkotmányos hagyományunk tényleges mibenlétének feltárásához, tárgyalásához. Óvatosan kezelve az olyan módszertani szembeállításokat, hogy a történelmi jogelméleti iskola

„szemben állt a racionalista természetjogi és szerződéses elméletekkel és a korabeli uralkodó utilitarista, naturalisztikus felfogásokkal. Elutasította mindazokat a nézeteket, amelyek azt vallották, hogy a társadalom életében meghatározó intézményeket az ember racionális természete alakítja ki. Hitt ugyanakkor a szokásoknak, az ösztönöknek, az érzelmeknek a társadalmi intézmények fejlődésében játszott fontos szerepében. A rá nagy hatást gyakorló Savigny felfogásával szemben azt vallotta, hogy a jogintézmények eredetét nem egy mitizált népszellemben kell keresni, hanem a történelmi fejlődés menetében megnyilvánuló észszerűségben. Míg Savigny irányultságára inkább a romantikus nézőpont, addig Maine felfogására a tudományos megközelítés a jellemző.

Tudományos megközelítés, amely kizárja a természetjogi és szerződéses gondolatot, az ember racionális természetének hatását, a mitizált népszellem bármilyen vonatkozását, nomenként jellemző rá általában véve az elmélet ellenesség meg a logika-ellenesség? Henry James Sumner Maine, angol jogtudós, jogtörténész (1822-1888) az összehasonlító jogi módszer és a jogi néprajz mint önálló tudományterület megalapozója a jogtörténelmi kutatás elméletének másfél évszázaddal ezelőtti alakja. Nem kerestem volna rá, ha nem akadok bele a történelmi vagy történelmi a magyar alkotmányos hagyomány dilemmába.

ZÁRÓ FEJEZET

Forrásokat tekintve legtöbbet Kocsis István és Zétényi Zsolt írásait böngésztem, Vass Csabát, Tóth Zoltán Józsefet, Pap Gábort. Pecze Ferencsel és Zlinszky Jánossal, Molnárfy Gyulával és még sokan másokkal inkább a beszélgetések voltak figyelmet megragadóak. A 2017-es Hungária Archiregnum c. kötetben szereplő írásaikat olvastam legfrissebben.

Húsz éve végig olvastam Timon Ákos vastag könyvét és Eckhart Ferencet is, Molnár Kálmánt. De azok első olvasatra felületes benyomást keltettek bennem. Fontosak azok a megjegyzések voltak, amiket beszélgetések során gyűjtöttem be ezekről a nagy nevű szerzőkről, amikor egyik-másik részletre hívták fel figyelmemet.

Most egészen más a helyzet. Most biztosan nem fogom tudni őket ismét elolvasni, de kezd körvonalazódni egy áttekinthetőbb, részletesebb kép, ami szintén amolyan tájékozódás jellegű vázlat (skicc), de némileg eltér a felsoroltak szemléletétől. – Hiszen végül is közgazdasági alapmodellek problémájától indultam el, ami ma olyan deduktív axiomatikus rendszermodellezésnek mondanék, amelyben a személy az alapelem (egyéni vagy közösségi személy) és a rájuk épülő alkotmányos rendszer az alapelemek személy mivoltát nem jogosult semmibe venni, hanem éppen kiteljesedésüket kell szolgálja.

Az ismeretelméleti-lételméleti megfontolásokról, a személy fogalmáról másutt már részletesen beszámoltam.

Igyekszem elkerülni azt a meghatározást, hogy szívből jövő, meg azt is Istenfélő (Vass Csaba ezen túllépve a szívből és nem félelemből jövő Isten-hitet említi), inkább szerkezetileg mit érthetünk e korszakon.

Kocsis és mások a hangsúlyt arra fektetik, hogy az emberek cselekedeteit az Istenhit vezette mind az uralkodók mind az alattvalók esetében. Meg akartak felelni azon normáknak, melyek szerint a túlvilágon a menyországba juthatnak. E meggyőződésnek, világgépnek nem volt riválisa. A földi koronát szolgálva igyekeztek kiérdemelni az égi koronát.

A mi korszakunkban éles, átléphetetlen távolságot látunk a valóság és a gondolataink, fogalmi képzeink között. Van olyan megfogalmazás, hogy minden fogalmunk végső soron metafora (*hiányos hasonlat, amelynek szerkezetében a hasonlított nem szerepel*), sőt egyes szövegtípusok metafora hálóként értelmezhetők. A metaforát a szöveg környezete teszi értelmezhetővé. A szöveg környezete határozottabb formája a definíció és még tovább lépve juthatunk a jelentés pontosításában a levezetéshez, tételhez, bizonyításhoz. Más megközelítésből a dialektika, azaz párbeszéd illetőleg a vitatkozás művészete termelte ki az axióma fogalmát, amely az eszmecserékben esetenként meghatározott alapfogalomtól a közismert, elfogadott alapfogalomtól polarizálódott az axiomatikában egyrészt axiómáig, másrészt az axiómákra logikai szerkezet révén épülő fogalmakig, tételekig, törvényszerűségekig azaz teóriáig.

Innen visszatekintve minden megfogalmazást bármely korszakból szövegelemzésnek lehet alávetni. Azaz milyen sajátságokat tudunk azonosítani a szakrális korszak gondolatvilágában, amiket ha nem kizárólag Istenhit vezérel bennünket, akkor is meg tudunk érteni? Mintha antropológusként közelítenénk kőkori népek szokásaihoz, gondolkodásához, közelíthetünk a saját múltunkhoz is, sőt saját jelenkori önazonossági kérdéseinkhez.

Egyrészt a múltat illetően útmutató lehet Machiavelli, hogy ő mit tartott elvetendőnek a fejedelem egykor szakrális elvű hatalom gyakorlásában. Másrészt olvasottabbak sok mindent megtalálhatnak Dante Isteni színjátékában. Harmadrészt pedig gondoljunk bele, micsoda lelki harmónia lehetett abban a korban a kétségtelen fizikai és lelki megpróbáltatások közepette – amelyeket kísértésként azonosítottak, amely kísértéseket az embernek ki kell állnia, hogy lelkiismerete egyensúlyba kerüljön. Elsősorban a hatalmat gyakorló szent királyokra, szent Istvánra, szent Lászlóra gondolva. Az ő kontroljuk nem az alkotmányosság volt, hanem a lelkiismeretük, amely kontroll szerep öröklődött a szentkoronában. Természetesen nem mint tárgyban, hanem a tárgyhoz kötötte a lelkünkben.

Az intelmekre van aki azt mondja hogy vagy kétszáz évvel később született, nem szent István alkotása, nem is az ő megrendelésére készülhetett. Akárhogyan is történt, az intelmek szövege számunkra a szakrális korszakot idézi, a szakrális korszak szellemiségét.

Pap Gábor hívja fel a figyelmet, hogy szent István térítő munkája alatt nem az értendő, hogy győzködté embereit a keresztelkedésre, hanem hogy szervezte a magyar egyházat – mégpedig önállóan. Nem engedte át az ország egyházi szerkezetének kialakítását sem a salzburgi érseknek sem a bizánci egyháznak, hanem maga fogta össze az országot és fogadta el közvetlen a római pápaságot mint egyházi előljárót az egész ország számára, egységként.

E szakrális korszakra visszatekintve, a hatalmi idea szempontjából mondhatni hogy az ország döntően lelki egységben, sorsközösségben élt minden megpróbáltatás ellenére. Amint azt a vérszerződés is sugallja, függetlenül attól hogy egyesek szerint azt is utólagos fogalmazásúnak lehet tekinteni. Számunkra mindenképpen egy kezdő állapotot fémjelez a vérszerződés, az intelmek, a szent királyok tevékenysége, törekvése, hite.

A szentkorona a szakrális korszakot idéző tárgyi emlék, amely korszakra még nem voltak jellemzők olyan társadalmi jelenségek, mint elidegenedés, elmagányosodás, falanszter-szerűség, eltömegesedés stb-stb. Az elproletárosodás sem léphetett fel, mert a proletár az eszmeiség nélküli és létalap híján tengődő létbe való süllyedést jelent. A lehetőség szerint minden vasárnap prédikációt meghallgató hívő ember életútját végig kísérték a „lelki szolgáltatások”, a lelki közösség, az elmélyült lelki élet. Anyagilag pedig abban a korszakban amit később jobbágyteleknek hívunk nyugodt megélhetést biztosított egy nagycsaládnak, amely a háborús sarcot nem tekintve a mai adóprésnek nem volt kitéve.

Olyan vagy ahhoz hasonló képzeteket kelt ennek a korszaknak az emléke, mint a keresztény hagyományban a paradicsom, ahol minden rendben volt ahhoz képest, ami a kiűzetés utáni korszakot jelentette.
